

HALKLA İLİŞKİLERİN ÖNEMİ

ENGİN ÇELEBİ

**EĞİTİMSEL VE MESLEKİ
ÇATIŞMALARIN
ÖNLENMESİ İÇİN**

**SAĞLIKTA SOSYAL
EŞİTSİZLİKLERİN
ÖNLENMESİ İÇİN**

**İNSAN HAKLARI
İHLALLERİNİN
ÖNLENMESİ İÇİN**

**KÜLTÜRLERARASI İLETİŞİM
ÇATIŞMALARININ
ÖNLENMESİ İÇİN**

**ÇEVRE SORUNLARI
VE NEDENLERİNİN
ÖNLENMESİ İÇİN**

HALKLA İLİŞKİLERİN ÖNEMİ

DOÇ. DR. ENGİN ÇELEBİ

EĞİTİM
yayınevi

HALKLA İLİŞKİLERİN ÖNEMİ

Doç. Dr. Engin Çelebi

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

E-ISBN: 978-625-6613-76-8

1. Baskı, Şubat 2024

Kütüphane Kimlik Kartı

HALKLA İLİŞKİLERİN ÖNEMİ

Doç. Dr. Engin Çelebi

VI+94 s., 135x215 mm

Kaynakça var, dizin yok.

E-ISBN: 978-625-6613-76-8

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM
yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc. P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
İnternetKitap

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	V
------------	---

1. BÖLÜM

EĞİTİMSEL VE MESLEKİ ÇATIŞMALARIN ÖNLENMESİ

1.1. Halkla İlişkiler Eğitimi.....	2
1.2. Halkla İlişkiler Pratiği	5
1.3. Mesleki Değerlerin Korunması	9
1.4. Halkla İlişkiler Mesleğinde Yaratıcılık	11
1.5. Sonuç ve Öneriler.....	13

2. BÖLÜM

SAĞLIKTA SOSYAL EŞİTSİZLİKLERİN ÖNLENMESİ

2.1. Sağlık İletişimi.....	17
2.2. Sağlık İletişiminde Sosyal Medyanın Kullanımı	20
2.3. Sağlıkta Sosyoekonomik Eşitsizlik	23
2.4. Sağlıkta Cinsiyet Eşitsizliği	27
2.5. Psikososyal ve Davranışsal Faktörler.....	29
2.6. Sonuç ve Öneriler.....	32

3. BÖLÜM

İNSAN HAKLARI İHLALLERİNİN ÖNLENMESİNDE HALKLA İLİŞKİLER BAĞLAMINDA POLİSİN ROLÜ

3.1. İnsan Hakları Kavramı	37
3.2. İnsan Haklarının Korunmasında Polisin Rolü	40
3.3. Barış Kültürünün Oluşturulması.....	43
3.4. Toplum Destekli Polislik	44
3.5. İnsan Haklarına Uyum İle Kamu Güvenliğinin Sağlanması.....	47
3.6. Sonuç ve Öneriler.....	49

4. BÖLÜM

KÜLTÜRLERARASI İLETİŞİM SÜRECİNDE HALKLA İLİŞKİLERİN ROLÜ

4.1. Kültürel Kimlik Oluşturma Sürecinde Halkla İlişkiler	53
4.2. Kültürlerarası İletişim Yeterliliği.....	56
4.3. Kültürel Uyum Sürecinde Halkla İlişkiler	58
4.4. Göçmenlerin Ekonomik Entegrasyonu	62
4.5. Kültürel Sosyal Sermaye	64
4.6. Sonuç ve Öneriler.....	66

5. BÖLÜM

ÇEVRE SORUNLARI VE NEDENLERİNİN ÖNLENMESİNDE HALKLA İLİŞKİLERİN ÖNEMİ

5.1. Kurumsal Sosyal Sorumluluk Olarak Çevre Duyarlılığı .	70
5.2. Çevre Sorunları ve Toplum Sağlığının Korunması	71
5.3. İklim Değişikliğinin Sosyal ve Psikolojik Etkileri.....	73
5.4. Afet Yönetimi Sürecinde Halkla İlişkiler	74
5.5. Küreselleşen Çevre Sorunlarını Önleme Çabaları	78
5.6. Toplumsal Değişimin Gerekliliği.....	80
5.7. Sonuç ve Öneriler.....	82
KAYNAKÇA	84

ÖNSÖZ

Halkla ilişkiler uygulayıcıları için önemli olan hedef kitlelerin tutum, düşünce ve davranışlarını etkileyebilecek etkili stratejilerin belirlenmesidir. Bu kitabın amacı ise, halkla ilişkiler uygulamalarının etkinliğini ve kalitesini arttırmaya etki edebilecek duygu, davranış, fikir veya tutum oluşumuna yönelik istenilen sonucu elde edebilmek için gerekli olan stratejilerin nasıl tasarlanacağına ele alınmasıdır.

Halkın sempati ve desteğini kazanmaya yönelik olarak gerekli olan stratejilerin oluşturulması için halkın beklentileri kapsamlı bir şekilde anlaşılmalı ve bunlar mümkün olabildiğince karşılanmalıdır. Çünkü, halkın görüş ve tutumlarının dikkate alınmasının yanı sıra onların karar alma süreçlerinde söz sahibi olmalarına imkân sağlamak ilişkileri muhafaza etmede etkili ve güvenilir bir yöntemdir. İlişkilerin kalitesini arttırmak bütünleştirici bir strateji olarak sorumlu davranmayı, vaatleri yerine getirmeyi, alınan desteğe değer bir biçimde hareket etmeyi, toplumu tanımayı ve halkın görüş ve önerilerinin önemsendiğinin gösterilmesini gerektirmektedir.

Halkla ilişkiler hakkındaki tutumlar, mesleğin imajını ve güvenilirliğini etkiler ve toplumun halkla ilişkileri bir değer olarak görüp görmediğini belirler. Mesleğe ilişkin algılar ve varsayımlar halkla ilişkilere dair sosyal bir gerçekliği ortaya çıkartır.

Bir sonuca yönelik olarak tasarlanan halkla ilişkiler kampanyaları sosyal eylemlerdir. Çok sayıda bireyin inançlarını, tutumlarını ve davranışlarını etkileyebilecek kampanyalar birden fazla işlev gerektirir. Çünkü toplumsal sorunlar kamusal alanda birbiriyle yarışır. İletişim ise her eylem ve söylemde yönlendirici, sosyal, yapısal ve davranışsal bir güçtür.

1. BÖLÜM

EĞİTİMSEL VE MESLEKİ ÇATIŞMALARIN ÖNLENMESİ

Değişen rolleri ve teknolojiadaki ilerlemelerle birlikte zaman içerisinde sayısız şekilde tanımlanan Halkla ilişkilerin resmi olarak uygulanması 20. yüzyılın başlarına kadar uzanmaktadır. En eski tanımlar basın temsilcisi ve tanıtımı vurgularken, daha modern tanımlar “ilişki” ve “ilişki kurma” kavramlarını birleştirmiştir.

Yeni iletişim teknolojilerinin ortaya çıkışı halkla ilişkilerin tanımını yeni alanlara genişletmiştir. Dijital içeriğin giderek yaygınlaştığı bir dünyada halkla ilişkiler teriminin artık daha geniş kapsamlı olduğunu anlamak önemlidir.

Amerika Halkla İlişkiler Derneği (Public Relations Society Of America, 2023) en yaygın tanımı olarak Halkla ilişkileri “kuruluşlar ve hedef kitleleri arasında karşılıklı fayda sağlayan ilişkileri kuran stratejik bir iletişim süreci” şeklinde tanımlamaktadır.

Uluslararası Halkla İlişkiler Derneği (International Public Relation Association, 2023) ise halkla ilişkiler tanımını “güvenilir ve etik iletişim yöntemleri aracılığıyla bilgilerin sağlanmasına dayalı olarak kuruluşlar ve hedef kitleleri arasında karşılıklı ilişkiler ve faydalar oluşturmakla görevli bir karar verme yönetimi uygulaması” şeklinde yakın zamanda güncellemiştir. Bu tanımında IPRA halkla ilişkileri bir yönetim görevi olarak görmekte ve etik vurgusu yapmaktadır.

Halkla ilişkiler eğitiminin ve mesleğinin daha düzgün ve kaliteli bir biçime getirilmesi yolunda çabalamak yapılması gereken öncelikli çalışmalardan biri olmalıdır. Yetkinlikler farklılık gösterse de tüm teori ve pratiğin odak noktasının pratik öğrenme ve aktarılabilir beceriler olduğu belirtilebilir.

1.1. Halkla İlişkiler Eğitimi

Üniversiteler yetkin insan kaynağı oluşturmak için, işgücü piyasasında rekabet avantajı sağlayan ve işverenler tarafından bir katma değer olarak algılanan ve nihayetinde topluma katkıda bulunacak becerilere sahip iyi eğitilmiş mezunlar vermeyi amaç edinmiştir.

Eğitim kurumları sorumluluk ediniminin kazanılmasında, işgücü piyasasına rekabetçi çalışanlar hazırlanmasında ve eğitim ortamının iş ortamıyla verimli iş birliği kurmasında önemli bir rol oynamaktadır.

Halkla ilişkiler eğitimi mesleğin profesyonelleşmesinde ve itibar kazanımında oldukça önemlidir. Geleneksel bağlamda halkla ilişkiler öğrencilerinin araştırma, stratejik planlama, uygulama ve değerlendirme yapma konularında beceri kazanabilmeleri amaçlanmakta ve bu yönde eğitimler sürdürülmektedir.

Eğitim kurumları, öğrencilerin modern öğrenme ihtiyaçlarını ve endüstrinin sürekli gelişen taleplerini karşılamak durumundadır. Genellikle Yükseköğretimde halkla ilişkiler alanındaki farklı konuların önemi sıralanmaktadır. Reklamcılık, sağlık iletişimi, gazetecilik, pazarlama ve ticari iletişim, sosyal sorumluluk, kitle iletişimi, medya çalışmaları, davranış bilimleri, kültürlerarası iletişim, siyasal iletişim, bilim iletişimi, sosyal medya ve dijital çalışmalar, kriz ve risk iletişimi, stratejik iletişim, vb. disiplinlerin çeşitliliği halkla ilişkilerin bağlamsal önemini ortaya katmaktadır.

Halkla ilişkiler alanında önemli bir büyüme ve çeşitlilik görülürken halkla ilişkiler programlarının profesyonel ortamlara

uygulanabilir teorik, metodolojik, sosyal ve pratik becerileri geliştirmeleri beklenmektedir.

Halkla ilişkiler öğrencileri mesleğin gelişimi ve devamı için önemlidir. Bugünün öğrencileri pasif bilgi alıcıları değil bilgili tüketicilerdir.

Öğrenciler kişisel değerleri, ilgi alanları, derslerin gerektirdiği beceriler, kariyer etkinlikleri, mesleğin saygınlığı ve değeri, iş bulunabilirliği/konumu ve maaş getirisi gibi faktörlere dayalı olarak bir bölüm seçmeye motive olabilmektedir. Halkla ilişkiler alanlarında kariyer çeşitliliği olması, seyahat fırsatları sunulması, sektörün eğlenceli bir iş olarak görülebilmesi, yaratıcılık gerektirmesi, medyatik olunabilmesi, KSS uygulamalarıyla yardımsever uygulamalarda bulunulması, vb. özellikler nedeniyle halkla ilişkiler bölümünü benzer bir sosyal kimliğe sahip öğrenciler seçebilmektedir.

Conley v.d. (2011) öğrencilerin programlarda uzmanlaşmalarına yönelik beklenen genel becerilerini belirlemek için 944 kursun verildiği 1.897 kurumda 1.800'den fazla öğretim üyesiyle ulusal düzeyde bir anket gerçekleştirmiştir. Araştırmacılar, konu alanına bakılmaksızın en üst sıralarda yer alan becerilerin konuşma ve dinleme, okuduğunu anlama, yazma ve problem çözme becerileri olduğunu belirlemiştir. Araştırmacıların belirttiği diğer önemli faktörler yaşam becerilerinin genel bir kavrayışının ve olgun bir kişiliğin geliştirilmesiyle ilgiliydi. Bunlar, öğrencilerin etkili çalışma alışkanlıklarını benimsemelerine, zamanı verimli yönetmelerine, öğrenmeyi sahiplenmelerine, bilgi toplama, analiz etme, yorumlama, fikirleri formüle etme ve aktarma becerilerini geliştirmelerine, daha doğru, kesin, açık fikirli ve yaratıcı olmak gibi çeşitli bilişsel stratejiler sergilemelerine dair becerilerdir.

Dacre Pool ve Sewell (2007) geliştirdikleri İstihdam Edilebilirliğin Anahtar Modelinde, üniversite öğrencilerinin eğitim deneyiminin önemini vurgulamış ve öğrencilerin giriş seviyesi pozisyonlara kabul edilebilmeleri için bazı bilgiler

vermiştir. Bu model, öğrencilerin seçtikleri kariyer alanlarında işe alınmaya hazır olma durumlarını yeterince yansıtmaları ve değerlendirmeleri için bir temel sağlayan beş bileşenden oluşmaktadır. (1) Öğrenme, (2) iş ve yaşamla ilgili deneyim, (3) eğitim derecesi-alan bilgisi, anlayış ve beceriler, (4) genel beceriler ve (5) duygusal zekâ. Kariyer alanı hakkındaki bilgi herhangi bir akademik programın önemli bir parçası olsa da bu alanda yer alan temel beceriler akademik hazırlığın yalnızca bir parçası olarak önerilmektedir.

Öğrenme sürecine odaklanma, niyet ve motivasyon sağlar ve bu durum öğrencinin bilgisini kendi deneyimi ve bağlamı içinde temellendirir. Ancak sonuç odaklı öğrenim bireyler bilgiyi uyguladıkça ve öğrenmeyi somut deneyimlerde temellendirdikçe gerçekleşmektedir.

Deneyimsel öğrenme yöntemlerine doğal olarak uyan bir konu alanı genel halkla ilişkiler müfredatının önemli bir parçası olan ve analitik beceriler gerektiren kriz yönetimi ve iletişimdir.

Bu nedenle, halkla ilişkiler uzmanları genellikle uygulamalı öğrenmeye eğitimcilerden daha fazla değer verebilmektedir. Uygulamalarda hangi temel becerilerin gerekli olduğunu öğrenmek eğitimdeki boşlukları keşfetmek için gereklidir.

Yükseköğretim kurumları, giderek daha çeşitli hale gelen öğrenci demografisinin öğrenme gereksinimlerini karşılamaya çalışmaktadır. Öğrenciler arasında eğitimsel ve sosyal gelişim açısından potansiyel farklılıklar olabilir. Halkla ilişkiler alanında eğitimsel kaliteyi artırmak önemli olsa da öğrenciler sosyal ve profesyonel olarak sektöre girmeye hazır değilse tüm bu çabalar boşuna olabilir.

Kolb (1984) Deneyimsel Öğrenme Teorisi'nde öğrenmeyi bilginin deneyimler yoluyla edinildiği bir süreç olarak görmektedir. Bu teoriye göre, başarılı deneyimsel öğrenmeden elde edilen bilgi döngüseldir ve öğrenen, öğrenme durumuna ve öğrenilmekte olana yanıt veren yinelemeli bir süreçte (deneyimleme, yansıtma, düşünme ve hareket etme) tüm temellere dokunur (Kolb & Kolb, 2005).

Önemine rağmen, Türkiye’de yapılan bir araştırmada (Şardağı, 2022) 70 üniversitenin halkla ilişkiler eğitimi veren lisans programlarının müfredatları incelenmiş ve 1 tanesi devlet üniversitesi olmakla beraber yalnızca 12 üniversitenin ders müfredatında sürdürülebilirlik odaklı derslerin var olduğu belirlenmiştir.

Halkla ilişkiler eğitimine karşı karışık tutumlar ve çelişkili algılar olabilmektedir. Hem eğitimde hem de uygulamada bir cinsiyet dengesizliği olması halkla ilişkilerin bir kadın mesleği olarak görülmesine neden olabilmektedir. Halkla ilişkiler yaratıcılık, liderlik, iyi bir diksiyon ve hitabet yeteneği gerektiren zor bir alan olarak görülebilmektedir. Diğer yandan matematik ve istatistik gibi zor görülebilen derslerin olmaması nedeniyle sosyal derslerin ağırlıkta olduğu kolay mezun olunabilecek bir bölüm olarak da görülebilmektedir. Bu durum bilişsel bir uyumsuzluk yaratabilir. Halkla ilişkilere olan bakış açısı öğrencilerin derslere katılımlarını ve iş bulma endişesi nedeniyle kariyerlerine başlamalarını etkileyebilmektedir.

1.2. Halkla İlişkiler Pratiği

Halkla ilişkiler mesleğine girmek ve istihdam edilebilirliği arttırmak için gerekli yeterliliklerin ve niteliklerin öğretilmesine yönelik pedagojik standartlar oluşturulması gerekmektedir.

Halkla ilişkiler mezunları çok farklı sektörlerde çalışabilirler. Halkla ilişkiler mezunlarının etkin bir şekilde çalışabilmeleri için etkili iletişim becerilerine sahip olması gerekmektedir. Halkla ilişkiler personelinin önemli bir görevi olan iletişim becerilerine yönelik özgüven eksikliği öğrencilerin mesleki yaşamları üzerinde ciddi sonuçlar doğurabilir.

Çok sayıda sektörden işverenler, yeni mezunların kendilerini tanıyan, çalışma ortamlarına uyum sağlayabilen, iddialı, işbirlikçi ve iyi dinleyiciler olmalarını istemektedir (Commission on Public Relations Education, 2018).

Profesyonel dünyada başarı için iletişimin hayati önem taşıdığı açıktır. Çünkü halkla ilişkiler çalışanları aynı zamanda

çalıştıkları kuruluşları temsil etmektedirler. İşverenlerin yeni personel alımlarında talep ettiği en önemli becerilerden biri iletişimsel etkinliktir. İletişimsel etkinlik kişilerin bilgilerini, güvenlerini, kişiliklerini ve tutumlarını test edilebileceği bir alandır.

Dacre Pool, Qualter ve Sewell (2014) mezun olduktan sonra istihdam fırsatlarının olmamasının, yumuşak beceriler olarak tanımlanabilen iş temelli bilgilerin geliştirilmesine engel olduğunu belirtmektedir. Bir profesyonel ortamda (staj dahil) öğrenilmesi daha muhtemel olan bu beceriler yeterlilik ve profesyonellik göstermeyi, belirsizlik ve baskı durumlarıyla başa çıkma becerilerini geliştirmeyi, kendi kendini değerlendirmeyi, zaman yönetimi becerilerini geliştirmeyi, kendine güveni, sorumlu ve uyum sağlayabilir olmayı içermektedir.

Özcan v.d.'nin (2020) Türkiye'de Capital 500 listesinde yer alan 11 firma yöneticisi ve uluslararası alanda da faaliyet gösteren 5 halkla ilişkiler ajansının yöneticileriyle yüz yüze yapmış olduğu görüşmeler neticesinde halkla ilişkiler çalışanlarından beklenen özelliklerin ortak noktaları şu şekilde özetlenmiştir; kendisini iyi ifade edebilmek, iyi iletişim kurabilmek, iyi satış becerisine sahip olmak, mesleki becerilere sahip olmak, girişken ve yaratıcı olmak, gündemi takip etmek, sosyal medya bilgisine sahip olmak, pratik olmak, Türkçeyi iyi kullanabilmek, İngilizce bilmek, bakımlı olmak ve görüşüne özen göstermek, etik bilgisine sahip olmak, gazetecilik bilgisine ve deneyimine sahip olmak. Araştırma verilerine göre bu özelliklere sahip olunması halkla ilişkiler mezunu olmak ile ilgili değildir ve ajanslarda çalışan personelin yarısından fazlası halkla ilişkiler dışındaki bölümlerden mezundur.

Güler ve Sezgin'in (2019) Türkiye'de 10 Üniversitenin halkla ilişkiler bölümlerinde eğitim gören 230 son sınıf öğrencisi üzerine yapmış oldukları araştırma sonucuna göre öğrencilerin en yüksek düzeyde kaygı duyduğu konu halkla ilişkiler mesleğinde istihdam edilen kişilerin alanında eğitim alamamış veya farklı alanlardan gelen kişiler olmasıdır.

Benzer şekilde, Amerika Halkla İlişkiler Derneği'nin (PRSA) üyesi olan kolej ve üniversitelerde okuyan 786 öğrenci üzerinde yapılan bir anket sonucunda çoğu halkla ilişkiler öğrencisinin mezuniyet sonrasında alanında uygun bir iş bulma konusunda endişe duydukları bulgusuna ulaşılmıştır (Fullerton & McKinnon, 2015).

Küresel çapta faaliyet gösteren Price Waterhouse Coopers (2018) "Geleceğin İşgücü" konulu 2018 raporunda CEO'ların ihtiyaç duydukları becerileri problem çözme, uyum sağlama, iş birliği, liderlik, yaratıcılık ve yenilikçilik olarak belirtmektedir. Raporda CEO'ların istenilen özelliklere sahip adayları bulmakta güçlük çektiği belirtilmiştir. Çalışma aynı zamanda endüstride liderlerin ihtiyaç duyduğu becerilerin mezunlarda eksik olan beceriler olduğunu ortaya çıkarmıştır.

Türkal ve Taşçıoğlu (2020) insan kaynağı sitelerinden ulaştığı 2232 iş ilanı içinden doğrudan halkla ilişkiler ile ilgili olan ilan sayısını sadece 67 olarak tespit etmişlerdir. Araştırma verilerine göre halkla ilişkiler başlıklı ilanların %31'inde iş kolu yeterince tanımlanmamıştır, ilanların %24'ü satış temalıdır, %19'u ise "kayıt, kabul, sekreteryaya" ile ilgili iş ilanlarıdır. Araştırma bulguları halkla ilişkilerin büyük ölçüde yanlış anlaşıldığını ve kullanıldığını ortaya çıkartmaktadır.

Paskin (2013), sektörde yer alan 113 halkla ilişkiler uzmanıyla, halkla ilişkiler mezunlarının becerilerine yönelik tutum ve görüşlerin değerlendirilmesi amacıyla, bir anket uygulaması yapmıştır. Araştırma sonucuna göre, Halkla ilişkiler uzmanları, teknik becerilerin (bloglar, mikrobloglar, çevrimiçi basın bülteni, sosyal medya içerik yönetimi, v.b.) giderek daha önemli hale geldiğini ancak halkla ilişkiler pratiğinin ve geleneksel becerilerin (iyi iletişim becerileri, yazma, araştırma, stratejik düşünme ve planlama, v.b.) halen daha önemli olduğunu belirtmişlerdir. Uzmanlara göre teknik becerilerin geleneksel beceriler ile birleştirilmesi gerekmektedir.

Yeterlilik belirlenen hedefler veya sonuçlarla ilgili bilgi ve becerilerde ustalık gösterme becerisini gerektirir. Halkla ilişkiler

alanında, endüstrinin ihtiyaç duyduğu yeterliliklerin kapsamlı bir dokümantasyonu Halkla İlişkiler Eğitimi Komisyonu'nun 2017 Raporunda sunulmuştur. Rapor, işverenlerin mezunlarda ihtiyaç duydukları en önemli 'beceri' olarak yazma becerilerini belirtmiştir. Raporda yaratıcı düşünme, eleştirel düşünme ve problem çözme halkla ilişkiler profesyonellerinin sahip olması gereken en hayati "yetenekler" olarak belirlenmiştir. Etik bilgisi ise en arzu edilen bilgi olarak tanımlanmıştır (Commission on Public Relations Education, 2018). Halkla ilişkiler uygulayıcılarından etik değerlere dikkat etmelerini istemek yeterli olmamalı ve bu tür düzenlemeler yasal güvence altına alınmalıdır.

Kang (2010) etiğe odaklanarak halkla ilişkiler kariyerindeki çatışmaları incelemiş ve etik problemlerin doğrudan iş tatminsizliğiyle bağlantılı olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu nedenle kuruluşların kendi kurumsal değerlerine uyup uymadığı çalışanların ortak değerler aracılığıyla kuruluşlara bağlı hissetmelerinin önemli bir göstergesidir.

Halkla ilişkiler uygulamalarının duygusal, davranışsal ve bilişsel alanlardaki olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak, daha kaliteli, düzeyli ve yararlı hale getirilmesine çabalamak yapılması gereken öncelikli çalışmalardan biri olmalıdır. Kullanılan dilin, verilen örtülü mesaj ve anlamlarının toplumsal etkisini anlamak önemlidir.

Avrupa İletişim Profesyoneli Becerileri ve Yenilik Programı'nın (ECOPSI) iletişim profesyonellerinin yeterlilikleri ve rol gereklilikleri hakkında yayınladığı raporda endüstrinin ihtiyaç duyduğu yetkinlikler ve beceriler olarak iletişim becerileri (sözlü ve sözlü), eleştirel düşünme, problem çözme, medya becerileri ve stratejik düşünme belirtilmiştir (ECOPSI Research Report, 2013).

İletişim yeterliliği araştırılan her ulusal ve uluslararası çerçevede bir ön koşul olarak görülmektedir. Sözlü ve yazılı iletişim becerilerine ek olarak, medya ile iletişim kurma becerisi

de tüm halkla ilişkiler profesyonellerinin ihtiyaç duyduğu hayati bir beceridir.

Halkla ilişkiler meslek kuruluşlarına yönelik uluslararası bir kuruluş olan Global Alliance, dünya çapındaki halkla ilişkiler derneklerini yeterlilik, eğitim ve akreditasyon açısından analiz etmiş ve halkla ilişkiler alanına giriş seviyesinde gerekli olan temel yetkinlikler olarak strateji belirlemeyi ve organizasyonun stratejik yönüne katkıda bulunma becerisini bulmuştur (Madigan, 2017).

ABD Eğitim Bakanlığı ‘yetkinliği’ belirli bir görevi yerine getirmek için gereken beceri, yetenek ve bilginin bir kombinasyonu olarak tanımlamaktadır (U.S. Department Of Education, National Center For Education Statistics, 2002).

Halkla ilişkiler endüstrisi geliştikçe iyi kararlar verme ve hızlı kararlar alma yeteneğine sahip iş zekalarına daha fazla ihtiyaç duyulacağı söylenebilir. Çünkü, müşteriler için stratejik bir ortak olmak, stratejik amaçların ve hedeflerin nasıl ilerletebileceğini derinlemesine anlamayı gerektirir.

Gargiulo v.d. (2006) iş zekasını geliştirmek için pratik bir rehber hazırlamış ve bunun ilişkisel, iletişimsel ve finansal olmak üzere üç kritik alanı kapsadığını belirtmiştir. İlişkisel alanda çalışanlar ve müşterilerle profesyonel, güvene dayalı ilişkiler kurmak ve sürdürmek için ihtiyaç duyulan beceriler yer almaktadır. İletişimsel alan iş zekası için gereken iletişimsel beceriler olarak notlar, e-postalar, teknik incelemeler, teklifler ve sunumlar yazmayı kapsamaktadır. Finansal alan finansal becerileri, bütçe geliştirmeyi ve maliyet tahminlerini içermektedir.

1.3. Mesleki Değerlerin Korunması

Halkla ilişkiler çalışanları mesleklerinin uygulanmasında birtakım yükümlülükleri yerine getirmek zorundadır. Bu nedenle mesleki değerlerin korunması için yeni düzenlemeler yapma ve kurallar belirleme ihtiyacı doğmuştur.

Halkla ilişkiler uygulamalarına yeni hizmetler ve fırsatlar sunan iletişim ve bilgi teknolojilerindeki gelişmeler kişisel, ticari ve mesleki bilgilerin ifşa edilebilmesine neden olabilmektedir. Bu nedenle tüm bilgiler doğru, dikkatli ve hukuka uygun bir şekilde kullanılmalıdır.

Bilgiler ilgili kişilerden toplanmalı, uygun güvenceler sağlanmalı, ikinci taraftan toplanan bilgilerde hassasiyetlere özen gösterilmeli, gerekli olandan daha fazla veya yanlış, alakasız bilgi ifşa edilmemeli ve bu veriler amacının dışında kullanmamalıdır. Halkla ilişkiler aracılığıyla bilgilerin içeriği ve kapsamı üzerinde herhangi bir fiili eylem veya etki uygulanacaksa (iletişim yoluyla yayma veya başka bir şekilde kullanıma sunma) bu açık ve meşru bir şekilde yapılmalıdır.

Halkla ilişkiler uygulayıcıları sistematik ve uzmanlaşmış bir şekilde araştırma ve analiz yapan ve bu bilgileri kullanan kişilerdir. Halkla ilişkiler bilgili, aktif ve ilgili bir kamuoyu yaratılmasına katkıda bulunmaktadır. Kamuoyunun her türlü kaliteli bilgiye eriştiği, güçlendirildiği, toplumsal hakların güvende olduğu halkla ilişkiler çalışmaları ile açık, şeffaf ve hesap verilebilir bir kurumsal bir yapı oluşur.

Halkla ilişkiler mesleğinin korunması ve geliştirmesi için mesleki haklar güvence altına alınmalıdır. Çünkü bir halkla ilişkiler çalışanının baskı altına alınması aynı zamanda hizmet verdiği topluluğa yönelik de bir engellemedir.

Halkla ilişkiler uygulayıcıları dijital ortamlarda sosyal medyayı takip eder ve görevleri, araçları ve çalışma biçimleri farklı olsa da sosyal medyayı aktif olarak kullananlar arasında bir bağlantı kurar. Bu açıdan bakıldığında şeffaf, dürüst ve inandırıcı olunması, kamuoyunun güvenini ve meşruiyetini korumak için önemlidir.

Uluslararası halkla ilişkiler derneği gibi profesyonel dernekler etik rehberlik sunmaktadır. Eğitimciler etik uygulamanın önemini vurgulamaktadır ve işverenler kuruluşlarına katılmaları için etik sorumluluk içeren bireyler aramaktadır.

Etik, ‘bir kişinin davranışını veya bir faaliyetin yürütülmesini yöneten ahlaki ilkeler’ olarak tanımlanabilir (Oxford Dictionary of English, 2010).

Halkla ilişkiler uygulamalarının potansiyel faydaları ve riskleri etik açıdan sürekli tartışılmaktadır. Çünkü önemli olan değerlerin uygulanmasından ziyade hedef kitleler üzerinde nasıl daha fazla etkin olunabileceğinin yollarının aranması olabilmektedir. Bu durum ise halkla ilişkilerde etik değerlerin kullanımını etkileyebilmektedir.

Hedef kitleler ile olan ilişkilerin temeli haline gelen halkla ilişkiler birimlerinin amacı hedef kitlelerini istenilen yönde tutum ve davranışlara yönlendirebilmek için gerekli motivasyonu sağlamaktır. Bu nedenle geleneksel, ekonomik, politik, toplumsal, kültürel, eğitimsel ve sosyal değerlere yönelik kurumsal amaçlar etik değerlerin önüne geçebilmektedir.

Halkla ilişkiler uygulamalarının daha düzeyli, yararlı ve kaliteli hale getirilmesi için sorumlu davranılması gerekmekte, uygulamaların sosyal, psikolojik, kültürel ve toplumsal etkileri de etik açıdan sorgulanmalıdır.

1.4. Halkla İlişkiler Mesleğinde Yaratıcılık

Halkla ilişkiler mesleğinde yaratıcılık önemli bir konudur. Çok sayıda araştırma kuruluşların karlılığını, sektördeki konumunu ve nihayetinde hayatta kalmasını yaratıcılıkla ilişkilendirir. Halkla ilişkiler uygulamalarında yaratıcı fikirlerin ödüllendirilmesi ve takdir edilmesi proje hedeflerine ulaşılmasında olumlu etkiler yaratır.

Giderek farklılaşan ve hızla değişen alanlarda rekabet avantajı sağladığının göz önünde bulundurulması ve beklentilerin daha iyi karşılanması için yaratıcılığın öğrenilmesi ve güçlendirilmesine yönelik araştırma yapma, analiz etme, tartışma, değerlendirme ve yorumlama becerilerinin geliştirilmesi gerekmektedir.

Yaratıcılığı evrensel bir şekilde tanımlamak zordur. Diliello, Houghton ve Dawley (2011) bir dizi teorisyeni özetleyerek yaratıcılığı “yeni, faydalı ve uygun fikirler oluşturma süreci”

olarak tanımlanmaktadır. Yaratıcılığın sezgisel bir deha eylemi veya belirli bir sonuç yerine bir süreç olarak bu şekilde kavramsallaştırılması yaratıcılık için gereken nitelikleri, davranışları ve becerileri öğrenilmiş bir beceri olarak konumlandırır.

Yaratıcılığı doğuştan gelen içsel bir özellik olarak değil de öğrenilmiş bir süreç olarak anlamak, kişisel özelliklere ve içsel motivasyonlara bağlı yaratıcılığın kavramsallaştırılmasını engellemez. Merak, ilgi ve motivasyon yaratıcılığın performansında oldukça önemlidir.

Rekabet avantajı sağlayan, yenilik yapılmasına ve problemlerin çözülmesine yardımcı olan genişletilmiş bir yaşam becerisi olarak yaratıcılık eleştirel düşünmeyi gerektirir.

Eleştirel düşünme, 21. yüzyılın işyerlerinde gerekli olan küresel bir iletişim yeterliliğidir. Eleştirel Düşünme “...herhangi bir konu, içerik veya sorun hakkında, düşünürün ustaca analiz ederek, değerlendirerek ve yeniden yapılandırarak düşünme kalitesini geliştirdiği düşünme tarzı olarak tanımlanır. ... Eleştirel düşünme kendi kendini yöneten, disipline eden, izleyen ve düzeltten düşünmedir...Eleştirel düşünme etkili iletişim ve problem çözme becerileri gerektirir...” (Foundation for Critical Thinking, 2019).

Halkla ilişkiler mesleğinin daha stratejik bir işlev haline gelmesi karar alma süreçlerine daha fazla danışmanlık edilmesi ve katılımı içermektedir. Bu nedenle halkla ilişkiler eğitiminin yaratıcılığı ve eleştirel düşünmeyi güçlendirmesi gerekmektedir.

Halkla ilişkiler disiplninde yaratıcılık gereklidir ve rekabet avantajı sağlamaktadır. Bu anlamda yaratıcılık, tutarlı bir şekilde bilişsel ve yenilikçi bir süreç olarak açıkça görülmektedir.

Halkla ilişkiler uygulayıcıları için birincil işlev, yeni fikirler üretmek veya fikirlerin uygulanmasında yenilik yapmak için farklı alanlar (örneğin kültürler) arasında bağlantıların oluşturulmasıdır. Fikirlerin paylaşımını ve iletişimini kolaylaştıran ve yaratıcılık için gerekli olan farklı

bakış açılarını görünür kılmak için öncelikle iş ve öğrenme ortamlarının yaratıcılığı daha fazla destekleyici özgür bir hale getirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda özgürlük, kişisel ifade ve anlamlandırma fikri olarak tanımlanabilmektedir.

Yaratıcılık bir süreç ve bir sonuç olarak zeki olmak, hayal gücüne sahip olmak, farklı düşünmek, benzersiz fikirler bulmak, bilgiyi yorumlamak, analitik düşünmek ve çözüm sağlayıcı olmak becerilerini gerektirmektedir.

Halkla ilişkiler kişilerin yapmaktan hoşlandıkları şeylerden para kazanmalarına veya yaratıcı hobilerini karlı işlere dönüştürmelerine olanak tanınmalıdır.

1.5. Sonuç ve Öneriler

Eğitimin kalitesini arttırabilmek için yeni trendler benimsenmeye ve değişimlere uyum sağlamaya devam edilirken aynı zamanda halkla ilişkilerin temelini oluşturan teorik bilgiler akılda tutulmalıdır. Bu nedenle halkla İlişkiler lisans programlarında halkla ilişkilerin ilkeleri, araştırma yöntemleri, (haber bültenleri) yazma becerileri, kampanya ve vaka çalışmaları, denetimli iş deneyimi veya staj, rol oynama (medya konferansı, kriz iletişimi) ve etik konuları üzerinde durulmalı ve sağlam bir eğitim alınmalıdır.

Geleneksel temel becerilere ek olarak profesyonel beklentilere ayak uyduran ve mesleklerindeki yenilikleri takip edebilecek rekabetçi ve bilgili mezunlar yetiştirebilmek için ders müfredatları sürekli güncellemelidir. Yeni teknolojilerin profesyonel kullanımının giderek artacağı göz önüne alındığında bu teknolojilerin halkla ilişkiler alanında etkili bir şekilde kullanımına yönelik bilgi ve becerilerin arttırılması gerektiği belirtilebilir.

Halkla ilişkiler eğitiminde kullanılan yaygın değerlendirme araçları yazılı ve uygulamalı ödevleri içermektedir. Bunlar, bir öğrencinin halkla ilişkiler teori ve uygulamalarına ilişkin bilgisini ölçmek için kullanılabilir. Ancak halkla ilişkiler endüstrisinin gerektirdiği akademik olmayan yetkinlikleri değerlendirmek

için daha farklı yöntemler gerekmektedir. Öğrencilerin bir konu hakkında eleştirel düşünmelerine ve kendi sonuçlarına varmalarına yardımcı olmak için okuma, yazma, konuşma ve dinleme becerilerinden de yararlanabilecek tartışmayı, sorgulamayı, problem çözmeyi ve analiz etmeyi gerektiren bir öğretim tarzı benimsenmelidir.

Bunun için, açıklayıcı sunumlar, sınıf içi tartışmalar, keşfederek öğrenme, işbirlikçi öğrenme, öğrenci etkinlikleri ve çevrimiçi forumlar gibi daha etkileşimli ve teknoloji tabanlı öğretim yöntemleriyle geleneksel ders formatı da dahil olmak üzere birden çok aracı birleştiren bir öğrenme yaklaşımı gereklidir.

Düşünce ve yaşanmış deneyimlerin çeşitliliği öğrenme ortamını büyük ölçüde geliştirir. Etkileşimli ve çözüm bulmaya yönelik bir yöntem olarak sınıf içi tartışmalar, öğrenme süreçlerini görünür kıldıkları ve düşüncelerin karşılaştırılması için oldukça önemlidir.

Yeni iletişim teknolojileri odaklı eğitim halkla ilişkilerde öncelikli bir alan olmalıdır. Örneğin, Halkla ilişkiler uzmanı olarak dijital ortamlarda araştırma ve planlama yapmak, dijital medya okuryazarlığı konusunda bilgi sahibi olmak veya dijital ortamlarda bir krizi yönetmek genel ve medya iletişim becerilerinin yanı sıra bir düzeyde eleştirel düşünme, problem çözme becerileri ve hızlı düşünme yeteneği gerektirir.

Öğretim uygulamalarının yaratıcı performanslarının, yaratıcılığın doğası ve değeri üzerine, eleştirel düşünmeyi güçlendirebilecek bir içerikte oluşması gerekmektedir.

Bilgi üretme ve bunu pratiğe dönüştürme çabalarına dair deneyim ve yetenekler girişimcilik kültürü ile kolaylaştırılmalıdır.

Sektörde halkla ilişkiler çalışanlarına karşı propagandacı, pazarlamacı veya anketçi gibi klişeler oluşabilmektedir. İlişkileri geliştirmek, itibar yönetmek ve olumlu imaj oluşturmak için görülen halkla ilişkiler mesleğinin profesyonel ve kamusal imajına yönelik farkındalık günleri düzenlenebilir.

Halkla ilişkiler öğrencilerinin yeni teknik becerilere geçmeden önce temel ve geleneksel beceriler konusunda iyi bir eğitim alması ve uzmanlaşması gerekmektedir. Çünkü, bu bölümün literatür kısmında değinildiği gibi, teknik beceriler giderek daha önemli görülebilmesine rağmen sektörde geleneksel becerilere (iyi iletişim becerilerine sahip olma, stratejik düşünme, iyi yazma yeteneği) daha fazla değer verilebilmektedir. Öğrencinin kendi yeteneklerini değerlendirebileceği verilerinin öğretim uygulamalarına nasıl dahil edilebileceği araştırılmalıdır.

Genç nesiller interneti hayatlarının doğal bir parçası olarak görmektedir. Ancak kullanım alışkanlıklarından ziyade bu alanda da teknik becerilere (temel bilgisayar programlarının kullanımı, içerik yönetimi, yazılım geliştirme, mobil uygulamalar geliştirme, site araçlarının yönetimi, grafik tasarımı, blog yazma, blogger ilişkileri, v.b.) ihtiyaç duyulmaktadır. Halkla ilişkiler alanında yeni iletişim teknolojilerinin kullanımı kalıcı değere sahiptir ve bir gereklilikten ziyade zorunluluk haline gelmiştir.

2. BÖLÜM

SAĞLIKTA SOSYAL EŞİTSİZLİKLERİN ÖNLENMESİ

Bu bölümde sağlıkta sosyal eşitsizlikleri önlemeye dair iletişimsel uygulamalara yönelik etkili stratejilerin belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Sağlık alanında iletişimsel çalışmaların etkinliğinin değerlendirilmesinin ve ölçülmesinin farklı alanları vardır. Sağlık kurumu ve kuruluşları arasındaki iş birliklerini geliştirmek, sağlık sorunlarına çözüm üretmek, misyonları paylaşmak, ahlaki ve etik ilkelerin uygulanması konusunda duyarlılık gösterilmesine katkı sağlamak etkin iletişim, davranış ve uzlaşma anlayışını gerektirmektedir. Sağlık kurumlarının yapıları ve kurumsal hedeflerinin ihtiyaçlar, beklentiler ve algılar üzerine odaklanması toplum sağlığına yönelik çabalar ile algılar arasındaki stratejileri birbiriyle uyumlu hale getirilebilir.

Bu nedenle sağlık alanında halkla ilişkiler uygulamalarının geliştirilmesi için ekstra çaba sarf edilmelidir. Bu çabalarla halkla ilişkiler uygulamaları, kamusal alanda halk sağlığının iyileştirilmesi için etkili bir süreç olarak görülebilir. Çünkü olumlu değerlendirmelerin en önemli belirtisi sağlık kuruluşlarının gücüne ve imajına ilişkin algıların değerlendirilmesidir.

Halkla ilişkiler çalışmaları sağlık alanında karşılaşılan eşitsizliğe dair sorunların gerçekçi bir şekilde algılanması ve çözülmesi için oldukça önemlidir. Sağlık alanında halkın bilgilendirilmesine yönelik genel uyarılara dair mesajların üretilmesinde ve iletilmesinde güçlü ve önemli bir etkiye sahip

olan halkla ilişkiler çalışmaları eşitsizliklerin önlenmesine dair sağlık iletişimi planlarını güçlendirebilmektedir.

Halkla ilişkiler dinamik bir süreçtir ve sağlık alanında sosyal eşitsizliklerin önlenmesi için etkili bir süreç olarak görülebilmektedir. Eşitsizliğe dair risk ve tehditler olumsuz kamusal tartışmalar yaratabilir ve mevcut tartışmaları arttırabilir. Kamu yararının sağlanması için sağlıkta eşitsizliğin önlenmesine yönelik olarak mevcut durumun ekonomik, psikolojik ve sosyal yönü dikkate alınmalıdır. Bu bölümde sağlık alanında sosyal eşitsizliklerin önlenmesi için halkla ilişkiler stratejilerinin nasıl etkili bir şekilde uygulanması gerektiği açıklanmaya çalışılacaktır.

2.1. Sağlık İletişimi

Sağlık iletişimi çeşitli sağlık davranışlarını içeren, belirli bir amaca ulaşmak için geniş insan gruplarını hedef alan, iletişime dayalı, organize ve stratejik sosyal faaliyetler çabalarıdır. Her bir strateji için farklı iletişim aktivitesi gerekebilir. Sağlık iletişiminin etkililik başarısı genellikle bilgi ve farkındalık yaratarak ikna ve davranış değişikliği olarak ele alınabilmektedir.

Sağlık iletişimi karşılaşılan sağlık risklerinin gerçekçi bir şekilde ele alınması, kaygı ve endişelerin yok edilmesi ve buna uygun tutum ve davranışların motive edilmesinde oldukça önemlidir. Aksi halde, uygulamalara yönelik iletişimsel süreçteki problemler olumsuz riskleri arttırabilir.

Halkla ilişkiler çalışmaları sağlık iletişimi kampanyalarında halkın bilgilendirilmesi konusunda ve genel uyarılarda gittikçe daha önemli bir rol oynamaktadır. Bu nedenle halkla ilişkiler çalışmalarının sağlık alanında güçlü ve önemli bir etkiye sahip olduğu söylenebilir. Diğer yandan, sosyal medya ve kulaktan kulağa iletişim yöntemleriyle bireyler sağlık mesajlarının üretimini, içeriğini ve alımını çeşitli şekillerde değiştirebilmektedir. Çünkü günümüz teknoloji çağında bireyler artık sağlık bilgilerinin pasif alıcıları değil, daha ziyade bilgiyi üreten ve yayan kullanıcılarıdır. Bu durum ise kamusal alanda

sağlık iletişimi planlarını zayıflatabilmektedir.

Halkla ilişkiler çalışmalarının sağlık kuruluşlarına olan güveni ve memnuniyeti artırdığı, toplumun hem duygusal hem de davranışsal tutumları üzerine olumlu etkisinin olduğu belirtilebilir. Üstelik, sağlık kuruluşlarının halkla ilişkiler algılarını güçlendirmek aynı zamanda devlete olan güveni, memnuniyeti ve bağlılığı güçlendirmek anlamına gelmektedir. (Çelebi, 2021a).

İletişim stratejilerinin amacı bilişsel, davranışsal ve duygusal desteklere yönelik bir bilinç oluşturmaktır. Bunun için, öncelikle sağlık iletişimi çalışmalarının toplum üzerindeki duygusal ve davranışsal etkilerinin açıklanması ile toplumsal algı ve tutumlar arasındaki ilişkilerin incelenmesi gerekmektedir.

Bu nedenle etkili bir iletişim stratejisi oluşturabilmek için öncelikle toplumun duygu ve düşüncelerinin nelerden etkilenebileceğinin anlaşılması gerekmektedir. Toplum sağlığının önemsendiğinin vurgulanması ve bilgi ihtiyaçlarının giderilmesi gerekmektedir. Bunlar güven, memnuniyet ve bağlılığın sağlanması ve halkın endişe, istek ve beklentilerinin ön planda tutulduğunun belirtilmesi açısından oldukça önemlidir.

Sağlık iletişiminde halkla ilişkiler çalışmalarının koruyucu davranışlara odaklanması, olumlu bilgiler iletilmesi, kaygı ve belirsizliklerin yok edilmesi için düzeltici eylem rolünün üstlenilmesi ve olumsuzluklarla mental olarak başa çıkılabilmesi açısından olumlu bir motivasyon unsuru olarak görüldüğü ve bunun için iletişim stratejileri tasarlanırken duyguların hesaba katılması ve empati yapılması gerektiği söylenebilir. (Çelebi & Özgüzel, 2021).

Sağlık iletişimi kampanyasının tipik hedef kitlesi bireylerdir. Bireyler kendi sağlıklarından sorumludur. Sağlık bilincinin teşvik edilmesi ve bireylerin kendi sağlığına ilişkin algılarının güçlendirilmesi davranış değişikliğine yol açan ilk adımlardır.

Sağlık iletişiminde etkili iletişimsel tekniklerin geliştirilmesine yönelik tavsiyelerin oluşturulması için bilgi

ihtiyacı ve risk algısı arasındaki temel sorunların araştırılması gerekmektedir.

Etkili, entegre ve koordineli bir iletişim, Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) daha sağlıklı bir gelecek inşa etme hedefine ulaşabilmesinin ve DSÖ'nün sağlığı geliştirme, dünyayı güvenli tutma ve savunmasızlara hizmet etme misyonunu yerine getirmesinin ayrılmaz bir parçasıdır. "Stratejik yaklaşım" iletişim fonksiyonlarının tamamına uygulanan etkin uygulamalar için bir ilkeler çerçevesi olarak sunulmaktadır. Bu kapsamda, DSÖ'nün etkili iletişim hedeflerini 'erişilebilir', 'eyleme geçirilebilir', 'inanılır ve güvenilir', 'ilgili', 'vaktinde' ve 'anlaşılır olma' prensipleri oluşturmaktadır. (World Health Organization, 2023).

Toplumun bilgi, tutum ve davranışlarını olumlu yönde etkilemeye yönelik oluşturulacak sağlık iletişimi uygulamaları koruyucu önlemler alınmasının teşvik edilmesinde önemli bir rol oynar. Kurumsal ve toplumsal çabaların ve tavsiyelerin rolünü ortaya çıkartmak, faaliyetlerin başarısını veya başarısızlığını belirleyen faktörleri anlamak ve bunlara uygun stratejiler belirlemek aynı zamanda kitle psikolojisi ile ilgili bir konudur.

Sağlık iletişimi kampanyalarının toplumda oynadığı işlevsel rol bireysel sorumluluğu ve olumlu değişimi teşvik etmek ve halkın dikkatini çekmektir. Sağlık iletişiminde mesaj tasarlayıcıları anlaşılmayı, dikkat çekmeyi ve akılda tutmayı kolaylaştırmak için genellikle işlevsel gereksinimlere uygun mesajları basitleştirmek durumundadır.

Ancak, sağlık iletişimi kampanyalarındaki mesaj stratejileri sadece olumlu önermelerden oluşmamaktadır. Farklı değerlerin ve gücün rekabet ettiği sosyal sürecin bir girdisi ve sonucu olarak sağlık iletişimi kampanyaları toplum sağlığını geliştirmek gibi amaçlanan etkiler kadar psikolojik sıkıntı ve rahatsızlık oluşturmak veya pazarlama endüstrisi yaratmak gibi amaçlanmayan etkiler de yaratabilir. Çünkü bu mesajlar arasında korku çekiciliği en ünlü stratejidir.

Sağlık iletişimi kampanyalarının teori ve pratiğini iletirmek sadece iletişimsel etkiyi ölçmeyi değil aynı zamanda kampanyaların etki ve sonuçlarının hedef kitleler tarafından değerlendirilmesini gerektirmektedir.

Sağlık davranışlarını etkileyen sosyal faktörler ile sağlık sorunlarının ve çözüm yollarının tanımlandığı sosyal süreçlerde dinamik bir unsur olarak sağlık iletişimi kampanyaları sosyal sistemlerin çeşitli düzeylerinde etkiler doğurabilir.

Sağlık iletişimi kampanyaları açık sosyal sistemlerle üretilir ve yürütülür. Bu kampanyaların açık işlevi her zaman riski önlemek, kişisel sağlığı ve halk sağlığını geliştirmektir.

Yeni sağlık korkuları ve bunların psikolojik sonuçlarıyla beraber etkili sağlık iletişiminin önemi giderek artmaktadır. Sağlık etkili iletişimin özellikle önemli olduğu bir alandır. Temel bir süreç olan iyi iletişim, sağlık kampanyalarının ve hizmetlerinin neredeyse tüm yönlerine katkıda bulunur, güç ve güven verir.

Sağlık bilgisi bilinçli kararlar verebilmek için gereklidir. İletişim ise bilgilerin toplandığı, aktarıldığı ve paylaşıldığı bir süreçtir. Stratejilerin hedef kitesinde bireyler vardır ve her birey için farklı bir iletişim becerisi ve modeli gerekebilir.

Toplum sağlığını geliştirilmesine katkı sağlamak, doğru hedef kitlelerin belirlenmesini sağlamak ve onlara ulaşmak, küçük grup etkileşimlerini sağlamak, problem çözmek ve öz değerlendirme yapmak, risk ve belirsizlikler hakkında doğru ve uygun bilgileri iletmeye çalışmak için farklı sağlık iletişimi uygulamaları gerektirebilir.

2.2. Sağlık İletişiminde Sosyal Medyanın Kullanımı

Her alanda olduğu gibi sağlık alanında da sosyal medyanın popüleritesi hızla artmaktadır. Sosyal medya halkın sağlık ile ilgili sorunları ve konuları araştırabilmesi ve tartışabilmesi için tercih edilen ve bilgiye ulaşılacak ilk bilgi kaynağı olmuştur.

Sosyal medyanın kullanımı sağlık iletişimi içinde uyarıları ve bilgileri yaymanın önemli bir aracıdır. Sosyal medya sağlık iletişiminin etkinliğini artırabilir veya kötüleştirebilir. Toplumlar bireylerden oluşmaktadır. Bireyler tehdit altındayken faydalı bilgi arama davranışları yoğunlaşmaktadır. Sosyal medyada etkili bir şekilde sağlık iletişimi stratejileri hazırlamak oldukça zordur. Çünkü sosyal medyada bilgilerin yayılmasının yanı sıra nasıl yorumlandığı da önemlidir. İletilen mesajları herkes kendi bilgisine göre yorumlayabilmektedir.

Sosyal medyada bireysel ve toplumsal sağlık sorunlarının neler olduğu, bu sorunlarla nasıl baş edilebileceği, neler yapılması gerektiği, alınması gereken tedbirlere yönelik tavsiyeler, bireysel deneyimler, destekler ve yardımlara yönelik bilgiler, beklentiler v.b. konularda bilgiler aranmaktadır.

Sosyal medyanın kontrol altına alınamaması, paylaşılan bilgilerin genellikle güvenilirlikten uzak olması, bireysel hedeflerin uyumlu olmaması, sosyal medyayı kullanma amacının farklılık göstermesi, resmi bilgilerin çarpıtılabilmesi ve yanlış bilgilerin yayılma olasılığının yüksek olması, kullanıcıların takipçi sayılarını arttırmak gibi farklı hedeflerinin olması önemli sorunlar ve engellerdir.

Sosyal medyada sağlık iletişimi uyarı ve bilgilendirme çalışmalarının nasıl yorumlandığı da önemlidir. Çünkü sosyal medyada kullanıcılar bilgi vermekten ziyade durumları analiz de edilebilmektedir. Sağlıkçı olmayan kişilerin sosyal medyada toplum sağlığı riskini önemsizleştirmeleri, toplum sağlığını koruyucu hatta bazı hastalıkları tedavi edici yöntemlere yönelik önerileri ve bireysel çıkarılarda menfaatlerin düşünülmesi başlıca sorunlardır.

Sağlık iletişimi dinamik bir süreçtir ve halkın toplum sağlığını nasıl algıladığını etkileyebilmektedir. Kamu yararına ve toplum sağlığına yönelik olarak algılanan bilgilerin yayılması demokratik toplumlarda sosyal medya araçlarının temel rollerinden biri olarak görülmektedir. Ancak, sosyal medyada kullanıcılar sağlık iletişimi alanında devletin ve sağlık

kurumlarının etkinliğinin değerlendirilmesi konusunda bir eleştirmen olarak faaliyet gösterebilmektedir. Sosyal medyanın ticarileştirilmiş ve bireyselleştirilmiş yapısı toplum sağlığına yönelik yararların zayıflamasına neden olabilmektedir.

Sosyal medya iletişimi tek taraflı bilgi yaymaktan ziyade planlı etkileşimlere yönelik stratejik düşünmeyi gerektirmektedir. Arzulanan sürdürülebilir amaçlara planlı ve stratejik olarak birbiriyle uyumlu ilkelerle ulaşılabilir.

Sağlık iletişiminin işleyişinin merkezi organı olan çağdaş ve klasik kitle iletişim programları aracılığıyla hedef kitleleri etkileme ve harekete geçirmeye yönelik olarak mesaj tasarlama ve sunma bilgi ve beceri gerektirmektedir.

Sosyal medyanın kişilerin planlı davranışları üzerinde etkisi vardır. Bilişsel uyumsuzluklarda başa çıkılabilmesi için ilk bilgileri sağlık kuruluşlarının kendisinin vermesi önemlidir. Sosyal medyada yanlış bilgilerin ve spekülasyonların önlenmesi için kamuoyuna hızlı, tutarlı ve etkili bilgiler iletilmesi gerekmektedir (Çelebi, 2020a). Toplumun bilgi ihtiyacının karşılanabilmesi için sosyal medyada sağlık iletişimi mesajları tasarlanırken farklı hedef gruplarına yönelik gerçek, güvenilir, hızlı (aktif ve erken), anlaşılabilir (kısa, net ve akılda kalıcı mesajlar), tutarlı (doğru, eşgüdümlü ve sürdürülebilir), açıklayıcı (bilgilendirici) bir şekilde uygun kanallardan bilgi aktarılması ve endişelere yönelik empati yapılması gerekmektedir.

Toplumun nelere inandığını, iletilen mesajlardan ne anladıklarını ve verilen bilgileri nasıl yorumladıklarını bilmek oldukça önemlidir. Sağlık risklerine yönelik algıları arttırmak ve yanlış algılamalarla başa çıkmak sağlık iletişimi için gerekliliktir. İletişim sağlık yönetiminde temel bir işlevdir ve sağlık iletişimi yönetimi alanında iş birliği çabaları gerekmektedir.

Sağlık risklerinin hızlı ve küresel yayılımında kamusal alanda stratejik iletişimin önemi toplumun gerekli olan davranışsal değişikliklere uyum sağlaması konusundaki istekliliğini ve motivasyonunu arttırmak için ön plana çıkmaktadır. Sosyal

medya kullanıcıları pasif değildir ve homojen bir grubu temsil etmemektedir. Bu yüzden sosyal medyada iletişimsel stratejiler oluşturulurken kullanıcıların kişisel özellikleri, sosyal medyayı kullanım amaçları, değişen bilgi ihtiyaçları, psikososyal ihtiyaçları ve bilgi arama amaçları dikkate alınmalıdır.

Hedef kitleler ile sosyal medyada kurulacak iletişimsel süreçlerin diyalog geliştirme ve sosyal etkileşim ortamları oluşturmada önemli bir etkisi vardır. Diğer yandan sosyal medyada sadece tek yönlü bilgi aktarma sürecinin herhangi bir olumlu etkiye sahip olmadığı söylenebilir. Hedef kitleler ile etkileşim kurma potansiyeliyle birlikte olumlu ilişkilerinin kurulmasına, korunmasına ve sürdürülmesine katkı sağlayan sosyal medya destekleyici davranışların oluşmasına katkı sağlar.

Sosyal medya araçlarının kendilerine özgü bir ilgi alanı, özelliği ve hedef kitlesi bulunmaktadır. Etkileşimlere fırsat sağlayan sosyal medyada sağlık iletişimi kampanyaları oluşturmak ayrı bir uzmanlık ve deneyim gerektirmektedir. Sağlık iletişimi uygulamaları sosyal medya ortamlarını takip etmek ve yönetmek, kampanyaları ölçmek ve politikalar oluşturmak gibi stratejik sorumluluklar içermektedir. Sosyal medya ortamlarına uygun politikalar oluşturma, uygun iletişim stratejilerini belirleme, kampanyaların etkinliğini takip etme ve sonuçlarını ölçme, krizleri önleme, kuruluşların nasıl algılandığını belirleme, sonuçları raporlama v.b. çalışmalar her zaman stratejik iletişimin bir parçası olmuştur ve sosyal medya yönetiminde esastır. (Çelebi, 2020b).

2.3. Sağlıkta Sosyoekonomik Eşitsizlik

Hayatın her alanına hâkim olan sosyoekonomik bağlantılı eşitsizlikler sağlık alanında da göreceli şekilde hissedilebilmektedir. Sosyal nedensellik perspektifi doğrultusunda sosyoekonomik faktörlerin sağlık alanındaki eşitsizliklerin temel nedeni olduğu öne sürülebilmektedir.

Ekonomik faktörler değişen gelir seviyelerini içerir. Sağlıkta eşitsizliğin belirleyicilerindeki sosyoekonomik farklılıkları

analiz etmek önemlidir. Sağlık sonuçlarını etkileyen ekonomik bağlamlar, sosyal normlar ve sosyal yapılar sağlıkta eşitsizliğe ilişkin sosyal belirleyicilere dair kuramsal ve kavramsal bir çerçeve sağlar.

Eşitsizliğinin önemli bir belirleyicisi olan sosyoekonomik durum bireyin genel sağlık sonuçlarıyla ilişkili olabilmektedir. İnsanların içinde yaşadıkları sosyal koşullar, sağlıklı olma şanslarını güçlü bir şekilde etkileyebilmektedir. Yoksulluk, gıda güvensizliği, sosyal dışlanma ve ayrımcılık, kötü barınma, sağlıksız erken çocukluk koşulları ve düşük mesleki statü gibi sosyal faktörler çoğu hastalık, ölüm ve sağlık eşitsizliklerini belirleyen ana faktörler olarak tartışılmaktadır.

Toplum sağlığı büyük ölçüde sosyal faktörler tarafından belirlenebilmektedir. Bu nedenle toplum sağlığının iyileştirilmesi hedefleniyorsa öncelikle sosyoekonomik düzenlemelerin geliştirilmesi gerekmektedir.

Büyük gelir farklılıklarının zararlı sağlık ve sosyal sonuçları olduğuna dair kanıtlar güçlüdür ve çoğu ülkede bu eşitsizlikler artmaktadır. Literatürde gelir eşitsizliğinin sağlık üzerine etkisini inceleyen çok geniş bir literatür bulunmaktadır. Çalışmaların büyük çoğunluğu daha eşitsiz toplumlarda sağlığın daha kötü olma eğiliminde olduğunu bildirmektedir. Her ne kadar refah ile ilgili güçlü bir etkisi olsa da literatürde gelir eşitsizliği ile sağlık (şiddet dahil) arasında nedensel bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşan araştırma bulguları da mevcuttur. Gelir eşitsizliği ile sağlık arasında ilişki bulamayan az sayıdaki makalelerin çoğu gelir eşitsizliğinin uygun olmayan bir ölçekte ölçülmesi, aracı değişkenlerin kontrol olarak dahil edilmemesi, nesnel sağlık ölçütlerinden ziyade öznel sağlık ölçütlerinin kullanılması v.b. nedenlerle bu durumu açıklamıştır. (Pickett & Wilkinson, 2015, s. 323).

Sosyoekonomik durumlar insanların doğup büyüdüğü yerlere bağlı olarak büyük ölçüde farklılık gösterdiğinden dolayı sosyoekonomik faktörler ile sağlık durumu arasındaki bağlantıların dikkate alınmasını gerektirmektedir. Sosyoekonomik

faktörler sağlığın önemli belirleyicileri olarak görülebilmekte ve sağlıkta eşitsizliklerin (ülkeler içinde ve ülkeler arasında) ve gözlemlenen sağlık durumundaki farklılıkların nedenini oluşturabilmektedir. (Heise v.d., 2019)

Sağlıkta büyük ve kalıcı eşitsizlikler olduğu görüşü toplumsal bir adaletsizlik olduğu anlamına gelir. Gelişmiş ülkeler ve uluslararası kuruluşlar için sağlık eşitsizliklerini ortadan kaldırmak politik ve öncelikli bir hedef haline gelmiştir.

Dünya Eşitsizlik Veri Tabanına göre küresel eşitsizlik, Batı hakimiyetinin ve sömürge imparatorluklarının yükselişleri bağlamında 1820-1910 yılları arasında artmış ve ardından 1910-2020 yılları arasında çok yüksek ve istikrarlı bir şekilde aradaki farkı korumuştur. Verilere göre 1820-1910 yılları arasında hem ülkeler arasında hem de ülke içinde eşitsizlikler artmıştır. Buna karşılık, küresel eşitsizliğin ülkeler içi ve ülkeler arası bileşenleri 1910 ile 2020 arasında ayrı ayrı hareket etmiştir. Ülke içi eşitsizlik 1910 ve 1980 yılları arasında düşerken bu tarihlerde ülkeler arası eşitsizlik artmıştır. 1980-2020 yılları arasında ise ülkeler içi eşitsizlik artarken ülkeler arası eşitsizlik oranı düşmüştür. (Chancel & Piketty, 2021).

Sağlıkta sosyal eşitsizlik bir toplumun karşılaşılabileceği en büyük zorluklardan biri olarak tanımlanabilir. Sosyoekonomik bağlantılı sağlık sonuçlarının ve eşitsizliklerinin ne ölçüde ele alındığı, sağlık ekonomistlerinin ve politika yapıcılarının uzun süredir ilgi odağı olmuştur. Örneğin, erişilebilirlikteki eşitsizlikler ile sigorta kapsamındaki eşitsizlikler sağlıkta eşitsizliği şiddetlendirebilecektir.

Doğumdan itibaren dezavantajlı sosyoekonomik koşullarda yaşayan çocuklar, daha avantajlı akranlarına göre, daha kötü sağlık sorunları yaşarlar. Sosyoekonomik durumların çocuk sağlığını etkileme yolları karmaşık ve birbiriyle ilişkilidir. Ancak genel olarak çocukların büyüdüğü ekonomik, maddi ve psikososyal koşulları belirleyen güç ve kaynakların dağılımındaki farklılıklar tarafından yönlendirilir. (Pearce v.d., 2019).

Düşük gelir gruplarının sağlık sisteminin daha yoğun kullanıcıları olduğu söylenebilir. Yüksek gelir grupları tarafından tıbbi uzmanlık hizmetlerinin daha fazla kullanıldığı ve düşük gelir grupları arasında pratisyen hekim bakımının daha fazla kullanıldığı belirtilebilir.

Sağlıkta sosyoekonomik eşitsizlikler yoksulların aleyhinedir. Sosyoekonomik durum ve hastalık iç içedir. Bu ilişkilendirme, her iki yönde de işleyen nedenselliği yansıtır. Yoksulluk ve düşük gelir sağlık sorunlarına neden olabilir. Sağlıksızlık ise genellikle gelir kaybıyla ve önemli sağlık bakım maliyetleriyle ilişkilendirilir. Yoksulluk sağlığı bozar, kötü sağlık yoksulluğu sürdürür.

Biggs v.d. (2013) 1960'tan 2007'ye kadar 22 Latin Amerika ülkesini incelemiş ve gelir eşitsizliği ile beklenen yaşam süresi, bebek ölümleri ve tüberküloz ölüm oranları arasında önemli bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Sağlık eşitsizliklerinin sonucuna ilişkin kanıtlar nedensel olarak etkilidir. Gücün, paranın ve kaynakların adaletsiz dağılımı ile ilgili olan sosyoekonomik faktörler sağlık eşitsizliklerinin yapısal belirleyicilerinin altını çizer. Zenginlik ve yoksulluğun kutuplaşmasına yönelik sınıf temelli gelir eşitsizliği ne kadar büyükse sosyal uyum ve refah o kadar düşük olur. Güç, para ve kaynakların dağılımı sağlık eşitsizliklerine nedensel olarak katkıda bulunur.

İntihar ciddi bir küresel halk sağlığı sorunudur. Küresel olarak, her yıl 703.000 kişi intihar nedeniyle ölmektedir. İntihara bağlı ölümler Dünya çapında sıtma, hiv/aids, göğüs kanseri, savaş ve cinayetten daha fazla ölüme neden olabilmektedir. Küresel olarak, intihar nedeniyle ölümlerin çoğu dünya nüfusunun büyük bir kısmının yaşadığı düşük ve orta gelirli ülkelerde (%77) meydana gelmektedir. İntihar sonucu ölen yetişkinlerin çoğu (%88) ve dünyadaki yetişkinlerin yaklaşık %90'ı düşük ve orta gelire sahip ülkelerde yaşamaktadır. (World Health Organization, 2019).

Cari Sağlık Harcamasının GSYİH İçindeki Payının Uluslararası Karşılaştırılması verilerine göre Türkiye % 4,6 ile OECD ülkeleri içindeki en düşük orana sahiptir. (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2023, s. 248).

2.4. Sağlıkta Cinsiyet Eşitsizliği

Birçok toplumda cinsiyete dayalı sağlık eşitsizliğinin kadın ve erkek arasındaki eşitsizliklerin bir sonucu olduğu tartışılmaktadır. Sağlıkta cinsiyet eşitsizliği uzun süredir tartışılan bir konudur ancak yine de cinsiyete dayalı sağlık eşitsizliğinin analizi literatürde çok azdır. Cinsiyete dayalı sağlık eşitsizliğine ilişkin kanıtlar karışık ve tartışmalı olsa da sağlıkta cinsiyet eşitsizliği toplumsal kalkınmayı engelleyebilecek diğer eşitsizlikleri tetikleyebilir.

Cinsiyet, sağlık ve esenliğin tüm yönlerini güçlü bir şekilde şekillendirebilir. Sosyal ve kültürel olarak inşa edilmiş cinsiyet normları, sağlığın sosyal ve yapısal belirleyicilerini, sağlık açısından riskli davranışları, sağlık ve sosyal hizmetlere erişimi ve bunların kalitesini etkileyebilir.

Cinsiyete dayalı sağlık eşitsizlikleri, erkekler ve kadınlar arasındaki sosyal güçlere karşı farklı hassasiyetlerle açıklanmaktadır. Özellikle de dezavantajlı olan kadın nüfus gruplarının sosyal yardım almalarında görece bir artış olmuştur. Birçok gelişmekte olan ülkede kadınların eşdeğer iş için bile erkeklerden daha az kazanması, istihdam olanaklarından geri kalması kötü sağlık sonuçlarında önemli bir rol oynayabilir.

Genel olarak işsizliğin hem erkekler hem de kadınlar üzerinde fiziksel ve ruhsal olarak olumsuz etkileri olduğu söylenebilir. Olumsuz ekonomik durumlardan kaynaklanan stres, depresyon ve anksiyete gibi ruhsal etkiler fizyolojik değişikliklere de (hipertansiyon, diyabet v.b.) yol açabilmektedir. İşsizlik süresinin kadın ve erkek sağlığı üzerinde farklı bir etkisi olduğu gözlemlenmiştir. Uzun süren işsizlik süresinin erkekler üzerinde ruhsal açıdan daha fazla olumsuz etkisinin olduğu bulgusuna ulaşılmıştır (Acevedo, v.d., 2019).

Kısıtlayıcı ve zararlı cinsiyet normları, değerleri ve beklentiler sağlık ve refahta eşitsizliklere neden olabilir. Bu nedenlerle toplumsal cinsiyet eşitliği, 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi'nin açık bir hedefidir (UN Women, 2018). Bu durum toplumsal cinsiyet eşitliğini ölçme çabalarına, eşitsizliklerin nerede olduğunun belirlenmesine ve politika yatırımlarını bilgilendirmeye yönelik göstergelerin çoğalmasına katkı sağlamıştır.

2017-2020 yıllarını kapsayan Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK, 2021, s. 153) verilerine göre hane halkı fertlerinin yoksulluk oranları sürekli artmaktadır. Bu oranlar 2017 yılında %17, 2018 yılında %17.9, 2019 yılında %18.3, 2020 yılında ise %18.8 olarak bulunmuştur. Kadınların yoksulluk oranı ise her yıl artış göstermektedir. 2017 yılında %17.8, 2018 yılında 18.5, 2019 yılında 18.9, 2020 yılında ise %19,5 olarak bulunmuştur.

Literatürde daha fazla eşitsizliğin daha kötü sağlık ve daha fazla şiddetle bağlantılı olduğuna dair çok güçlü kanıtlar vardır (Chen & Gotway Crawford, 2012).

Medya yayınlarının da cinsiyet eşitliği üzerinde negatif bir etkisinin olduğu belirtilebilir. Kişisel özelliklere ve toplum içinde oluşan geleneksel ve sosyal normlara göre belirlenebilen cinsiyet rollerinde iş tanımlamalarının ve mesleki rollerin cinsiyet farklılıklarına göre düzenlendiği söylenebilir. (Çelebi, 2022).

T.C. Sağlık Bakanlığı Sağlık Geliştirilmesi Genel Müdürlüğü (2022) verilerine göre Türkiye'de yaklaşık olarak her 10 kişiden 7'sinin, yaşlı bireylerde ise her 10 kişiden 9'unun sağlık okuryazarlığı düzeyi düşük bulunmuştur. Araştırma verilerine göre sağlık okuryazarlığı seviyesi düştükçe kronik hastalıklar oranları artmaktadır ve kadınların sağlık okuryazarlık seviyesi erkeklerden daha düşük ölçülmüştür.

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri öncelikle yetişkin kadınlara odaklanmaktadır. Bu hedefler kadınların karşılaştığı önemli eşitsizlikler ve bu eşitsizliklerin zararlı sonuçlarıyla

ilgili çalışmalardır. Diğer yandan, cinsiyet normlarının erkek çocukları ve erkekleri nasıl etkilediğine çok az ilgi gösterilmiştir. (Weber v.d., 2019).

2.5. Psikososyal ve Davranışsal Faktörler

Psikososyal ve davranışsal faktörlerin sağlıkta eşitsizliklere yol açtığı söylenebilir. Psikososyal ve davranışsal faktörler bireyin sağlığını şekillendiren yaşam tarzlarını ve tutumları ifade eder. Psikososyal faktörler (yani mutluluk, umutsuzluk, depresyon, düşük benlik saygısı ve zihinsel sağlık sorunları) ve davranışsal faktörler (sağlıksız diyetler, sigara ve alkol kullanım durumları, v.b.) bireylerin genel sağlık durumunu etkileyen faktörlerdir.

Sağlık eşitsizlikleriyle mücadele tek bir faktöre odaklanan çabaların ötesine geçen yoğun bir mücadele gerektirmektedir. Yaşam koşullarını iyileştirmek için güç, para ve kaynakların (bu koşulların yapısal itici güçlerinin) adaletsiz dağılımını küresel, ulusal ve yerel olarak ele almak ve toplumu bilinçlendirmek gerekmektedir.

Sağlık alanındaki eşitsizliklerin ortadan kaldırılması birey sağlığı açısından önemli olduğu gibi, toplum sağlığının sürdürülmesi için de bir zorunluluktur. Sosyal eşitsizlikler ve toplum sağlığı arasındaki ilişkiler genellikle sağlık sorunlarına yönelik olumsuzluklarla ilişkilidir. Sağlık vakaları sadece fiziksel sağlık olarak ele alınabilmektedir. Oysaki, sosyal izolasyon, güvenlik sorunları, yabancılaşıma, endişe, korku, kaygı vb. sorunlar bireylerin ve toplumun psikososyal sağlıklarını da olumsuz etkileyebilir.

Bu durum bireylerin toplum sağlığı kurallarına direnç göstermelerine neden olabilir. Sağlık iletişimi uygulamaları neticesinde psikososyal açıdan endişe ve kaygıların yok edilmesine yönelik ortak amaçlar için çalışılması ve sorumlu davranılması amaçlanmalıdır. Sosyal eşitsizliklerin sağlık iletişimi uygulamaları ile ilişkisinin ortaya çıkartılması, bunların bilişsel, tutumsal ve davranışsal etkilerinin ölçülmesi, toplumun

ruhsal ve zihinsel sağlıklarının nasıl etkilendiğinin belirlenmesi, sağlıkta eşitsizliklerin psikososyal iyi oluşa nasıl bir etkisinin olduğunun belirlenmesi ve sonuçların sosyokültürel özelliklerle ilişkisinin incelenmesi gerekmektedir.

Sağlık sorunlarıyla psikososyal açıdan başa çıkmaya yönelik çabalar bireysel özelliklere göre farklılık gösterebilir. Bunun sonucu olarak bireylerin sağlık kurallarına uyumları ve davranışları farklı olabilecektir. Sağlık iletişimi uygulamalarının toplum üzerindeki psikososyal etkilerinin anlatılması, sağlık iletişiminin bireysel davranışları ve toplumun ruh yapısını nasıl etkilediğinin ele alınması, sağlık kurallarına uyumun sosyal adalet sürecine yönelik psikolojik tutum ve davranışlarla nasıl bir ilişki içinde olduğunun belirlenmesi gerekmektedir.

Sağlığı yerinde olmayan kişilerin bireysel ihtiyaçlarını veya diğer sosyal ihtiyaçlarını karşılama yeterliliği zayıftır. Bu olumsuzluklara yönelik riskler herkes için büyük bir tehlike oluşturmaktadır. Bu durum bazı kişiler için kısa vadeli bazıları için ise uzun vadeli bir durumdur ve her yerde bireyleri ruhsal açıdan da olumsuz olarak etkileyebilir.

Sağlık sorunları yaşayan bireylerin farklı seviyelerde de olsa benzer psikososyal davranışlara ve ruh hallerine sahip oldukları belirtilebilir. Depresyon, kişisel bozukluk, yalnızlık, korku, kaygı, stres, iş/eğitim ve ev sorumluluklarının ihmal edilmesi, fiziksel aktivite eksikliği, sosyal ilişkilerin bozulması, uyku problemleri, gerçeklikten kaçma, üzüntü, zamanı verimli kullanamama, bağımlılık (alkol, sigara vb.), duygusal dengesizlik, sorumluluktan kaçma, aile içindeki ilişkilerde bozukluklar, agresif (saldırgan) davranışlar sergileme, anksiyete bozuklukları, kontrol kaybı, v.b. birçok sorun sağlık sorunlarının olumsuz psikososyal sonuçları olarak belirtilmiştir. Üstelik bu olumsuz durumlar, bireylerin iş gücüne katılımlarını engellemekte ve tüm bu kötü olumsuzluklarla başa çıkabilmek için gerekli olan danışmanlık ve tedavi giderleri gibi yapılan harcamalarla devletin ekonomik kayıp yaşamasına da neden olmaktadır. (Çelebi, 2020c).

Farkındalık oluşturmaya ve toplumu bilinçlendirmeye yönelik olarak benimsenebilir ve sürdürülebilir yöntemler bulmak ve toplumu bu duruma psikososyal olarak hazırlamak için sağlıklı bir yaşamın öneminin aynı zamanda psikososyal açıdan da ortaya çıkartılması gerekmektedir.

Toplumlar bireylerden oluşmaktadır. Bireysel ihtiyaçlar ise farklılaşabilmekte ve eşitsizlik koşullarını herkes kendi perspektifi açısından algılayabilmektedir. Sağlıkta eşitsizlik risklerinin gerçekçi bir şekilde ele alınması, problemlerin giderilmesi için birbirleriyle uyumlu ve bilimsel olarak tasarlanmış amaçlar gerekmektedir.

Farklılıklarından ve beklentilerinden dolayı bireyler sağlık sorunlarını ve sonuçlarını benzer şekilde algılamayabilirler. Kamu kurum ve kuruluşları sağlık sorunları yaşayan bireyleri genel anlamda tek tip olarak görebilmektedirler. Oysaki, yaklaşımlar belirlenirken kişisel özellikler, beklentiler, psikolojik ihtiyaçlar ve deneyimler göz önünde bulundurulmalıdır.

Sağlıkta eşitsizliklerin davranışsal ve duygusal değişikliklerle psikososyal açıdan nasıl ilişkili olduğunun ortaya çıkartılması harcanan zaman ve çabanın daha verimli ve etkili kullanılmasına katkı sağlayabilir. Bu nedenle sağlıkta eşitliği korumaya ve geliştirmeye karşı motive edici faktörlerin ortaya çıkartılmasını gerekmektedir. Sağlıkta eşitlik sorunlarının başarılı bir şekilde giderilmesi, kalıcı çözüm yöntemleri ve çözümleri üretilmesi için motivasyonel faktörlerin itici güçlerinin tanımlanması gerekmektedir.

Örneğin, Avrupa ülkelerinde yapılan bir araştırmada düşük ve yüksek eğitim düzeyine sahip insanlar arasında kısmi yaşam beklentisinde önemli bir fark bulunmuştur. (Mackenbach, v.d., 2019, s. 535).

Sağlıkta eşitsizliğin olumsuz psikososyal faktörlere yönelik etkilerinin çok yönlü olduğu düşünülmektedir. Eğer gerekli önlemler alınmazsa özellikle de çocukların gelecekte bu durumdan daha fazla olumsuz etkilenme riskinin olduğu söylenebilir.

Koruyucu davranışlara odaklanması ve düzeltici eylem rollerinin üstlenilmesi psikososyal olumsuzluklarla başa çıkabilmek için önemli bir motivasyonel unsur olarak görülebilir.

Sağlıkta eşitsizlik aynı zamanda sosyal psikolojiyle alakalıdır. Böyle bir durum uzun vadeli ciddi olumsuz psikolojik etkiler yaratabilme potansiyeline sahiptir. Çünkü bu durum duygusal ve bilişsel açıdan bireylerin rasyonel bir şekilde düşünmelerini ve davranmalarını etkileyebilmektedir.

2.6. Sonuç ve Öneriler

Özel ve Kamu sağlık kurumlarının yapıları ve kurumsal hedefleri farklılık gösterebilmektedir. Sağlıkın sosyal belirleyicileriyle güçlü bir şekilde bağlantılı olan sosyoekonomik bağlantılı eşitsizlikleri azaltmaya yönelik çabalar için “toplum dostu” politikaların daha da güçlendirilmesi gerekmektedir.

Sağlık ve esenlik evrensel insani değerler olmakla birlikte sağlık normları, davranış ve tutumlarına yönelik riskli davranışlar ve yasaklar toplumdan topluma farklı şekilde (utangaçlık oluşması, damgalanma) algılanabilmektedir. Sağlık iletişimi kampanyaları sosyal uyumu sağlar, fikir birliğini oluşturur, bilgi, tutum ve davranışların mevcut sosyal dağıtımlarını güçlendirir.

Halk sağlığı araştırmaları ve eylemleri ortak bir temel üzerine kuruludur. Sağlık bir sonuçtur, yaşam kaynağıdır, bir varoluş halidir ve toplum içinde önceliklidir. Sağlık iletişimi uygulamalarının geliştirilmesinde eşitlik en önemli husus olmalıdır. Sağlık sonuçlarındaki sistematik, önlenebilir ve haksız farklılıklar olarak sağlık eşitsizliklerinin ortadan kaldırılması için sağlığın yapısal, işlevsel ve duygusal bir durum olarak tanımlanması ve ölçüme dönüşmesi gerekmektedir. Çünkü, Dünya Sağlık Örgütüne göre sağlık sadece hastalık veya sakatlığın bulunmaması değil aynı zamanda bedensel, zihinsel ve sosyal yönden tam bir iyilik halidir.

Planlamacılar tarafından halk sağlığını ve kamu politikasını etkilemeyi amaçlayan kısa ve uzun vadeli sonuçlar ile tutumlarda,

niyetlerde ve bireylerin davranışlarında sosyal iyiliğe teşvik edilmesi gerekmektedir.

Toplumlarda var olan sosyal açıdan cinsiyet farklılıkları arasındaki ayrım oldukça önemlidir. Çünkü sağlıktaki cinsiyet eşitsizlikleri biyolojik olarak değil, çoğunlukla toplumsal olarak üretilmektedir. Bu nedenle bir sosyal değişimle iyileştirilebilirler.

Sağlık eşitsizliğini azaltmak için yoksulları, özellikle kentsel yoksulları, hedef alan politikalara ihtiyaç olduğu belirtilebilir.

Evensel olarak ele alınması gereken sağlık eşitsizlikleriyle mücadele farklı insanlar için farklı şeyler ifade edebilir. Yine de sağlıkta eşitsizliklerle mücadelenin kilit sektörleri olan istihdam, sosyal koruma, eğitim, barınma vb. alanlara odaklanması gerektiği söylenebilir.

Sağlık eşitsizliklerini ortadan kaldırmak için sağlık eşitsizliklerini ele alma stratejilerine dair mevcut önlemlerin korunmasının yanı sıra belirleyicilere ve göstergelere yönelik yeni yöntemler ve eşitsizlik ölçütleri geliştirmek gerekmektedir.

Adil temsil yoluyla toplumdaki tüm grupları güçlendirmek, sivil toplumun siyasi faaliyetleri teşvik edecek ve gerçekleştirecek şekilde örgütlenmesini ve hareket etmesini sağlamak, sağlık eşitliğini etkileyen sosyal hakları korumak ve geliştirmek, sorunların izlenmesini sağlamak ve gerekli müdahalelerde bulunmak, rutin izleme sistemlerinin yürürlükte olmasını sağlamak, kamuoyu farkındalığını artırmaya yatırım yapmak, herkes için adil ve iyi istihdam şartları yaratmak, sağlıklı yaşam standartları sağlamak, sağlıklı ve sürdürülebilir yerler ve topluluklar yaratmak ve geliştirmek v.b. hedefler için yerel ve merkezi yönetimlerin rolünü ve etkisini güçlendirmekle beraber STK'lar ve özel sektör kuruluşlarıyla işbirliği içinde çalışılmalıdır.

Uluslararası alanlarda tekelleşmeye neden olabilen liberal kapitalist sistem toplumsal bütünleşme sağlamada başarısızdır. Sağlıkta eşitsizliğin yok edilmesine yönelik olarak önleyici veya iyileştirici ürün ve hizmetler geliştirilmesi riski önlemek

ve yönetmek için gereklidir. Kârlı olmayan ürün ve hizmetlerin üretim ve dağıtımının koordine edilerek bireylerin ve toplumun ekonomik durumunu güçlendiren normlar, değerler ve kimlikler ile bütünleşme sağlamaya yönelik girişimler desteklenmelidir.

Siyasi irade eksikliğinin ortadan kaldırılması, ilerlemeyi ve farklılıkları ölçebilmek için alt popülasyona odaklanması ve karşılaştırmaların iyileştirilmesi, savunmasız ve yüksek risk gruplarının ihtiyaçlarının belirlenmesi, bölgesel sağlık araştırmaları yapılması ve bilgi tabanının genişletilmesi, devlet kurumları ve uluslararası kuruluşlar arasında koordinasyon sağlanması, eşitsizlik ölçülerinin iyileştirilmesi için bireysel ve sosyal faktörlerin etkilerine odaklanması alanlarında çaba sarf edilmelidir.

Sağlıkta eşitsizliklerin ortadan kaldırılmasına ve toplum sağlığının korunmasına yönelik sosyal yardım ve toplumsal destek istekliliği oldukça yüksektir. Ancak, sağlıkta eşitsizliğin karmaşık ve farklı sosyal boyutları vardır. Bu durum makro düzeyde toplumsal çözümler gerektiren sosyal bir sorundur ve büyük bir duyarlılık gerektirmektedir.

Toplum sağlığının korunması için bazı önleyici tedbirler uygulanmaktadır. Ancak, değerlendirmeler bireysel ve toplumsal açıdan farklılık gösterebilir. Sağlık iletişimi uygulamaları oluştururken bireysel ve demografik özelliklerine göre farklı gruplara yönelik olarak farklı yaklaşımlar belirlenmesi gerekmektedir. Çünkü istenilen uzun ömürlü sağlıklı bir yaşam anlayışının oluşturulması için bireyler ve gruplar üzerinde hangi stratejilerin daha etkili olduğunun ortaya çıkartılması gerekmektedir.

Psikososyal sağlığın korunmasına dair önlemler kapsamlı bir anlayışla ele alınmalıdır. Olumlu bir psikolojik etki yaratmak için gerekli olan tüm motivasyonel kaynaklar toplum sağlığını korumak için bir araç olarak kullanılmalıdır.

Sağlıkta eşitsizliklerin ortadan kaldırılmasına yönelik olarak sağlık iletişimi kampanyalarında vaat edilenlerin yerine

getirilmesi, toplum sağlığının korunmasına yönelik plan ve programların açık ve net bir şekilde paylaşılması, toplumun refahı için oluşturulan destek ve dayanışmanın devam etmesi gerekmektedir. Bunun için kısa ve uzun vadeli stratejiler ile sağlık riskleri ve çözüm önerilerine dair bilgi verilmesi gerekmektedir.

Sağlık kurum ve kuruluşlarının kamuoyu ile kurdukları iletişim bir zorunluluktur. Sağlıkla eşitsizlik ile ilgili konular bir istisna ve basit bir tavsiye değildir. Sağlık eşitsizliğine yönelik olarak belirli algı ve davranış potansiyeline sahip olan halkın inancının değiştirilmesini içerir.

3. BÖLÜM

İNSAN HAKLARI İHLALLERİNİN ÖNLENMESİNDE HALKLA İLİŞKİLER BAĞLAMINDA POLİSİN ROLÜ

Devletler bir yandan insan haklarına saygı gösterirken diğer yandan kamu güvenliğini sağlamak için bazı önlemler uygulamaktadır. Bu bir toplumsal değişime de yol açabilmektedir. Değişen sosyo-ekonomik koşullar, artan suç ve şiddet oranlarından dolayı kamu yönetimi felsefesinde hem Devletin hem de vatandaşın beklentileri değişebilmektedir. Bunun ise insan hakları algılamalarına yönelik Ülke imajı üzerinde etkisi vardır. İnsan hakları uygulamasının yarattığı sosyal değişim halkı doğrudan etkilemektedir. Ancak, bu süreç aynı zamanda daha geniş bir sosyo-politik ve kurumsal bağlamda ele alınmalıdır.

Polisin görevi, devletin yönetimine tabi olmasına rağmen, aynı zamanda ayrımcı olmayan bir şekilde halka hizmet etmektir. Polis ve halk arasındaki etkileşim gibi sosyal süreçleri keşfetmek insan hakları normlarına, değerlerine ve standartlarına uyum için önemlidir. Bu etkileşim Kamu yönetimi sosyolojisi ile de ilgilidir.

Bu açıdan bakıldığında, halkla ilişkiler kamu yönetimi felsefesi için önemli bir unsurdur. Çağdaş toplumlarda Devlet ve vatandaşlar arasında olumlu bir ilişkinin geliştirilmesi esastır. Çünkü, Demokratik devletlerde kamu kurumlarının birincil görevi topluma hizmet sağlamak ve sosyal düzenin sürdürülmesi için yasaları uygulamaktır.

İnsan hakları sözleşmeleri özel olarak Polise atıfta bulunmasa da Polisin davranışına odaklanma eğilimindedir. Demokratik ülkelerde Polisin yönetimi seçilmiş hükümete tabidir. Polisin çerçevesini ise siyasi iktidardan ziyade hukuk kuralları sağlamaktadır. Topluma hizmeti önceleyen, siyasilerden çok hukuka hesap veren, insan haklarını koruyan ve şeffaf olan Polis, modern toplumlarda demokratik gelişmeyi destekler.

Çünkü, demokratik bir toplumda Polisin devletten çok halka hizmet etmesi gerektiğinden, Polisin önemli boyutu halkla olan ilişkileridir. Bu bölümün amacı ise insan hakları ihlallerinin önlenmesine yönelik Polisin rolü ve görevi kapsamında vatandaşlarla kurulacak halkla ilişkiler çalışmaları sonucunda elde edilebilecek olumlu davranışsal niyetlerin belirleyici unsurlarını ortaya çıkarmaktır.

3.1. İnsan Hakları Kavramı

Bireylerin eşit ve devredilemez haklara sahip olduğunu savunan insan haklarının temel amacı, mevcut kurumlara, uygulamalara, normlara, yasal otoritelere ve kanunlara meydan okumak veya değiştirmektir. Bunun başlıca nedeni, insanların güvenlik hakkının devlet tarafından güvence altına alınması ve aynı zamanda sınırsız devlet iktidarına karşı korunması gerektiğidir. Çünkü insan hakları olmadan, devletin sahip olduğu güç mutlak hale gelebilir.

Dünya ki tüm bölgelerden farklı yasal ve kültürel geçmişe sahip temsilciler tarafından hazırlanan İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi ilk olarak 10 Aralık 1948’de Paris’te Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından tüm halklar ve tüm insanlar için ortak bir başarı standardı olarak ilan edilmiştir ve 500’den fazla dile çevrilmiştir. Evrensel olarak korunması gereken temel insan haklarını ortaya koyan bu sözleşmenin günümüzde küresel ve bölgesel düzeylerde kalıcı olarak uygulanan yetmişden fazla insan hakları sözleşmesinin (hepsi önsözlerinde bu sözleşmeye atıfta bulunmaktadır) yolunu açtığı ve benimsenmesine ilham verdiği kabul edilmektedir (United Nations, 2023).

İnsan hakları bir dizi davranış kurallarından, uygulamalardan, norm ve standartlardan oluşur. İnsan hakları felsefe, teoloji, iletişim, uluslararası ilişkiler, siyaset ve sosyal bilimlerle bağlantılı olmasına rağmen, insan hakları araştırmalarına hukukçular hakimdir. Bu durum, bir güç kaynağı haline gelen ve sosyal bir değişim yaratmak için araç olarak görülen hukukun modern dünyada üstlendiği rolün bir sonucudur.

İnsan hakları, ağırlıklı olarak yasal yapılar aracılığıyla inşa edilmiş, kodlanmış ve tanınmıştır. İnsan hakları açısından bu araçsal yaklaşım insan onuruna temel saygıyı garanti etmenin bir yoludur. İnsan haklarının teorisi ve pratiği arasındaki fark ise hukukun nasıl uygulandığı ile ilgilidir. Ancak İnsan hakları sadece yasal bir mesele değildir ve aynı zamanda devlet dışı aktörlerle de ilgilidir.

Hukukun egemenliğine rağmen, diğer toplumsal yapılar da insan haklarını kabul etmektedir. İnsan hakları hukukunun geliştirilmesi ve uygulanmasıyla ilgili siyasi çıkarları da farkında olmak önemlidir. Çünkü, insan haklarının korunması ve etkin bir şekilde gerçekleştirilmesi için devlet baş aktör olarak ön plana çıkmaktadır.

İnsan hakları, sırf insan olarak var olduğumuz için sahip olduğumuz haklardır. Bu haklar eşit, ayrımcı olmayan, bölünmez, birbirine bağlı, devredilemez ve evrensel haklardır. Bu evrensel haklar, milliyet, cinsiyet, ulusal veya etnik köken, renk, din, dil veya diğer herhangi bir statüden bağımsız olarak medeni ve siyasi haklardan ekonomik, sosyal ve kültürel haklara (yaşam, eğitim, çalışma, barınma, güvenlik, kanun önünde eşitlik, sağlık ve özgürlük hakları gibi hayatı yaşamaya değer kılan haklar) kadar uzanmaktadır (United Nations Human Rights Office Of The High Commissioner, 2023).

İnsan hakları, genel olarak kabul edilen hakkaniyet ve adalet ilkeleridir. Bireysel olduğu kadar toplu hakların da korunmasına yöneliktir. Bu, insan haklarının tüm insanlara ait olduğu anlamına gelir. İnsan hayatı ve haysiyetine odaklanıldığı için esasen bunlar bireyleri devletin müdahalesinden koruyan medeni haklardır.

Bu haklar, Devletlerin sadece kendi vatandaşlarına değil tüm bireylere (vatandaş olmayanlara da) yönelik davranışlarını düzenleyen evrensel olarak kabul edilmiş değerleri, standartları ve normları ifade eder. İnsan hakları uygulamasının daha kapsamlı bir şekilde anlaşılması insan hakları ihlallerinin altında yatan nedenleri ve yapıları değiştirebilir.

Evrensel bireysel hakların yaratılmasına, insan onuruna, temel değerlere, normlara ve standartlara saygı göstermeye yönelik insan hakları uygulamaları uluslararası, ulusal ve yerel düzeyde gerçekleşebilmektedir. Tarihsel bağlamlar, kültürel farklılıklar, bireysel ve toplumsal haklar etkili olmasına rağmen genel görüş insan hakları normlarının evrensel olarak kabul edildiği ve büyük ölçüde uluslararası standartlara dayandığı yönündedir.

Uluslararası insan hakları uygulamaları çoğunlukla BM veya bölgesel insan hakları temsilcileri aracılığıyla gerçekleşir. Ancak bunların uygulanması ulusaldır. Bu nedenle, Dünya genelinde uygulamalarda büyük farklılıklar olabilmektedir. Çoğu Ülke, bağlayıcılığı olan, Uluslararası anlaşmaları onaylamış ve daha sonra bunları doğrudan veya dolaylı olarak ulusal hukuk sistemlerinde kodlamıştır. Bazı ülkelerde anayasanın bir parçası haline gelmişken diğerlerinde ayrı yasalar geliştirilmiştir.

Türkiye, demokrasi, insan hakları ve hukukun üstünlüğü ilkelerinin güçlendirilmesi için Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Birleşmiş Milletler (BM) İnsan Hakları Mekanizmaları, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) İnsani Boyut gibi Uluslararası kuruluşlara ve, İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu ile Kamu Denetçiliği Kurumu gibi Ulusal derneklere üyedir (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2023).

Bu mekanizmalar ve sivil toplum kuruluşları tarafından desteklenen uluslararası kuruluşlar, insan haklarının uygulanmasını ve korunmasını teşvik etmektedir. Roller çoğunlukla denetleyici ve önleyici olmakla birlikte, cezalandırıcı özelliklere de sahiptir. Örneğin anlaşma organları, hükümetleri kendi ulusal insan hakları durumlarına ilişkin raporlar sunmaya

davet eder. Mevcut durum genellikle sivil toplum raporlarıyla desteklenir. Buna karşılık bir yorum ve tavsiyelerde bulunulur. Durum düzelmezse, yaptırımlar gibi daha güçlü önlemler başlatılabilir.

3.2. İnsan Haklarının Korunmasında Polisin Rolü

Türkiye’de Polis insan haklarına ve anayasal haklara saygı gösterme konusunda oldukça iyi bir itibara sahiptir ve insan haklarının uluslararası düzeyde desteklenmesi ve korunmasında Dünyadaki en iyi kurumlardan birisidir.

Uluslararası insan hakları hukuku, Polis de dahil olmak üzere tüm Devletler ve temsilcileri için bağlayıcıdır. Kolluk görevlileri, insan haklarına ilişkin uluslararası standartları bilmek ve uygulamakla yükümlüdür. Tüm eylemler yasallık, gereklilik, ayrımcılık yapmama, orantılılık ve insanlık ilkelerine saygı göstermelidir (Office Of The United Nations High Commissioner For Human Rights, 2004).

Polis, yasayı uygulamak için güç kullanmaya yetkili, uzmanlaşmış ve profesyonel bir kamu kurumudur. Demokratik ülkelerde Polis, toplum içinde sosyal düzeni korumak için güç kullanımının başlıca sorumluluğunu taşıyan devlet kurumlarıdır. Polisin güç kullanma yetkisi insan haklarının uygulanmasıyla dengelenmelidir. Çünkü, Devlet adına güvenliğin sağlanmasından ve kanunların uygulanmasından sorumlu olan Polisin davranışlarını vatandaşlar genellikle insan haklarıyla ilişkilendirir. (Eijkman, 2007).

İnsan hakları yalnızca yasal bir perspektifle ele alınmamaktadır. İnsan hakları hukuku, bireyleri sınırsız devlet gücüne karşı korumaktadır. Sosyal kontrole yönelik olarak bir devlet kurumu olan Polisin insan haklarıyla bire bir ilişkisi vardır. Demokrasi Polise insan haklarını koruma, temel özgürlükleri savunma ve kamu düzenini sağlama yetkisi verir.

Öte yandan, güç kullanma potansiyeli nedeniyle insan haklarının ihlal edilebilmesi riski oluşabilmektedir. Bu ikilem, Polisin ancak meşru olduğu zaman güç kullanmasını gerektirir.

Polis, bir yandan yasaları uygulamaktan diğer yandan ise bireylere saygı göstermekten sorumludur. Suçlular ise insan haklarını bir dizi ayrıcalıklı gibi görebilmektedir.

İnsan haklarına uyumu sağlamak ve arttırmak için kamu güvenliğinde ve Polis sistemlerinde tarihsel süreç içerisinde reformlar uygulanmaktadır. Bu reformlar, Polis adaylarının seçimini, güçlendirilmesini, eğitimini, (bireysel suiistimler için) hesap verebilirlik mekanizmalarının geliştirilmesini, Polisin siyasi ve sosyo-politik aktör haline gelmemesini kapsamaktadır. Yine de Polis söz konusu olduğunda Dünya genelinde genellikle memnuniyetsizliğe ve güvensizliğe yönelik insan hakları ihlalleri çağrışımlarına rastlanabilmektedir.

Toplumsal huzur odaklı çalışan Polisin insan haklarına uyumu demokratikleşme ve sosyal kontrol süreciyle ilgilidir. Devletler Polisin insan hakları stratejilerini uygulamasını kendi bakış açılarından değerlendirir. Bu nedenle Polis bünyesinde insan hakları uygulaması hem iç hem de dış faktörler göz önüne alındığında anlaşılabilir. Bu nedenle Polis bünyesinde insan hakları uygulaması hem iç hem de dış faktörler göz önüne alındığında anlaşılabilir.

Polis tarafından sağlanan hizmetlerin doğası gereği Polisin farklı yönleri vardır. T.C. Emniyet Genel Müdürlüğü İnsan Hakları Şube Müdürlüğü'nün görevleri; İşkence ve kötü muamelenin önlenmesi, Çocuk ve kadın haklarının geliştirilmesi, Sivil toplumla ilişkilerin geliştirilmesi ve Kurumsal hafızanın gerçekleştirilmesi şeklinde belirtilmektedir (T.C. İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü, 2023). Türkiye'de Polisin insan haklarının desteklenmesi ve korunmasına dair etkisi gelişmiştir. Amaç, Polisin insan hakları hukukunun tasvir ettiği normlara, standartlara ve değerlere uymasını sağlamaktır.

Polisin insan hakları stratejileri, insan hakları hukukunu uygulamak için devlet tarafından geliştirilen özel yasalar, yönetmelikler, kamu politikaları, programlar veya projelerdir. Yarattıkları sosyal değişimin bir sonucu olarak, Polis doğrudan veya dolaylı olarak insan hakları normlarına, değerlerine ve standartlarına uymaya teşvik edilir.

Devlet, hesap verebilirlik mekanizmaları ve insan hakları eğitimi gibi insan hakları stratejilerini Polisin sosyal bağlamına ekleyerek, insan haklarına uygunluk açısından Polisin davranışlarını etkilemeye çalışmaktadır. Hesap verebilirlik, Polisin insan haklarına saygısını artırmak ve görevlileri bireysel eylemlerinden sorumlu tutmak için kullanılan birçok yöntemden biridir. Bu yöntem, Polis görevlilerinin hukuka ve hizmet etikleri topluluğa karşı sorumlu davranmasını sağlar.

Sosyo-hukuki perspektiften bakıldığında, insan hakları uygulaması, Polisin insan hakları normlarına, değerlerine ve standartlarına uymalarını sağlamak amacıyla sosyal davranışlarını değiştirmeyi amaçlamaktadır. Bu yüzden de literatürde Polis birimlerine yönelik etkileyici bir araştırma zenginliği vardır.

Polis ve insan haklarına ilişkin akademik çalışmalar daha çok Polisin insan hakları uygulamalarını analiz ederken yerel yasaların, siyasetin gerçeklerinin, kültürel duyarlılıkların, tarihi deneyimlerin ve politik bağlamların da dikkate alındığı ve önem taşıdığı söylenebilir.

Siyasi kültür geleneksel olarak demokrasiye, barışa ve hukukun üstünlüğüne saygıyı vurgulamıştır. Çünkü, İnsan hakları uygulamaları yasal mevzuat çerçevesinde yapılmaktadır. Bu nedenle genellikle hukuk, siyasi iktidar ile Polisin davranışları arasında bir ilişki kurulmaktadır. Sosyo-politik faktörlerin önemi ise ülkelere göre değişebilmektedir.

Genel olarak önemli olan faktörler; halkın Polis (imajı) algısı, toplumdaki suç ve şiddet seviyeleri, Devlete ve kamu kurumlarına olan güven duyguları, siyasi yönetim, güvenlik sisteminin iç yapısı, kamu güvenliğine ilişkin kamu politikası, insan haklarına ve toplumda hukukun üstünlüğüne duyulan genel saygıdır. Her bir faktör Polisin insan haklarına uyumuyla doğrudan ilişkilidir. Bunun nedeni, insan haklarının uygulanmasına ilişkin genel süreci etkilemeleridir. (Eijkman, 2007).

3.3. Barış Kültürünün Oluşturulması

Barış kültürü, çatışmayı şiddet içermeyen bir şekilde çözmek için kültürel bir düzenleme olarak gelişmiştir. Barış kültürü, şiddeti reddeden, temel nedenlere eğilerek çatışmayı önlemeye çalışan ve sorunları diyalog ve müzakere yoluyla çözmeyi amaçlayan değerler, tutumlar ve davranışlar olarak tanımlanmaktadır.

Barış kültürünü teşvik etmek artan güvensizlik duygularıyla baş etmenin bir yoludur. Barış kültürü, Polisin programları, adli yardım biriminin kurulması, Polisi eylemlerinden sorumlu tutmayı vurgulayan hesap verebilirlik mekanizmaları, meslek ilkeleri, cinsiyet ve eşitlik politikaları ile ilgilidir.

Demokratik ülkelerde Polis, yasaların uygulanmasında ve toplumsal düzeni sağlamak için güç kullanımında asli sorumluluğu taşıyan devlet kurumlarıdır. Diğer yandan, Polisle ilgili insan hakları uygulamaları, kamu güvenliğinin sağlanmasının yanı sıra bireysel hakların korunması ve barış kültürünün oluşturulmasına da yöneliktir.

Türkiye uluslararası insan hakları anlaşmalarına taraf bir devlettir. İnsan haklarına, anayasal haklara ve hukukun üstünlüğüne Türkiye’de saygı gösterilmektedir. Hem devlet hem de vatandaşlar, hukukun üstünlüğünü, insan hakları anlaşmalarını ve Anayasa’nın tasvir ettiği değerleri güçlü bir şekilde desteklemektedir. İnsan hakları normlarının, değerlerinin ve standartlarının bulunduğu sosyal çevre, toplumların Polisin nasıl davranması gerektiğine dair beklentileriyle ilgilidir.

Polislik felsefesinin merkezi bir özelliği mesleğe adanmışlık ve görev duygusudur. Bu, Polis olmanın sadece seçkin bir iş değil aynı zamanda bir yaşam biçimi olduğunu gösterir. Polisler, faaliyet gösterdikleri sosyal çevrenin kurumsal normları, değerleri ve uygulamaları ile özdeşleşmek durumunda olduğu için, sürekli değişime maruz kalmalarına rağmen, yeni görev yerlerindeki kültürel ortamlara çok çabuk uyum sağlamalıdır.

3.4. Toplum Destekli Polislik

Polisler sadece suç savaşçıları değil aynı zamanda birer kamu görevlisidir. Polisin üç ana işlevi suçun tespiti ve önlenmesi, kamu düzeninin muhafazası ve topluma destek hizmetlerinin sağlanması şeklinde belirtilebilir (Osse, 2015, s. 42). Toplum destekli polislik toplulukların suç ve kargaşaya sorunlarının belirlenmesine ve çözülmesine dahil olması süreciyle ilişkilidir (Osse, 2015, s. 28).

Toplum destekli polislik, vatandaşlarca silahlı kuvvetlerin rolünü azaltmak, Polisin görevini savunmak ve böylece özsaygı, dayanışma ve bütünlük oluşturmak için uyguladığı en önemli strateji olarak belirtilebilir. Toplum destekli güvenlikte polis daha yüksek eğitimli olma durumundadır ve vatandaşlarla ilişkiler geliştirmekle ilgilenirler.

Türkiye’de toplum destekli polislik kapsamında Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından vatandaşlara güvenlik hizmetlerine yönelik bilgilendirme çalışmaları yapılmakta, vatandaşlarla bireysel irtibat kurulmakta, Okul aile birliği toplantıları düzenlenmekte, sosyal etkinlikler ve sosyal yardım faaliyetleri düzenlenmekte, mağdurlara ve diğer ilgili kişi ve kurumlara destek ziyaretleri gerçekleştirilmektedir. (T.C. İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Toplum Destekli Polislik, 2023).

Polis vatandaşlarla etkileşim kurmak ve iş birliği oluşturmak için, deneyimlerine ek olarak, sosyal becerilere ihtiyaç duymaktadır. Toplumun suçu önlemedeki rolüne yönelik olarak toplum destekli polislik toplumla kişiler arası iletişim sürecini içermektedir. Kamu kurumlarının algılanan iletişim becerilerinin vatandaşların güven, bağlılık ve memnuniyetleri üzerinde olumlu etkileri olduğu ve vatandaşların tutum, inanç ve davranışlarını olumlu yönde etkilediği söylenebilir (Çelebi, 2020d).

Etkili bir iletişim, samimiyet, karşılıklı saygı, hataları kabul etme, ikna yeteneği ve dürüstlük gibi değerler üzerine kuruludur (Johannesen, 2002, s. 70). Etkili iletişim stratejileri

için, vatandaşla kurulacak iletişimin süresi, sıklığı, beklentiler, iletişimsel niyet ve hangi kanalların tercih edilmesi gerektiği gibi ölçütler belirlenmelidir.

Toplum destekli güvenliğin gelişmesi için Polisin suç, şiddet ve kamu düzeninin sağlanmasına yönelik olarak mücadele ettiği güvenlik algısının dışında başka nedenler de vardır. Polisin insan haklarına saygı duyması ile topluma duyarlı olması arasındaki dinamikler göz önünde bulundurulmalıdır.

Vatandaşlar insan hakları konusunda giderek daha bilinçli hale gelmekte ve Polisin kendilerine saygı göstermesini talep etmektedir. Bu nedenle toplumsal bağlamları dikkate almak önemlidir. Benzer şekilde, topluma hizmetleri karşılığında, Polisler vatandaşlardan kendilerine saygı duymalarını beklerler.

Toplum destekli polislik, Polisin ademi merkezileştirilmesini, toplumla iş birliğinin ve bilinçlendirme eğitiminin artırılmasını ve Polisin faaliyetlerini izleme mekanizmalarının güçlendirilmesini içermektedir. Demokratik bir toplumda Polisin birincil görevi yasaları uygulamak ve tüm nüfusa hizmet etmektir.

Demokratik güç kavramı biraz soyuttur ve vatandaş katılımı, bilgi verme ve diyalog kurma, şeffaflık ve hesap verebilirlik mekanizmalarının kurulması gibi demokratik unsurlar ile ilgilidir. Topluma hizmetleri açısından, güvenlik görevi yerine getirilirken davranışların hesabının verilmesi gerekmektedir. Örneğin güç kullanımı, gerekli ve orantılı olduğu sürece meşrudur.

Grimmelikhuijsen ve Welch'e (2012, s.3) göre şeffaflık, bir kuruluşun kendi karar süreçleri, prosedürleri, işleyişi ve performansı hakkında alakalı bilgiyi gösterme derecesi olarak tanımlanmaktadır. Vatandaş ve kamu kurumları arasındaki en önemli sorunlardan biri şeffaflıktır. Bu sorunu çözmek için kamuoyunun tutum, davranış ve bilgi ihtiyaçlarını belirlemek gerekmektedir. Bunun için vatandaşlarla daha fazla etkileşime girme, dinlemeyi artırma, diyalogu kolaylaştırma ve geri bildirimi sağlama stratejilerini uygulamak gerekmektedir.

Şeffaflık kamu kurumlarında farklılık gösterebilir, ancak bilgi verme ve paylaşma süreçleri de dahil olmak üzere şeffaflık bir dereceye kadar gereklidir. Şeffaflık, kamu kurumlarının kendilerine sorulan bilgileri gerçek anlamda önemseydiğini ve olası eleştirilere veya hoşnutsuzluklara açık olduğunu gösterir. (Çelebi, 2021b).

Polisin hesap verebilirliği, topluma duyarlı, etkili ve saygılı bir hizmet sunulmasını sağlar. Polisin hesap verebilirliği kavramının hem yasal hem de toplumsal çağrışımları vardır. Yasal olarak Polisin kanunlara uyumu ile ilgilidir. Polise verilen normatif talimatlar bu şekilde yasalar veya yönetmelikler aracılığıyla ifade edilir.

Toplumsal bir perspektiften bakıldığında ise toplumun Polisten ne beklediği ile ilgilidir. Polisin toplumsal gereksinimleri belirli koşullar ve konumlara göre halkın beklentileriyle ilgilidir. Bu anlamda Polisin hesap verebilirliği, hizmet edilen insanlar tarafından hoş görülen normlarla ilgilidir ve yasalar ile toplumsal beklentiler temelinde Polisin suiistimallerini kontrol etmenin bir biçimidir.

Vatandaş-Polis ilişkilerinin geliştirilmesi toplum destekli güvenlik sürecinin dinamik bir parçasıdır ve vatandaşların Polis algısını ve imajını etkiler. İnsanlar toplum destekli polislik faaliyetlerine farklı şekillerde yaklaşabilirler. Örneğin, Polisten korkanların iş birliği yapmaları pek olası değildir. Dolayısıyla, Polisin toplumsal perspektifi, toplum destekli güvenliğin uygulanmasını etkiler.

Bu nedenle halkın beklentilerini anlamak önemlidir. Vatandaşların suçu ihbar etmeye meyilli olup olmadığı ve suçu nasıl algıladıkları da toplum destekli polislik uygulamalarında önemlidir. Örneğin bazı bölgelerde aile içi şiddet kültürel olarak daha fazla kabul görmektedir. Bu nedenle, insanların bunu bir suç olarak görmeleri ve ardından yetkili makamlara bildirmeleri pek olası değildir.

Toplum destekli polisliğin birincil amacı, yerel düzeyde suçu önlemek veya tespit etmek için vatandaşları örgütleyerek

güvensizlik duygularını azaltmaktır. Toplum güvenliği programının bir diğer unsuru, yerel düzeyde vatandaş-polis ilişkilerinin geliştirilmesi ve iyileştirilmesi ihtiyacıdır.

Toplum güvenliği programının temel unsurlarından biri yerel kamu güvenliğine Polisin yanı sıra toplumu da dahil etmektir. Vatandaşların kamu güvenliği konusunda eğitilmesine ek olarak Polislerin iletişim becerilerini geliştirmeleri de gerekmektedir. Çünkü, toplum destekli güvenlik uygulaması Polis-vatandaş iletişimine dayanmaktadır.

Toplum destekli polislik vatandaş katılımını vurgular ve böylece kamu güvenliğinde devlet-vatandaş iş birliğinin siyasi bir mesajını tasvir eder. Suçun önlenmesine vatandaş katılımını teşvik eden programlar için Polis-toplum diyalogunun kurulması gerekmektedir.

Vatandaşların Polisi nasıl algıladığı, toplum destekli güvenlik faaliyetlerine ne ölçüde dahil oldukları ve bunu nasıl deneyimledikleri vatandaş-polis ilişkilerinin gelişimini etkiler. Toplum destekli polisliğin temel ilkelerinden biri topluma hizmet sağlamaktır. Toplum destekli polislik programları Polisin insan haklarına uyumunu dolaylı olarak iyileştirme potansiyeline sahiptir. Çünkü, Devlet adına güvenlikten ziyade topluma hizmeti vurgular.

Toplum destekli güvenlik, Polisin ve vatandaşların iş birliği yaptığı ve iletişim kurduğu bir barış iklimi oluşturmaya odaklanır. Bu ilişkilerin kurulması nedeniyle, insan hakları ihlallerinin daha az olabileceği varsayılabilir. Toplum destekli polislik programları yerel ve bölgesel düzeyde insan haklarının uygulanmasını kolaylaştırmak için bir çerçeve sağlar.

3.5. İnsan Haklarına Uyum İle Kamu Güvenliğinin Sağlanması

Türkiye modern sosyal ve siyasi tarihiyle hukukun üstünlüğüne, demokratik değerlere, barışa ve insan haklarına saygı gösterme konusunda dünya çapında üne sahip bir devlettir. Bu nedenle Türkiye birçok sosyo-politik ve ekonomik sorundan mustarip komşu ülkeler arasında oldukça güvenli bir ülkedir.

Türkiye’de Polisin insan hakları sicili ise oldukça güçlüdür ve Polise büyük bir güven duyulmaktadır.

Fiziksel tehdit veya risklerin olmamasıyla ilişkilendirilen kamu güvenliği kavramıyla ilgili olarak insan güvenliğinden sıkça söz edilmektedir. İnsan güvenliği, bireylerin özgür ve onurlu bir yaşam sürmelerini sağlayan koşullarla ilgilidir.

Devlet tarafından vatandaşlarına siyaset, ideoloji, din, ırk, sosyal konum veya diğer herhangi bir ayrımcılıktan bağımsız olarak sağlanan bir hizmet olarak kamu güvenliği kavramı gücün anayasal otoritelere tabi kılınmasını gerektirmektedir. Güvenlik Devlet ve vatandaşları arasındaki barışçıl ve özgür etkileşime dayalı eylemlerin bir sonucu olduğu için kamu güvenliği ile bireylerin güvenliği arasında ayırım yapılmamalıdır.

Hukukun üstünlüğüne ve insan haklarına saygı gösterilirken demokratik kurumları ve toplumu koruma görevine yapılan atf önemlidir. Kamu güvenliği terimi, daha çok suçun önlenmesi veya bastırılması ve bir bütün olarak toplum içindeki iç düzen ile ilgilidir. Böylece devlet ve toplum arasındaki ilişkiyi vurgulanır.

Polisin suçu önleme çabasına yönelik olarak “suçla savaş” retoriği nedeniyle suça, toplu gözaltılar ve orantısız güç kullanımı gibi, “sert” bir yaklaşım tasvir edilebilmektedir. Elbette, haklı ve meşru olduğu sürece, Polis güç kullanma hakkına sahiptir.

Kamu güvenliği; kamu düzenini sağlama, demokratik kurumları ve toplumu koruma, ceza adaleti sistemi ve Polis aracılığıyla suçu önleme ve bastırma sorumluluğu olarak tanımlanmaktadır. Tüm bunlar hukukun üstünlüğüne ve insan haklarına uyum ile gerçekleştirilmelidir. Kamu güvenliği, Devletlerin kamu düzenini sağlama, demokratik kurumları ve toplumu koruma, ceza adalet sistemi yoluyla suçu önleme ve bastırma sorumluluğu olarak ele alınmaktadır. Kamu güvenliğine ilişkin tanımlar özel olarak kişilere atıfta bulunmamakla birlikte, ilgili bir kavram olan yargı güvenliğini tartışırken bireylerin haklarından söz edilmektedir. (Eijkman, 2007).

Polisin, suçları ve kabahatleri önleme görevi vardır. Ancak kamu düzenini korumak her zaman suç olarak sınıflandırılmayan bir görevdir. Güvenlik demokrasinin temel bir gereği olarak görülmesine rağmen, kişisel güvenlik tehdit edildiğinde insanlar korunmaya demokrasiden daha fazla destek verebilmektedir.

Ayrıca, insan haklarına saygı aynı zamanda kamu güvenliği ile de ilgilidir. Polisin hesap verebilirlik ve inceleme kurullarının oluşturulması, iç disiplin birimlerinin işleyişi, ombudsmanlık dairelerinin kurulması, ceza adalet sisteminin işleyişi ile Polise yönelik psikolojik ve sosyal destekler vatandaş güvenliğini iyileştirmeye yönelik sosyal barışının oluşturulmasına katkı sağlar.

3.6. Sonuç ve Öneriler

İnsan hakları ihlallerinin önlenmesine dair toplum destekli polislik uygulamalarını halkla ilişkiler stratejilerine bağlamak Polisin daha iyi anlaşılmasına ve vatandaşların desteklerinin ölçülmesine katkı sağlayabilir. Ancak, vatandaşlar ile iletişime ve etkileşime geçmek onlarla olumlu ilişkiler kurulduğu anlamına gelmemelidir. Geribildirimler ile görüş ve önerilerin önemsendiği gösterilmeli ve bunun için vatandaşlarla ikna edici, şeffaf, aktif ve doğrudan bir diyalog süreci oluşturmak gerekmektedir.

Uzun vadeli ilişkilerin kurulması ve sürdürülmesi için halkın görüş ve isteklerini, kaygılarını, tutumları ve davranışlarını, algılarını ve bunların ilişkisel sonuçlar üzerindeki etkilerini belirlemek gerekmektedir. Bu stratejilerin özünde ise etkili iletişim uygulamalarının olduğu söylenebilir. Etkili halkla ilişkiler çalışmaları vatandaşları sürekli etkileşime yönlendiren güçlü bir arabulucu işlevi görebilir. Halkla ilişkiler yöntemleri (Çelebi, 2015, s.34-36) olarak vatandaş ve Polis arasında;

- 1- Paylaşılan iletişim ağları ve kanalları sürekli açık tutulmalıdır. Halkın ihtiyaç ve endişeleri anlaşılmalı, İletişim stratejileri tasarlanırken empati yapılmalı ve duygular hesaba katılmalıdır. Vatandaşlarla sadece

ihtiyaç duyulduğunda değil sürekli iletişim kurmak gerekmektedir. Böylece kendilerini değerli hissetmeleri sağlatılmalıdır.

- 2- Karşılıklı ilişkiyi ve etkileşimi geliştirme arzusuna yönelik olumlu duygu ve beklentilerin oluşturulması için ortak ilgi ve amaçlara yönelik ihtiyaçların belirlenmesi gerekmektedir. Örneğin, İnsan hakları ihlallerinin önlenmesinin yanı sıra Polisten bölgelerdeki gelişmeye ve sosyal sorunların çözüme katkı sunması vb. farklı misyonlar beklenilebilir.
- 3- Halkın güvenliği daha kapsayıcı hale getirilerek artırılmalıdır. Bunun için, ortak veya ayrı problemlerin çözümünde iş birliği yapılmasına yönelik görev paylaşımı yapılmalıdır. Bu nedenle vatandaşlara bazı konularda karar alma fırsatları sağlatılmalıdır.
- 4- Bilgi paylaşımına yönelik olarak, ortak sorumlulukların artırılması için gelecek ile ilgili planların paylaşılmasına dair şeffaflık uygulamaları geliştirilmelidir.
- 5- Polisin hukuk bilgisi daha fazla geliştirilmelidir. Tarafların eşit olduğu, etik değer ve düşüncelerin adil uygulandığı ahlaki kapsayıcılık esas alınmalıdır.
- 6- Vatandaşların hakkının güvence altına alınması, vatandaşın Polis ile temasını arttırdığında potansiyel bir tehdit ve tehlike hissedeceğini algılayıp algılamadığının belirlenmesi ve güvenlik sorununa yönelik endişelerin giderilmesi gerekmektedir.
- 7- Toplum destekli polislik vatandaşlarla olan ilişkileri güçlendirse de Polisin vatandaşlarla sürekli diyaloga girmesi kafa karışıklığına ve yanlış anlamalara neden olabilir. Bu nedenle başarıları belirlemede ön plana çıkabilecek bireysel beceriler ve deneyimler geliştirilmelidir.
- 8- Güven oluşturmak için vaat edilenlerin yapılması gerekmektedir. Devlete veya Polise güven duymayan

bireylerin benzer şekilde diğer kamu kurumlarına da güvenmeyecekleri söylenebilir.

- 9- Toplumsal dayanışmanın oluşturulması için, kişiler arası ilişkiler konusundaki beşerî bilimler eğitimi ile Polis, güç ilişkilerini vurgulamadan vatandaşlarla nasıl temas kuracakları konusunda eğitilmelidir.
- 10- Toplum refahının düşünülmesi ve toplum yararına sadık kalınacağına ölçüt ve davranışları memnuniyet ile de alakalıdır. Be nedenle, Vatandaşlarla iyi ilişkiler kurmak için iki yönlü simetrik iletişimi destekleyen ilişki geliştirme stratejileri kullanılmalıdır.
- 11- Kişilerarası iletişim (yüz yüze iletişim) stratejilerinin tutum ve davranışlar üzerinde önemli etkileri vardır. Bu yüzden halkla ilişkiler uygulamalarının tüm aşamalarında kişilerarası iletişim uygulamalarından yararlanılması gerekmektedir.

Endişelerin, görüş ve düşüncelerin tartışılması için vatandaşlarla etkileşim ve diyalog kurma fırsatı sağlanmalı, ortak zemin bulunmalı, ihtiyaçlar dengelenmeli ve bir topluluk duygusu geliştirilmelidir. Endişe ve düşüncelere yönelik adım atıldığında vatandaşlar değerli olduklarını ve saygı gördüklerini hissedebilirler. Bu ise desteklerinin devam etmesine olanak sağlar.

Ancak yoğun mesai saatleri Polislerin sosyalleşmelerini ve hizmet verdikleri topluluklarla sürdürülebilir ilişkiler geliştirmesini engelleyebilmektedir. Güvenlik yaşayarak deneyimlenen bir süreçtir. Deneyimli Polisler etik kurallara uyararak ve bunları uygulayarak bir örnek teşkil edebilirler. Yeni meslektaşlar deneyimli Polislerin bu normlara, standartlara ve değerlere uygunluğunu gözlemleyebilir ve örnek alabilirler.

Devlet-vatandaş ilişkilerinin gelişimi konusunda duyarlı olunmalıdır. Polisin eğitimi ile insan hakları durumunun düzeleceği öngörülebilir. Ayrıca, Polisin kalitesi ve etkinliği açısından var olan imajı da ortak güvenlik görüşü için önemlidir.

4. BÖLÜM

KÜLTÜRLERARASI İLETİŞİM SÜRECİNDE HALKLA İLİŞKİLERİN ROLÜ

Türkiye'nin siyasi ve sosyo-ekonomik istikrarı, çok sayıda insanı kendine çeken eşitlikçi ve huzurlu bir toplum yaratılmasına katkıda bulunmuştur. Diğer yandan, Türkiye kontrolsüz göç sonucu çok sayıda göçmenin ikamet ettiği homojen bir toplum haline gelmiştir. Göçmenlerin oluşturduğu çok kültürlü ortamlar değişen ekonomik ve politik koşullarla beraber birçok kültürel ve sosyolojik sorunu da beraberinde getirmektedir. Bu bir toplumsal değişime ve klişe algıların oluşmasına yol açabilmektedir.

Büyük bir bölümünün kalıcı olarak ikamet etmeyi planladığı ve sürekli artan göçmen sayısı nedeniyle Türkiye'de kültürlerarası iletişim çalışmaları artık özel bir alan değil standart bir durum haline gelmiştir.

Kültürlerarası halkla ilişkiler alanındaki çalışmaların çoğu cinsiyet, din, dil ve ırk gibi tanımlanabilir demografik kategorilere ve özelliklere dayalı olarak farklı gruplarda yüzeysel olarak incelenmektedir. Farklılıklarına rağmen göçmenler tek tip olarak görülebilmektedir. Göçmen farklılıklarının derinleştirilmiş bir şekilde anlaşılması onlarla daha iyi ilişkiler geliştirilmesine yardımcı olur.

Kültürel grupların farklılıklarını veya benzerliklerini tanımlarken tek dizelik yapmak yanıltıcı olabilir. Bu yüzden her bir kültürel gruba yönelik farklı ve sistematik bilgilerin rehberlik ettiği söz ve eylemlere dayalı bir iletişim stratejisi gerektiği söylenebilir.

Halkla ilişkiler uygulayıcıları, kültürlerarası iletişim çalışmalarında teori geliştirmeye katkıda bulunan ve kültürel kimlikler hakkında sistematik ve kapsamlı araştırmalar yapan uzmanlardır. Bireylerin yeni bir kültüre nasıl uyum sağladıklarını açıklamak için göçmen ilişkilerini halkla ilişkiler perspektifinden ele almak ve kültürlerarası iletişim yeterli kavramlarını kullanarak kültürlerarası kimlik gelişiminin dinamiklerini incelemek gerekmektedir.

Bu bölüm, göçmenlere ilişkin anlayışı derinleştirerek ve göçmen gruplarıyla daha etkili bir şekilde iletişim kurulmasını kolaylaştırarak halkla ilişkiler uygulamalarına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda, kültürlerarası iletişim yeterliliği aracılığıyla kültürlerarası kimlik geliştirme süreçleri ve kimlik gelişiminin sonuçları ele alınacaktır.

4.1. Kültürel Kimlik Oluşturma Sürecinde Halkla İlişkiler

Kültürü “bir grubun veya insan kategorisinin üyelerini diğerlerinden ayıran zihnin kolektif programlaması” olarak tanımlayan Hofstede ve Hofstede (2005) ampirik araştırmalara dayanarak Uluslararası kültürel farklılıkları veya çeşitliliği 4 farklı boyutta detaylandırmaktadır. 1. Güç Mesafesi (ebeveyn-çocuk, öğretmen-öğrenci, patron-ast ve otorite-vatandaş rolü), 2. Bireycilik/Çoğulculuk (bireyler arasındaki bağların gevşek olduğu veya insanların birbirine bağlı iç gruplarla bütünleştiği toplumlarla ilgilidir), 3. Erillik/Dışılık (cinsiyet rollerinin açıkça farklı olduğu toplumlar), 4. Belirsizlikten kaçınma (bir kültürün üyelerinin belirsiz veya bilinmeyen durumlardan kendilerini tehdit altında hissetme derecesidir).

Kültüre özgü özelliklerin, farklılıkların veya çeşitliliğin öğrenilmesi göçmenlerin ev sahibi ülke kültürünün sembol ve anlam sistemlerini öğrenmelerine ve sosyal ortamlarda uygun ve etkili bir şekilde hareket etmelerine yardımcı olur. Böylece bütünleşik bir kültürlerarası kimlik oluşur.

Kültürel çeşitlilik üzerine yayınlanmış çalışmaların çoğu büyük ölçüde Hofstede'nin (1980) kültürel boyutlarına

dayalıdır ve bir toplum içindeki ırksal çeşitlilik üzerine yoğunlaşmaktadır. Irksal ve etnik çeşitliliğin ötesinde kültürel çeşitliliğe ilişkin daha fazla kapsayıcılık gerekmektedir. Farklı geçmişlere sahip olduklarından dolayı göçmenlerin kendilerini nasıl tanımladıklarının ve anlamlandırdıklarının araştırılarak demografik kategorilerin ötesine geçen daha belirleyici kültürel kimlik tanımlamalarına ve yaklaşımlara ihtiyaç vardır.

Sha ve Ford (2007) çeşitlilik kavramının en az iki boyutu olduğunu belirtmişlerdir: kişinin kendini nasıl gördüğü (açık kimlikler) ve başkalarının bir kişiyi nasıl algıladığı (atfedilen kimlikler). Yazarlara göre aralarındaki ayrım ise halkla ilişkilerle ilgilidir. Çünkü bir kültürün kabul etmeyebileceği kimliği başkalarının atfetme riskini vardır.

Kişinin kendini nasıl gördüğü (içsel olarak tanımlanmış açık kimlikler) ve başkalarının bir kişiyi nasıl algıladığı (dışarıdan dayatılan atfedilen kimlikler) farklılıklarını görünür ve sosyal olarak anlamlı kılan diğer gruplarla olan sosyal etkileşimlerdir.

Kimlik, kültür kavramıyla iç içedir. Halkla ilişkiler araştırmalarında kimlik çok düzeyli (bireysel, örgütsel, kültürel, sosyal, profesyonel, ulusal) bir kavram olarak kabul edilir (Aldoory, 2005). Kültürel kimlik oluştuğunda ve uzun süreli ikinci bir kültüre maruz kalındığında stratejik sorunların ortaya çıkması olasıdır.

Halkla ilişkiler perspektifi olarak kültürel kimlik kültürel iletişimin canlandırılmasına yönelik olarak etkileşimde bulunanlar arasındaki mesaj alışverişiyle yaratılır ve iletişim bağlamlarında ortaya çıkar.

Kültürlerarası bir kimlik sürekli özgünlük arayışının bir sonucu olarak farklılığını ve katılığını kaybeden esnek bir öz-tanıma dönüşmektedir. Kültürlerarası kimlik gelişimi, bir kişinin benlik kavramını kültürel sınırların ötesinde evrensel insanlığın tutarlı bir birimine dönüştürebilir.

Berry (1997) kültürel kimlik gelişiminin 4 şekilde oluşabileceğini belirtmiştir. Entegrasyon (ev sahibi ülkenin

kültürünü edinirken kendi kültürünü korumak), asimilasyon (kendi kültürünü terk etmek ve ev sahibi ülkenin kültürünü özümsemek), ayrılma (ev sahibi ülkenin kültürünü reddetmek ve kendi kültürünü korumak) ve marjinalleştirme (her iki kültürü reddetmek).

Kültürel kimliğe ve imajına dair algılar bireysel özelliklerden ziyade toplumda oluşan tarihi, sosyal ve geleneksel değerler üzerine kurulmuştur. Kültürel normların, değerlerin ve standartların bulunduğu sosyal çevre nasıl davranılması gerektiğine dair beklentilere neden olabilmektedir ve bu beklentiler politik ve ekonomik beklentilerden farklıdır.

Farklı sosyalleşme düzeylerinden dolayı değer sistemlerine dayalı olarak insanlar arasında farklılıklar oluşabilir. Kültürlerarası kimlikler bir uyum süreci yoluyla gelişir ve göçmenler kendilerini her iki kültürle de bütünleşmiş, bir kültüre daha fazla eğilimli veya kararsız (çocuklarına hangi kültürü öğretecekleri konusunda) hissedilebilir (Ni, Wang & Gogate, 2018).

Kültürel kimlik genellikle nesnel olmaktan ziyade politik olarak kullanılabilir. Hedef kitlelerin tanımlanmasıyla ilgili olduğu için kültürlerarası halkla ilişkilerde kilit bir faktördür.

Suskunluk sarmalı (Noelle-Neumann, 1974) modeline göre toplumdaki izole edilme korkusu nedeniyle insanlar genel düşüncelere katılma ve kendi görüşlerini açığa çıkarmama eğilimindedirler. Bu nedenle, kültürlerarası ortamlarda insanlar diğer kişiler tarafından öteki veya tuhaf olarak görülebileceği endişesiyle kültürel farklılıklarını gösterebilecek duygu, düşünce, tutum ve davranışlarını gizleyebilirler.

Azınlık bireylerin kültürel kimliğinin incelenmesi, halkla ilişkiler teorisinde çeşitliliğin yeniden kavramsallaştırılmasına katkıda bulunabilir. Halkla ilişkiler kuramı ve pratiği, kültürel kimliği tutum ve davranışların bir belirleyicisi olarak ele almaktadır.

Kültürel kimliği reddetmek ve kabul etmek arasındaki seçim kültürel kimliğin nasıl anlamlandırıldığı ve deneyimlerin (kültürel uyum veya çatışma) nasıl oluştuğunun belirlenmesi ile ilgilidir.

Milyonlarca göçmenin yaşadığı Türkiye’de Türk kimliği imajına yönelik nasıl bir toplumsal algı yaratıldığıının da ortaya çıkartılması gerekmektedir. Çok kültürlü ortamların Türk kimliğine, imajına, felsefesine ve sosyolojisine yönelik kültürel aktarım konusunda psikolojik bir etkisinin olduğu ve özellikle de gençlerin inanç, tutum ve davranışları üzerinde etkili ve yol gösterici olduğu belirtilebilir.

Halkla ilişkiler çalışmaları sonucunda Türk kimliği imajına yönelik elde edilebilecek olumlu bilişsel, düşüncel ve davranışsal niyetlerin belirleyici unsurlarını ortaya çıkarmak gerekmektedir. Türk kimliğinin ve imajının korunmasını ve güçlendirilmesini halkla ilişkiler stratejilerine bağlamak farklı kültürel grupları toplumsal barışa yönlendiren güçlü bir arabulucu işlevi görebilir.

4.2. Kültürlerarası İletişim Yeterliliği

Kültürlerarası iletişim yeterliliği insanların farklı bir kültürde etkili iletişim kurma konusundaki farklı beceri düzeylerini tanımlayan bir kavramdır. Uygun ve etkili bir şekilde kurulması gereken kültürlerarası iletişim yeterliliği bilişsel, davranışsal ve duygusal olabilen özel bir durumdur.

Psikolojik sıkıntıyı yönetme ve uygun şekilde hareket etme yeteneği resmi ve gayri resmi öğrenme yoluyla elde edilebilir. Kültürlerarası iletişim yeterliliği büyük ölçüde kişilik özelliklerine dayanmaktadır. Motivasyon, empati, açık fikirlilik, farklı norm ve değerleri kabullenme ve önyargısız tutum, duygusal tutum ve sosyal inisiyatif, uygun ve etkili sözlü ve sözsüz iletişim becerileri yeterlilik düzeylerinin belirleyicileridir.

Kültürlerarası sosyal iletişim ve etkileşim bir dengeyi içermektedir. Göçmenler hem kendi hem de ev sahibi Ülkenin kültürel unsurlarından oluşan bir iletişim ortamında yaşadıkları için bu denge çok önemlidir.

Kültürlerarası iletişim yeterliliği kavramının farklı kimlik sonuçlarıyla nasıl ilişkili olduğunu açıklamak, inanç sistemleri, değerler, tutumlar ve davranışlar ile ilgilidir. Kültürlerarası iletişim bağlamında kimlik kavramları daha da nüanslı hale gelir. Bireyin kendisini ait hissettiği kültürel grup üyeliği ve kişiye başkaları tarafından atfedilen kültürel grup üyeliği farklılık gösterebilir. Çünkü, göçmenler kendilerini bireysel özelliklerine göre farklı grup üyelikleriyle tanımlayabilmektedir.

Bir kişinin yetiştiği kültürde sosyalleşmesi ve ikinci bir kültüre göç ettiğinde bu kültürle ne derece özdeşleştiği neticesinde, gönüllü veya istemsiz olarak, bir dizi yeni zihinsel programlama gerçekleşir. Örneğin bireyci bir kültürde yetişmiş bir göçmen kolektivist bir kültürde grupların farklı anlamlarını öğrenebilir.

Kişilerin büyüdüğü yerler kimliklerinin şekillendiği kültürel yerlerdir ve göçmenler göç ettikleri ülkelere bu kültürel kimlikleri ile gelirler. İnsanlar belirli uyaranlara göre katı bir şekilde düşünmez, hissetmez veya hareket etmezlerse de kültürel bir grubun üyeleri sosyalleşme süreçlerine dayalı olarak belirli durumlarda benzer şekilde davranabilirler.

İletişim, bireylerin ve grupların kültürel kimliğini birlikte oluşturma ve güçlendirme aracıdır. Göçmenlerin kendi kültürlerinden farklı olan sözlü ve sözlü olmayan yorumlamaları dengesizlik yaratabilir. Dil ve kültürel farklılıklara dair psikolojik direncin üstesinden gelen göçmenler bu süreçte yeni bir denge noktası bulmaya çalışır ve çevre ile nispeten istikrarlı, karşılıklı ve işlevsel bir ilişki kurma ve sürdürme çabasına girer.

Kültürlerarası iletişim yeterliliği için göçmenlerin bilgi, beceri ve motivasyonları önemlidir. Uygun ve etkili bir şekilde iletişim kurabilmek için yapılması gereken şey konusunda duyulan farkındalık veya anlayış “bilgi”, gerekli olan davranışa girme kabiliyeti “beceri”, iletişim kurma arzusu ise “motivasyon” ile ilgilidir.

4.3. Kültürel Uyum Sürecinde Halkla İlişkiler

Kültürel benzerlikler taşıyan hedef kitlelere kıyasla ülke yönetimi dışında (zorunlu) göçmenlerin oluşturduğu gruplara yönelik yapılacak olan kültürel uyum ve entegrasyon stratejilerini tasarlamak halkla ilişkiler uygulayıcıları için oldukça zordur. Çünkü göçmenlerin algılamaları ve beklentileri arasında farklılıklar bulunabilir. Göçmenlerin kendi yerel kültürleri ile ev sahibi ülkenin kültürü arasındaki farklar, ana akım kültüre uyum sağlama durumlarını değiştirebilir.

Eğer göçmenlerle kalıcı ve yararlı ilişkiler sürdürülmek isteniliyorsa öncelikle göçmenlerin kültürel uyum sürecine odaklanmak gerekmektedir. Halkla ilişkiler uygulamaları göçmenlerin kültürel uyum sürecinde etkili bir araç olarak görülebilir. Halkla ilişkiler stratejilerinin kültürel uyumun kalitesine nasıl fayda sağladığını anlamak oldukça önemlidir. Çünkü kültürel uyumun etkinliğini ölçme ülkelerin politik ve ekonomik başarılarını ölçmeden farklıdır.

Kültürlerarası uyum bireylerin düşük düzeyde önyargı ve ayrımcılıkla (iyi ilişkiler kurmak) uyumlu kültürlerarası ilişkiler kurabilme derecesini ifade eder (Berry, 2005).

Kent ve Taylor (2002) bir uyum sağlama aracı olarak diyalog geliştiriminin 5 özelliğini tanımlamıştır. Bu özellikler, *karşılıklılık* (işbirlikçi yönelim ve eşitlik ruhu ile kurumların ve kamuların ayrılmaz bir şekilde birbirine bağlı olması), *yakınlık* (kurumların kendilerini etkileyen konularda kamuya danışması, kamuların ise isteklerini ifade etmeye istekli ve muktedir olmaları), *empati* (diyalogun başarılı olması için var olması gereken destek ve güven atmosferini ifade eder), *risk* (gerçek diyalog kırılabilirlik, beklenmedik sonuçlar ve ötekiliğin kabulü gibi öngörülemeyen ve tehlikeli sonuçlar üretme potansiyeline sahip olduğu için sistem(ler)in halkla ilişkileri açısından sorunlu bir kavramdır ve tüm kişilerarası ilişkilerde örtülü olarak bir miktar risk vardır) *bağlılık* (dürüstlük ve açık sözlülükle ilgili olan “gerçeklik ve özgünlük”, karşılıklı yarar sağlama ve ortak anlayış oluşturma

amacıyla “konuşmaya bağlılık” ve başkalarının konumlarını, inançlarını ve değerlerini adil bir şekilde değerlendirmek için “yorumlamaya bağlılık”) olarak belirtmiştir.

Diyalog geliştirme stratejileri göçmenler ile olan ilişkilerin geliştirilmesine katkı sağlamakla beraber göçmenlerin bağlılığının kazanılması ve geliştirilmesi için kamu kurumlarının uygulayabileceği en önemli ve etkili halkla ilişkiler uygulamalarıdır. Bu stratejiler göçmenlerle başarılı ilişkilerin tanımlanması, kurulması ve sürdürülmesinde önemli bir rol oynayacaktır. Bu stratejiler değer üreten davranışsal niyetlerin bir göstergesi olacağı gibi teorik ve pratik uygulamaların etkinliğine yönelik bir değerlendirme de sağlayacaktır.

Diyalog kültürel uyum sürecinde önemli bir yere sahiptir. Çünkü farklı fikir ve düşüncelere sahip olan birey ve grupların ortak amaçlar için bir araya getirilebilmesi diyalog ve hoşgörüye dayanmaktadır. Bu ise eşitlik ilkesinin esas alınarak kamusal fayda için beraber hareket edilmesini ve ekip ruhu yaratılmasını gerektirmektedir. Halkla ilişkiler hedef kitleleri tanımayı ve onlara değer verildiğinin gösterilmesini gerektirir. Hedef kitlelerle düzenli ve sistematik bir şekilde iletişim kurmak, onları bilgilendirmek ve diyalog geliştirmek ilişkilerin kalitesini, güveni, bağlılığı ve memnuniyeti olumlu etkileyebilir. Hedef kitlelerle sürekli diyaloga kurulması, onlardan düzenli bir şekilde geri bildirimler alınması, onların görüş ve önerilerinin dikkate alınacağına gösterilmesi ve bunların uygulanması gibi stratejiler kültürel uyum sürecinin devam etmesine ve kalitesinin artırılmasına katkı sağlar.

Kültürel uyum sürecinde, dil ve kültür öğrenimiyle beraber, sosyal etkileşimleri aktif olarak başlatmak ve bunlara katılmak yer almaktadır. Kültüre özgü bilgi ve becerilerde yetersizlik, etkisiz ifade ve ev sahibi ülke bireyleriyle sosyal iletişimde dengesizlik nedenleriyle göçmenlerle etkili iletişim kurma zorluğu yaşanabilmektedir. Habermas (1991) meşru ve açık bir şekilde herkesin özgürce görüşlerini dile getirebileceği kamusal bir alanın yaratılması gerektiğini ve bu sayede rasyonel,

üzerinde mutabık kılınan ve ortak faydaları esas alan kararlar alınabileceğini belirtmektedir.

Kim (2005) literatür incelemesine dayanarak, Devletlerin uygulamış olduğu halkla ilişkilerin çalışmalarının kalitesini, sosyopolitik veya kültürel farklılıklara bakılmaksızın, Devlete olan güven duygusunun önemli bir göstergesi olarak belirtmiştir.

Gudykunst (1998) kültürlerarası uyum için farklı bir kültürel ortamda bulunan kişinin kendisini iletişimsel olarak etkili ve sosyal olarak rahat hissetmesi gerektiğini belirtmiştir. Bilgi ve becerilerdeki yeterlilik, ifade yeteneği, farklılıkların kabul edilme düzeyi, kültürel anlayış ve sosyal iletişimdeki tatmin edici dengeler nedeniyle göçmenlerin yaşam deneyimleri farklılık gösterebilir ve bu durum kültürel uyumun derecesini arttırmada önemli ve olumlu bir rol oynayabilir.

Gudykunst'a (2004) göre topluluklar, birbirlerine karşı dürüst olan, açık bir şekilde iletişim kurabilen, güven duygusunun olduğu, ahlaki tutum ve davranışların gösterildiği, uyum ortamının var olduğu, ortak yönleri olan ve sorumlulukların paylaşıldığı kişilerden oluşmalıdır. Yazar'a göre bireysellik topluluk oluşturmanın sosyal sermayesidir ve topluluğun bir üyesi olmak bireysellikten vazgeçmek değildir.

İnsan odaklı halkla ilişkiler uygulamaları göçmenlerin kültürel uyum sürecini artırmak ve etkileşimlerini güçlendirmek için fırsatlar sağlamaktadır. Bu nedenle göçmen gruplarıyla etkileşimlerin sağlanması ve bu gruplarla ilişkilerin geliştirmesi oldukça önemlidir.

Ev sahibi ülkeler göçmen gruplarıyla olan ilişkilerinin kalitesinin uzun vadeli olması için; kültürel uyum sürecine zaman ayırmalı, bu uyum sürecinin kalitesinin nasıl oluştuğunu ve zamanla nasıl değişebileceğini anlamalı, göçmen gruplarının ihtiyaçlarını anlamalı ve bunlara cevap verebilmeli, ahlaki standartlarını korumalı ve iyi temsilcilere sahip olmalıdır.

Halkla ilişkiler uygulamaları nesiller arasında ortaya çıkan sorunların daha iyi anlaşılmasına pratik ve teorik olarak katkıda

bulunabilir ve kültürel uyumu artırabilir. Etkili halkla ilişkiler uygulamaları ile kültürel uyumu sağlamak için; kültürlerarası farklılıkları tanımlamak, bu farklılıklara yönelik duygusal ve bilişsel iletişim stratejileri oluşturmak, iletişimsel stratejilerin olası sonuçları (güven, bağlılık ve memnuniyete yönelik) hakkında tahminlerde bulunmak, olumsuzlukları ve yanlış anlaşılmalara en aza indirmek, empati kurarak bireysel değerleri ve ihtiyaçları anlamak, kültürel kimlikleri tanımlamak ve demografik özellikleri farkında olmak, diyalog ortamları yaratmak, yeni gruplar (genç, eğitilmiş, muhafazakar vb.) oluşturmak, bu gruplara yönelik ikna edici stratejiler kullanmak ve önyargıların üstesinden gelerek çatışmaları önlemek gerekmektedir (Çelebi, 2019).

Eğitim kurumları, iş yerleri ve mahalleler günlük sosyalleşme ortamlarını oluşturduğundan uyum sağlamayı kolaylaştırabilir. Bazı göçmenler iş yaşamı ve eğitim süreci gibi bazı alanlarda iyi uyum ve başarı kazanabilse de sosyal anlamda stres ve adaptasyon yaşayabilmektedir.

Özellikle de eğitim kurumlarında yaşanabilecek psikolojik, sosyal ve fiziksel güvenlik sorunları, dil ve uyum sorunu, marjinalleşme, kültürel ayrımcılık ve asimilasyon endişesi (Özgüzel v.d., 2020) nedenleriyle göçmen çocuklar kendilerini sadece eğitim kurumlarından değil toplumdan da asimile edebilirler.

Ni, Wang ve Gogate (2018) kültüre özgü bilgi ve becerilerde yetersizliğin, etkisiz ifadenin ve ev sahibi ülke vatandaşlarıyla sosyal iletişimde dengesizliğin göçmenler üzerinde stres yarattığı sonucuna ulaşmıştır. Yazarlar yapmış oldukları araştırmada, dil ve kültür öğreniminin, bakış açısı (empati) kazanmanın, uzlaşmanın, görmezden gelmenin (hoş görme), pasif kabullenmenin (anlayış), sosyal etkileşimleri aktif olarak başlatmanın ve bunlara katılmanın kültürel uyum sürecinde yer aldığı bulgusuna ulaşmışlardır.

Halkla ilişkiler uygulamaları kültürel ve söylemsel inşaa yoluyla gerçekleşmektedir. Göçmenler benzer deneyimleri

paylaşan kişilerle sosyalleşme ve arkadaşlık kurma arayışına girme eğilimindedirler. Göçmenlik süresi, günlük yaşam deneyimleri, göçmenlerin yaşı, aile dinamiği, ebeveyn tarzı, bireysel kişilik ve devam edilen okulların çeşitliliği gibi özelliklerin tümü farklı kültürel ve sosyal ortamlara nasıl uyum sağlanacağını etkileyebilir.

4.4. Göçmenlerin Ekonomik Entegrasyonu

Bu başlıkta, göçmenlere yönelik gerginliğin hafifletilmesinde ekonomik entegrasyonun önemi ele alınmaktadır.

İnsanların göç etmeye motive edilmesinin ve hatta zorlanmasının birkaç nedeni vardır. Bazıları daha iyi yaşam fırsatları ararken diğerleri yoksulluk ve açlıktan kaçmak ister. Ekonomik durum ile göç etme isteği arasında pozitif bir ilişki olduğunu söylenebilir. Çünkü göçün ana itici faktörlerinden biri ekonomik yoksulluktur.

Ekonomik yoksunluk, asgari yaşam giderlerini karşılamak için kaynakların yetersiz olması veya toplumda bir zorunluluk olan temel maddi faydaların olmaması olarak kavramsallaştırılmaktadır. Göç motivasyonları, ağırlıklı olarak yurtdışında ekonomik avantaj arayan yoksul insanlara odaklanarak, ekonomik yoksunluk bağlamında incelenmektedir.

Ekonomik yoksunluk ve yüksek işsizlik oranının insanları yurtdışında iş fırsatları aramasının ana nedenlerinden bazıları olduğu bilinmektedir. Ancak sadece ekonomik ve sosyal sınıf kişilerin göç etme motivasyonunun güvenilir bir göstergesi değildir.

Türkiye'deki göçmenlerin büyük bir çoğunluğu mülteci statüsünde bulunmaktadır. Uluslararası İnsan Hakları Standartlarına göre mülteciler tüm insan haklarına sahiptir. Mültecilere ibadet etme özgürlüğü, temel eğitim hakkı, kamu yardımı alma, mahkemelere erişim, seyahat ve ikamet etme özgürlüğü, eşya, mal ve barınma edinme vb. temel hakların kullanılmasında en az vatandaşlara sağlanan haklar kadar

elverişli muamele sağlanacaktır (Office Of The United Nations High Commissioner For Human Rights, 2004).

Son yıllarda büyük bir mülteci akınıyla karşı karşıya kalan Türkiye’de göçün büyüklüğü ve sürekliliği metropollerde konut sorunu, iş gücüne katılım ve piyasa istikrarı için potansiyel bir tehdit olarak tasvir edilebilmektedir.

Geçici veya kalıcı göç olgusu, sosyal, politik ve ekonomik faktörler nedeniyle gönderen ve alan ülkeler için büyük önem arz etmektedir. Yeni kültürler ve yaşam tarzlarının etkileriyle beraber yüksek göç oranlarının Türkiye ekonomisi üzerinde etkileri vardır. Ucuz iş gücüne dayalı olarak verimli bir çalışma ortamı yaratılmasının ülkenin gelir artışına katkıda bulunabileceği ve ekonomik kalkınmayı destekleyebileceği söylenebilir.

İrk ve coğrafi bölgelere bağlı olarak göçmenlere karşı önyargılı olma olasılığı ekonomik tutumlarla ilişkili olabilmektedir. Bu nedenle sosyoekonomik faktörlere dayalı olarak göçmen karşıtı duygular, ayrımcılık ve sosyal dışlanma oluşabilmektedir. Bunlara eşlik eden dilsel ve kültürel ayrışmalar karşıt duyguları harekete geçirebilir ve gruplar arası gerilimi ve sosyal baskıyı arttırabilir.

Göçmen grupları ne kadar büyükse ekonomik kaynaklar için algılanan rekabet o kadar büyük olabilmektedir. Göçmen sayısının fazlalığı güç ve statü için daha fazla rekabet anlamına gelmektedir. Ekonomik tabakalaşma ve ücret farklılıkları nedeniyle göçmenlerle anlaşmazlığa düşme olasılığının daha yüksek olduğu söylenebilir. Bu nedenle göçmenlere karşı olumsuz önyargılar alt sosyoekonomik tabakadaki insanlar arasında yoğun olabilir. Çünkü göçmenler işgücü piyasasında rekabeti ve çatışmayı teşvik edebilirler.

Kamuoyunda işverenler ve işçiler arasında farklı görüşler oluşabilmektedir. Piyasa teorisi ve ekonomik faktörlerin dikkate alınması Ulusal kimlik ve ahlaki değerlerle ilgili kamusal kaygılarla da ilişkilidir. Ayrıca, kişinin göçmenlerle temasa geçme veya onlardan kaçınma isteği göçmenlerin sosyoekonomik konumunun bir göstergesi de olabilmektedir.

Göçmenlerin ekonomik olarak daha az tehdit olarak algılanması olumlu tutumlarla ilişkilidir ve düşünceleri doğrudan etkiler. Çünkü, etkileşim ve ortak hedefler için iş birliği teşvik edilerek ekonomik kalkınmanın yolu açabilir, antipati ve çarpık imaj düzeltilebilir. Bu nedenle, Türkiye’de göçmenlerin ekonomik ortamlara entegrasyonunu teşvik etmek gerekmektedir. Bu yaklaşım, ekonominin bir işlevi olarak göçe yönelik kamusal tepkileri anlamının ve azaltmanın yeni bir yolunu sunabilir.

4.5. Kültürel Sosyal Sermaye

Kültürel sosyal sermaye bu çalışmaya teorik olarak rehberlik eden bir diğer önemli kavramdır. Bu çalışmada sosyal sermaye, belirli bir sosyal yapıya ait olan bireylerin kullanabileceği maddi ve maddi olmayan kaynaklar olarak tanımlanmaktadır.

Göçün sosyal sermaye üzerinde olumsuz etkileri olabilir. Göç, göçmenlerin aile ilişkilerine birtakım zorluklar getirebilir, ebeveyn davranışlarını ve çocukların refahını olumsuz etkileyebilir. Ebeveyn göçü çocukların sosyal, psikolojik ve akademik refahı ve işleyişi üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olabilir. Göçmen ebeveynleri olan çocuklar denetim ve destek eksikliği ve ihmali nedeniyle artan davranışsal ve psikolojik problem riskine maruz kalabilmektedir.

Sosyal yapının bir yönü olan sosyal sermaye, göç çalışmaları da dahil olmak üzere bir dizi araştırma alanında en çok incelenen kavramlardan biri olmuştur. Yine de halkla ilişkiler alanında sosyal sermaye çalışmalarının sınırlı ve yeni olduğu söylenebilir. Sosyal sermayeye yönelik çalışmalar halkla ilişkiler alanına daha derin bir anlayış sunma potansiyeline sahiptir.

Sosyal sermaye toplumsal ilişkilerin yapısında mevcuttur ve insanlar içinde buldukları sosyal yapı içinde sosyal sermayelerini oluşturmaya çalışırlar. Belirli coğrafi konumlarla ve kültürel özelliklere göre kategorize edilebilen faktörlerin sosyal sermayeyi büyük ölçüde etkilediği söylenebilir.

Topluluklar finansal, duygusal ve dil yardımı sağlamanın yanı sıra yeni bir kültüre uyum sağlama sürecinde yeni göç etmiş kişiler için dini temelli sosyal sermaye, fiziksel sermaye ve insan sermayesi sağlamaktadır.

Topluluklardaki sosyal sermayeyi inceleyen Putnam (2000) uyumlu bir topluluğun güven ve üniter yerel kimlikle karakterize edildiğini, belirli coğrafi konumlarla sınırlı olduğunu ve bu faktörlerin sosyal sermayeyi büyük ölçüde etkilediğini belirtmiştir. Putnam (2000) gönüllü kuruluşlara üyeliğin sosyal sermaye yarattığını ve bunun daha sonra güveni, normları ve ağları kolaylaştırdığını belirtmiştir. Putnam'a (2000) göre, güven, normlar ve ağlar, belirli bir toplumda koordineli eylemi daha fazla kolaylaştırmada ve sürdürmede köşe taşlarıdır.

Sosyal sermaye bir ilişkiler yapısı içinde üretildiğinden ve her bir kültürel grubun kendine özgü özellikleri olduğundan ve farklı türlerde sosyal sermaye oluşturulduğundan dolayı bu kavram özellikle hedef kitleleri bölümlere ayırma çalışmaları için yararlı olabilir.

Kültürel grupların sosyal sermayelerini nasıl ürettiklerinin, mevcut olan sosyal sermayelerini nasıl belirlediklerinin ve kullandıklarının belirlenmesi aralarındaki farklılıkların daha iyi anlaşılmasına yardımcı olabilir. Kültürel sosyal sermayeyi etkileyen faktörlerin aynı zamanda aileler içindeki mevcut sosyal sermayeyi de güçlü bir şekilde etkileyebileceği söylenebilir.

Ana dil, din, paylaşılan deneyimler, sosyo-ekonomik durum ve beşerî sermaye gibi farklı yönleri olan sosyal sermaye halkla ilişkiler ve iletişim perspektifinden çeşitli şekillerde ele alınmaktadır. Kültürlerarası halkla ilişkiler çalışmalarında etkileşimler yoluyla kültürel uyum ve entegrasyon için göçmenlerin sosyal sermayeden nasıl etkilendiğini araştırmak gerekmektedir. Çünkü göçmenler geldikleri yeri terk ettiklerinde büyük bir sosyal sermaye kaybına uğrarlar.

Mevcut literatür, kültürel kimlik ve sosyal sermaye arasındaki ilişkiyi açıkça ifade etmese de sosyal sermayenin kullanımı

kültürel kimlikle ilişkili olabilir. Çünkü kişinin bir kültürel grupla ne ölçüde özdeşleştiği, o kişinin sosyal sermayeyi nasıl tanımladığını ve kullanabileceğini etkileyebilir.

Sosyal sermaye diyalog ile yakından ilişkili bir kavramdır. Çünkü ekonomik sermaye maddi değeri olan kaynakları esas alırken sosyal sermaye sosyal ilişkileri esas almaktadır. Sosyal sermaye halkla ilişkiler çalışmalarının sonucu ölçen uygun bir yöntemdir çünkü oluşan ilişkilerin değerini gösterir.

Ancak, göçmenler yerleştikleri bazı yerlerde sosyal yerleşim bölgeleri oluşturmuşlardır ve bu topluluklar kültürel ihtiyaçlarının karşılanmasında kritik bir rol oynamaktadır. Bu topluluklar, göçmenlerin kültürel geleneklerini sürdürmelerine ve günlük işlevlerini ana dillerini kullanarak tamamlamalarına yardımcı olabilmektedir.

Ayrıca bu yerleşim yerleri kültürel geleneklerinin sürdürülebileceği sosyal destekler olarak da işlev görmektedir. Bu nedenle, Türkiye’de yaşanan yıl sayısına rağmen, yeni dil ve kültürü öğrenme talebinin olmaması nedeniyle birçok göçmen kendi yaşam tarzını sürdürebilmektedir. Üstelik, göçmenler güçlü kültürel uygulamalarını sürdürdüklerinden, ev sahibi ülke kültürü arasında olası bir çatışma yaşanması da olasıdır.

Yang ve Taylor (2013) halkla ilişkilerin ilişki yönetimi fonksiyonu ile sosyal sermaye oluşumuna katkıda bulunduğunu belirtmektedir. Halkla ilişkiler uygulamalarına yönelik sosyal etkileşimler için sosyal sermaye bir güven imkânı yaratır. Toplumsal ilişkilere ve insanlara duyulan güvenin toplumu bir arada tutan temel olabileceğini söyleyebiliriz.

4.6. Sonuç ve Öneriler

Anlamlı ve sosyal güçlü ilişkiler geliştirmek için paylaşılan deneyimlerin niceliği ve niteliği gibi uyum sağlamanın çeşitli yöntemleri vardır. Özel hayata saygı duyulması, aile değerlerinin korunması, ortak tarihsel arka planların paylaşılması, insan hayatına değer verilmesi ve medeni hakların korunması gibi evrensel nitelikler bütünleşmiş bir kimlik oluşturulmasına,

olumlu ve işlevsel ilişkiler geliştirilmesine ve kültürel adaptasyonu kolaylaştırmaya katkı sağlayabilir. Örneğin bir anne, ebeveynlik temelinde ilgili cinsiyet gruplarına göre daha benzer değerleri paylaşabilir.

Eğlence, haber ve bilgi paylaşımından ziyade özellikle de bir ideoloji aracı olarak kullanılan sosyal medyanın modernleşme ve küreselleşme adı altında geleneksel toplumsal algıları değiştirebilme potansiyeline sahip olduğu ve kültürel uyumun güçlendirilmesine yönelik destek, tutum ve davranışlara yönelik bir etkisinin olduğu söylenebilir.

Kültürel kimlik imajının ve saygınlığının çok kültürlü yerlerde (Eğitim kurumları, iş yerleri ve mahalleler) nasıl algılandığı ve zamanla nasıl değişebileceği doğru bir şekilde tespit edilmeli ve yorumlanmalıdır. Çünkü, kimliğe dair roller göçmenler tarafından gözlemlenerek ve modellenerek öğrenilir ve güçlendirilir.

Geniş aile yapılarının sosyal hayata etkisi, çalışma ve özel hayatta kültüre dayalı iş bölümlerinin yapılması, mesleki ve sosyal roller, ahlaki norm ve standartlar, yanlış yorumlanan dini ve kültürel normların bireysel hak ve özgürlüklere bakış açısını etkilemesi, modernleşme ve özgürleşme adı altında değişen toplumsal düzen, bazı kesimlerin zayıf, kötü, öteki ve anormal olarak gösterilmesi, algılamalar ve beklentiler arasındaki farklılıklar kültürel kimliğinin bir bütün olarak görülmesine ve saygınlığını yitirmesine neden olabilmektedir.

Kültürün nasıl algılandığı, sosyal sermayenin nasıl kullanıldığı ve göçmenlerin kendi kültürlerini Türk kültürüyle nasıl bütünleştirdiklerine odaklanarak ortaya çıkan çatışmaların nasıl tanımlandığı incelenmelidir.

Göçmen gruplarıyla ile iş birliği içinde çalışılması, ülke misyonunun paylaşılması, sosyal ve çevresel sorunların çözümüne yönelik yardımlar, ahlaki ve etik ilkelere bağlılık, göçmen gruplarıyla kurulan düzenli iletişim gibi unsurların entegrasyonu ve organizasyonu, ev sahibi ülkelere göçmen

gruplarının davranışlarına ilişkin anlayışlar kazandırmasına, kültürel bir iç çatışmanın önlenmesine ve böylece üstün bir Devlet yönetimi anlayışı gerçekleştirilmesine katkı sağlayacaktır.

Göçmenlerin işgücü piyasasına ve sosyoekonomik sisteme başarılı bir şekilde dahil edilmesi kamusal destek, kültürel uyum ve entegrasyon süreciyle de ilgilidir. Göçmenlerin niteliği, becerileri, profesyonellik durumları, iş deneyimleri ile ekonomiye sağladıkları katkı göçmenlere karşı olumlu tutumlara sahip olma olasılığını yükseltebilir.

Ekonomik koşullar göçmenlere ve göçmenlerle ilgili politikalara yönelik tutumların kilit bir belirleyicisidir. Bir Ülkede ekonomik koşullar kötüleştikçe göçmenlere yönelik tutumlarda giderek kötüleşir. Ekonomik kaygılar göçmen karşıtı duygulara dönüşebilir. Bu nedenle göçmenlerin Ülkeye olan ekonomik katkıları artırılmalıdır. Aksi halde, ev sahibi Ülke vatandaşları tarafından göçmenlerin kamu kaynaklarını tükettikleri, yerlilerin işlerini çaldıkları ve ulusal güvenliği tehdit ettikleri düşünülebilir. Bu durum antipati veya rahatsızlığın ötesinde bir ayrımcılık veya düşmanlık ortamı yaratabilir. Bu nedenle, göçmenlere yönelik oluşturulacak kamu politikaları kültürel endişeleri gidermek için göçmenlerin istihdam yaratma ve hane halkı tüketimi yoluyla ekonomiyi artırma yolları hakkında bilgiler içermelidir.

Bir topluluk duygusu geliştirme toplumsal sermaye yaratır. Toplumsal sosyal sermaye ise güven duygusu oluşturur. Sosyal sermayenin hem özel hem de kamusal unsurları vardır ve her iki tarafa da fayda sağlar. Kamusal alanların oluşturulması, sosyal etkinliklere dair topluma hizmet uygulamaları vb. yöntemlerle oluşturulacak sosyal sermaye güvenilirliği arttıracaktır. Böylece topluluğun inşasını kolaylaştıracak olan kültürlerarası ilişkilerin geliştirilmesine imkân sağlanacaktır.

5. BÖLÜM

ÇEVRE SORUNLARI VE NEDENLERİNİN ÖNLENMESİNDE HALKLA İLİŞKİLERİN ÖNEMİ

21. yüzyılın moda kavramı olan “Çevre Dostu” kuruluşlar tarafından birçok kurumsal sosyal sorumluluk (KSS) uygulaması yapılıyor görünmesine rağmen günümüzde önemi giderek artan ve popüler bir gündem maddesi haline gelen çevre sorunlarının önüne geçilemediği, aksine bu sorunların her geçen gün daha da arttığı ve insan sağlığını tehdit eder hale geldiği gözlemlenmektedir.

Çevre sorunlarının nedenleri ve türleri farklı şekillerde ortaya çıkabilmektedir. Çevre sorunlarıyla mücadele için ise gerekli olan kuralların belirlenmesi birçok Ülkede kamu kurumlarına devredilmiştir. Ancak her Ülke soruna ve çözüm önerilerine kendi sosyal, ekonomik, politik ve kültürel özellikleri çerçevesinde bakabilmektedir.

Halkla ilişkiler uygulamaları sadece birey sağlığı açısından değil aynı zamanda toplum sağlığı için de büyük bir tehlike olan çevre sorunlarının yarattığı problemlere dikkat çekmede ve bu sorunlarla etkili bir şekilde başa çıkılmasına yardımcı olabilecek stratejik mesajlar vermede önemli bir rol oynamaktadır.

Bu bölümde çevre sorunlarının ve nedenlerinin çözümüne yönelik olarak uygulanması gereken halkla ilişkiler çalışmalarının nasıl yapılması gerektiği ve ortaya katılacak önermeler ile çevre sorunları ve nedenlerinin çözümünde nasıl etkin ve etkili olunacağı anlatılacaktır.

5.1. Kurumsal Sosyal Sorumluluk Olarak Çevre Duyarlılığı

Kâr amacı taşıyan kuruluşlarda halkla ilişkiler birimleri ekonomik katkı sağlaması beklenen pazarlama odaklı bir yaklaşım olarak görülebilmektedir. Ancak sosyal takdir ve toplumsal kabul kazanmak için KSS odaklı halkla ilişkileri çevre dostu bir yönetim fonksiyonu olarak görmek ve pazarlama emperyalizminden kurtarmak gerekmektedir.

Yeni dünya düzeninde artan toplumsal talepler ve beklentiler nedeniyle küreselleşen piyasa koşullarının getirdiği rekabetçi alanlarda kuruluşların ayakta kalabilmek için faaliyet gösterdikleri sektör farklılıklarına göre çevre sorunlarına duyarlı KSS uygulamaları geliştirmelerine ihtiyaç duyulmaktadır.

Bilişsel, duygusal ve davranışsal süreçleri içeren halkla ilişkiler çalışmaları neticesinde ulaşılmak istenilen müşteri memnuniyeti, güveni ve bağlılığı kuruluşların çevre sorunlarına karşı duyarlılık durumlarına göre belirlenebilmektedir.

KSS tek taraflı yardım ve iyilik yapma anlamına gelmemelidir. Çevreye duyarlı KSS uygulamalarının yeni müşteriler kazanımı üzerinde olumlu etkileri olduğu belirtilebilir. Çevre sorunlarının ve nedenlerinin önlenmesine değer verilmesi sürdürülebilir politikalarla kurumsal performansın gelişmesine de olumlu katkı sağlayacaktır. Bu başarılar sadece kamuoyunun takdirini kazanmaz aynı zamanda uzun vadeli bir bağlılık da oluşturur.

Diyalog ve etkili iletişim yöntemleriyle olumlu tutum ve davranışların oluşmasına katkı sağlayan halkla ilişkiler uygulamaları, sektörün değerinin ortaya çıkartılmasında önemli bir role sahiptir. Bu nedenle halkla ilişkiler uzmanlarının çevre sorunlarını takip etmesi ve çevre sorunlarının önlenmesine yönelik KSS uygulamaları geliştirmesi gerekmektedir.

KSS uygulamalarının en popülerlerinden biri çevre sorunlarının çözüm sürecine dahil olmaktır. Kuruluşlar çevre sorunlarının çözümüne yönelik yapmış oldukları KSS uygulamalarının sonuçlarını kendi perspektiflerinden (ekonomik, yasal, siyasi, vb.) değerlendirebilmektedir. Kamuoyundan

destek almak, yasalara uymak, medyada görünür olmak, kamu yararına hizmet eden kuruluş unvanını kazanmak, güven ve itibar kazanmak, gönüllülük adı altında ücretsiz işçi çalıştırmak vb. hedefler kuruluşların KSS uygulamalarını kendi kurumsal amaçlarına hizmet eden bir işlev olarak gördükleri anlamına gelebilmektedir.

Genellikle kâr amacı taşıyan özel sektör kuruluşlarının sebep olduğu çevre sorunlarına kâr amacı taşımayan kuruluşlar dikkat çekmektedir. Bazı kuruluşlar ise STK'lar ile iş birliği içinde çalışmayı tercih etmektedir.

Sadece kuruluş yararına değil, toplum yararına da katkı sağlayacak şekilde faaliyetlerin sürdürülmesi için halkın taleplerinin, endişelerinin, beklentilerinin ve eğilimlerinin KSS uygulamaları üzerindeki etkilerini belirlemek gerekmektedir.

Kuruluşlar ile hedef kitleleri arasında bir aracı görevi gören halkla ilişkiler uygulamaları çok kapsamlı ve etkilidir. Çevre sorunlarının önlenmesi ve çözülmesine yönelik önerilerin dikkate alınması ve başarıların vurgulanması müşterilerle uzun süreli ilişkiler kurulmasına katkı sağlayacağı için pazarlama fonksiyonunun bir parçası olarak görülebilen halkla ilişkiler biriminin bu sayede ekonomik hedeflere de katkı sağlayacağı söylenebilir.

5.2. Çevre Sorunları ve Toplum Sağlığının Korunması

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) verilerine göre küresel nüfusun neredeyse tamamı (%99) DSÖ kılavuz limitlerini aşan ve yüksek düzeyde kirletici içeren hava solumaktadır. DSÖ'nün 2021 Dünya hava kirliliği raporuna göre Türkiye 117 ülke içinde 46. sıradadır. Avrupa'da ise Türkiye havası en kirli 7. Ülkedir. (World Health Organization, 2023).

Hem iç hem de dış mekanlarda temiz havaya erişim hem çocukların hem de yetişkinlerin sağlığı için çok önemlidir. Hava kirliliği insanların sağlığı için büyük bir tehdit oluşturmaktadır. Dış mekân (ortam) ve iç mekân (ev) hava kirliliği, çeşitli sağlık koşullarıyla bağlantılı olan çevresel risk faktörleridir. Bu hava

kirliliği nedenleri 2016’da dünya çapında yaklaşık 7 milyon (Dış mekân 4.2 milyon, iç mekan 3.8 milyon) ölüme neden olmuştur. (World Health Organization, 2022).

Halkla ilişkiler uygulamalarındaki amaç ise çevre sorunlarının ve nedenlerinin giderilmesine yönelik olarak ortak bir şekilde çalışılması ve sorumlu davranılması için gerekli motivasyonun sağlanmasıdır.

Halkla ilişkilerde hedef kitleleri anlamak oldukça önemlidir. Çünkü, bireylerin çevre kurallarına uyum ile ilgili davranışları bilişsel, tutumsal ve sosyokültürel özelliklerine göre farklılık gösterebilir. Çevre sorunlarının zararlı etkilerinin bireylerin ve toplumun davranışlarını ve ruh yapısını da nasıl etkilediğinin ele alınması gerekmektedir.

Hızla artan kentleşme ve sanayileşmeyle beraber ortaya çıkan çevre sorunları toplum sağlığını olumsuz etkilemektedir. Toplum sağlığı risklerine karşı olumsuzlukları azaltmanın en önemli ve etkili yöntemlerinden biri çevre sorunları ve nedenlerinin giderilmesine yönelik çabaların ön planda tutulduğu halkla ilişkiler uygulamalarıdır.

Çevre kurallarına uyum kişisel sağlık açısından önemli olduğu gibi, toplum sağlığının korunması için de bir gerekliliktir. Bireylerin çevre ve toplum sağlığı kurallarını nasıl gördükleri, öğrenme düzeyleri ve bunlara uyma seviyeleri deneyimlerine göre değişebilmekte ve karakteristik özelliklerine göre psikolojik ve sosyal açıdan davranışsal farklılıklara neden olabilmektedir.

Tüm gelişmiş ülkelerde ortak olan en önemli temel konulardan biri dünyadaki çevre kirliliğinin yönetimi ve azaltılmasıdır. Sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin temel amacı, çevresel kaynakların artan baskısını kontrol etmek ve kamu refahını iyileştirmektir. Birleşmiş Milletler’in sürdürülebilir kalkınma hedeflerine göre, insan refahı doğrudan ve dolaylı olarak çevre koşullarıyla ilişkilidir. Kaliteli ekolojik koşulların insan refahı için daha iyi fırsatlar sağladığı, dolayısıyla insan refahı ile kaliteli çevre koşulları arasında pozitif ilişkiler ürettiği belirtilmektedir. (United Nations, 2023).

Çin’de 1991-2020 yılları arasında çevresel sorunların ve sosyal değişikliklerin insan sağlığı ve refahı üzerindeki etkisini inceleyen Zhao v.d. (2022) çevresel sorunların uzun vadede insan sağlığı ve refahı üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olduğu bulgusuna ulaşmıştır.

Lancet tarafından yayınlanan sağlık ve iklim değişikliğine ilişkin geri sayım: sağlıklı bir gelecek için kırmızı kod adlı 2021 raporu, 2019 yılında dünya çapında yaklaşık 350 bin kişinin yüksek sıcaklığa bağlı hastalıklardan öldüğünü belirtmektedir (Romanello v.d., 2021).

Sağlıklı bir çevrede yaşamak herkesin hakkıdır. Ekonomik, siyasi, ideolojik veya kültürel nedenlerden dolayı modernleşme adı altında sunulan küreselleşme sürecinde çevre sorunları sürekli artmaktadır. Etkilerinin karışıklığından dolayı bu sorunların çözümü için sektörler ve bölgeler genelinde iklime dirençli kalkınmanın önemine dikkat çekilmeli ve ortak hareket edilmesi için iş birliklerinin geliştirilmesi gerekmektedir.

5.3. İklim Değişikliğinin Sosyal ve Psikolojik Etkileri

Önceleri buzulların erimesiyle sadece kutup ayıların etkileyen bir sorun olarak görülen iklim değişikliğinin günümüzde sıcaklık ortalamalarının ve deniz seviyesinin yükselmesi, kasırgalar, sel, orman yangını, kuraklık vb. doğal afetler açısından olumsuz etkileri sıklıkla görülmektedir. Bu durum eğitim, sağlık, ekonomi ve ulaşım sistemlerini olumsuz etkileyebilmektedir.

Çevre sorunları toplumun ruhsal ve zihinsel sağlığını da olumsuz etkileyebilir, stres ve depresyon seviyelerinin artmasına neden olabilir. Çevre sorunlarına ve toplum sağlığının korunmasına yönelik davranışsal ve tutumsal uyum mesajlarını iletmek için kullanılan halkla ilişkiler uygulamalarının amacı toplum sağlığını korumaktır.

İklim değişikliği çalışmalarının çoğu risk algısının ortaya çıkartılması, iklim değişikliği hakkında iletişim kurma yollarının belirlenmesi, tutumlar ve daha sürdürülebilir davranışlar yoluyla

iklim değişikliğinin olumsuz sonuçlarını hafifletmeyi teşvik eden farkındalık yaratma çabalarıdır.

İklim değişikliği sorunu sadece çevresel bir sorun değil aynı zamanda sosyal ve psikolojik bir sorundur. Son dönemlerde yapılan çoğu araştırma iklim değişikliği ile ilişkili aşırı hava olaylarına maruz kalmanın fiziksel sağlık, zihinsel sağlık ve sosyal ilişkiler üzerindeki zararlı etkilerini ortaya çıkartmıştır. (Clayton, 2020).

Literatürde kötü hava kalitesinin ruh sağlığı üzerinde kısa ve uzun vadeli etkilerinin olabileceğine dair artan kanıtlar vardır (Buoli v.d., 2018). Bu durum, daha az görünür olan ancak daha fazla insanı etkileme potansiyeline sahip olan kaygı, korku, endişe, depresyon, umutsuzluk ve uyku bozukluğu gibi bilişsel, duygusal ve fonksiyonel sorunlara neden olabilmektedir.

Çevresel değişikliklerin neden olduğu geçim kaynaklarının kaybı, gıda güvensizliği, göç sonucu oluşan kültür kaybı ve benzeri durumlar çevre sorunlarının ruh sağlığı üzerindeki etkilerine karşı insanları savunmasız bırakabilir.

Toplum sağlığı sürdürülebilir kalkınmanın temel bir unsurudur. Sosyoekonomik gelişmeye katkıda bulunur, ancak sosyoekonomik değişikliklerden de etkilenir. Sürdürülebilir ruh sağlığı finansmanı için belirlenen temel zorluklar arasında ruh sağlığı hizmetlerine sağlanan düşük finansman düzeyi, erişimdeki yaygın eşitsizlikler ve yoksulluk yer almaktadır (Chisholm v.d., 2019) Özellikle düşük ve orta gelirli ülkelerde, ruh sağlığı sorunları olan kişilere teşhis, tedavi ve destek kaynakları son derece sınırlı kalmaktadır (World Health Organization, 2021).

5.4. Afet Yönetimi Sürecinde Halkla İlişkiler

Afetlerin çoğu tamamen önlenemese de olası risklerin etkili bir şekilde analiz edilmesi ve buna uygun geliştirilecek dayanıklı altyapı gibi hazırlık ve acil müdahale planlarıyla verilecek zararların en aza indirgenmesi sağlanabilir.

Afetler, bir toplumun sadece kendi kaynaklarını kullanarak bu sorunla başa çıkabilme kapasitesini aşan ciddi aksamalardır.

Afetler, doğal, insan yapımı ve teknolojik tehlikelerin yanı sıra bir topluluğun zayıflığını ve savunmasızlığını etkileyen çeşitli faktörlerden kaynaklanabilir. İnsanlar ve doğal çevre üzerinde yıkıcı etkileri olabilen afetlere pek çok farklı tehlike türleri neden olabilir. Afetlerin sıklığı, karmaşıklığı ve şiddetlerinin gelecekte artması muhtemeldir. Ancak bazı doğal afetler önlenabilir ve önlenmelidir. Toplulukların hazırlıklı olmasına, afet risklerinin azaltılmasına ve daha dayanıklı hale gelmesine yardımcı olunarak tehlikelerin felakete dönüşmesi önenebilir. (International Federation Of Red Cross, 2022).

Afetler birçok felaketin (bazen birleşik, etkileşimli, birbirine bağlı veya ardışık olaylar olarak adlandırılan) aşırılık kombinasyonlarının sonucu olarak da gerçekleşebilmektedir. Genel olarak, afetlerin sayıları ve vermiş olduğu zararlardaki artışlar insanların ve altyapıların zayıflığını göstermektedir.

Çok çeşitli fiziksel etkilerinden dolayı afetlerin insanların ruh sağlığı ve davranışları üzerinde uzun vadeli olumsuz etkileri olabilir. Afet durumları önceden var olan akıl ve ruh sağlığını kötüleştirebilir, kişilerde bir duygu kaybına neden olabilir ve yeni durumlar yaratabilir.

Evlerin ve işyerlerinin yıkımından kaynaklanan önemli sosyo-ekonomik sonuçlar, aile içi veya toplum temelli şiddet olasılığını artırabilecek mali stres durumlarına ve toplumsal gerginliğine yol açabilir.

Halkla ilişkiler çalışmaları olarak bir topluluk duygusunun geliştirilmesi afetten etkilenenlere psikososyal destek sağlayabilir. Çevre felaketlerine maruz kalan insanların bir araya gelmesi stres, korku, endişe ve merhamet yorgunluğu gibi zorlu ruh sağlığı sonuçlarına neden olabilir. Diğer yandan bu durum fedakârlıkta bulunma, yardım etme ve destek olma gibi olumlu ruh sağlığı sonuçları da verebilir. Bunlar genellikle insani davranışlar olarak tanımlanır. Bu nedenle, afetlerin yarattığı ruh sağlığı ve değişikliklerine geniş bir açıdan bakmak gerekmektedir.

Acil durumlarda toplum sağlığının korunmasını en üst düzeye çıkarmak için kuruluşlar arasında artan bir entegrasyon olmalı, karar alma düzeylerini önceliklendirmek için buna uygun politika ve programların geliştirilmesi, uygulanması, değerlendirilmesi ve değiştirilmesi gerekmektedir.

Afet risk yönetimi, afet riskinin anlaşılmasını geliştirmek, afet riskinin azaltılmasını ve transferini teşvik etmek ve afete hazırlık, müdahale ve kurtarma uygulamalarında sürekli iyileştirmeyi teşvik etmek için stratejiler, politikalar ve önlemleri içerir. (United Nations Office For Disaster Risk Reduction, 2023).

Risk yönetimi, değerlendirilen veya algılanan risklere dayalı olarak olumsuz potansiyel sonuçların olasılığını ve/veya büyüklüğünü azaltmaya yönelik planlar, eylemler, stratejiler veya politikalar olarak tanımlanır. (IPCC-Intergovernmental Panel On Climate Change, 2022).

Çevre ile ilgili tehlikelerden kaynaklanan riskleri azaltmaya yönelik halkla ilişkiler-acil durum yönetimi politikaları ve eylemleri, çevre değişikliği hususları halkın uyum ve dayanıklılık oluşturma çabalarına katkıda bulunabilir. Örneğin, ruh halini iyileştiren, stres düzeyini düşüren ve doğal yaşam ile birlikte olumlu duygular oluşturan önemli bir yöntem yeşil alanların varlığıdır.

Afet yönetiminde halkla ilişkiler çalışanları, yerel bağlamı dikkate almalı ve riskle başa çıkma yöntemlerinde insanların duygusal ve bilişsel deneyimlerini ve özelliklerini bilmelidir.

Topluma özgü riskleri ele almak, savunmasız gruplar için öncelikleri entegre etmek ve toplum varlıklarını ve başa çıkma stratejilerini kabul etmek için toplum temelli afet risk yönetimi ve halkla ilişkiler stratejileri gereklidir. Uyum önlemlerinin yerel düzeyde uygulanmasının önemi göz önüne alındığında halkla ilişkiler uygulamaları benzersiz bir konuma sahiptir. Afetler bağlamında uygulanan halkla ilişkiler faaliyetleri tehlikelerin sıklığı arttıkça daha da önemli hale gelecektir.

Halkla ilişkiler çalışanları mesleki sorumlulukları, deneyimleri ve uzmanlıkları nedeniyle afet yönetimini sürecinde etkili bir konuma sahiptir. Toplum odaklı halk ilişkiler stratejileri, bir afet öncesinde insan savunmasızlığının azaltılması ve mevcut olan tüm tehlikelere karşı afete hazırlık ve müdahale kapasitesinin geliştirilmesi için gerekli uyum faaliyetlerinin düzenlenmesi ve eğitimlerin verilmesi, iş birliğinin ve iletişimin (kurumlar içinde ve kurumlar arası) sağlanması için gereklidir.

Afet tehlikeleri ve savunmasız nüfus risklerine ilişkin mekânsal olarak çözümlenmiş bilgilerle birleştiğinde, halkla ilişkiler çalışmaları hedeflenen müdahaleleri uygulamada etkili bir yöntem olabilir.

Afetler öncesinde, sırasında ve sonrasında yürütülen titiz araştırmalar, afet risk yönetimi ve halkla ilişkiler stratejilerinin etkinliğinin değerlendirilmesine yardımcı olabilir.

Çevre sorunlarını sadece doğal çevrenin tahribatı olarak değil tüm toplum sağlığını ve refahını tehdit eden ve önemli zararlar verme potansiyeline sahip olabilecek güncel ve acil bir sorun olarak görmek ve ciddi bir şekilde hazırlanmak (savunmasız bireylerin ve eşitsizliklerin belirlenmesi, dayanma analizleri, stres testleri vb.) gerekmektedir.

Gönüllülerin STK'lara katılımlarını arttırabilmek için; kurumsal kararlar alma süreçlerinde görüş ve önerilerinin dikkate alındığının gösterilmesi, aktif çalışma gruplarına dâhil edilmeleri, resmi iletişim araçlarından ziyade onlarla yüz yüze iletişim yöntemleriyle iletişim kurulması ve onlara değer verildiğinin gösterilmesi gerekmektedir. Gönüllülerin kamuoyunda tanınmasına, saygı görmelerine ve takdir edilmelerine fırsat sağlanması, aktif bir yaşam sürmelerine, becerilerini geliştirmelerine ve sosyal bağlantılar oluşturmalarına imkân sağlanması ve bireysel hedefleri ile kişisel motivasyonlarının dikkate alınması gerekmektedir. (Çelebi, 2020e)

5.5. Küreselleşen Çevre Sorunlarını Önleme Çabaları

Modern çağın en önemli problemlerinden biri olan çevre sorunları ile ekolojik dengenin bozulması ve sağlıksız bir ortam yaratılması tüm insanlığı ilgilendiren küresel bir konudur.

Uluslararası toplantılarda gündem maddesi haline gelen, çözümü için uluslararası iş birliği yapılmasına ihtiyaç duyulan çevre sorunlarının önlenmesine yönelik olarak kamuoyunun da çözüm sürecine dahil edilmesi gerekmektedir. Çünkü kamuoyunun desteği ve iş birliği olmadan yapılacak çalışmalar etkili olamayabilir.

Günümüzde küresel çevre sorunlarının çözümünde halkla ilişkiler uygulamalarının önemi daha fazla anlaşılmaktadır. Halkla ilişkiler çevre barışının sağlanması için Ülkeler ve toplumlar arasında iş birliğinin artırılmasında önemli bir rol üstlenmektedir.

Herkesin ortak endişesi haline gelen, insan sağlığını tehdit eden ve küreselleşen çevre sorunlarının önlenmesi için yasal sorumlulukların dışında çevre dostu gönüllüler ile gerçekleştirilen halkla ilişkiler çalışmalarına da ihtiyaç duyulabilmektedir.

Çeşitli araştırmalar mutluluk ve çevresel sorunlarının çözümüne dahil olma arasında pozitif ilişkiler olduğunu göstermektedir (Corral- Verdugo v.d., 2011; Howell & Passmore, 2013). Çünkü, çevre eylemlerine katılım sosyal katılımı gerektirmektedir ve bu durum olumlu duyguların kaynağı olan toplumsal ve sosyal bağların oluşmasına katkı sağlayabilmektedir (Bamberg, Rees & Schulte, 2018).

Sınır tanımayan bir hale gelen ve bütün insanlığı ilgilendiren çevre sorunlarının önlenmesine yönelik olarak ne tür çalışmalar yapılması gerektiğinin belirlenmesi ve kamuoyunun desteğinin kazanılması için resmî kurumlarla beraber birçok kurumla iş birliği yapılmalı ve halkın da çözüm sürecine katılması gerekmektedir. Nihayetinde evrensel ilkelere bağlı ortak bir zemin bulunmalıdır.

Yerel boyutta gerçekleşebilen çevre sorunlarının getirmiş olduğu zararlar ulusal alanlardan uluslararası alanlara geçebilmektedir. Ülkelerin çevreye verdiği zararlar ve bu zararları önlemek için almış oldukları tedbirler farklılık gösterebilmektedir. Ülkeler kendi topraklarında çevre koruma ve geliştirme politikalarına yönelik çalışmalar yapabilmektedir.

Çevre sorunlarının önlenmesine yönelik mücadele değişikliği bir dizi faaliyette derin davranış değişikliği gerektirecektir. Eğer toplum çevre yanlısı inanç, tutum ve motivasyona sahipse sürdürülebilir davranışların ortaya çıkma olasılığı daha yüksek olabilir.

Bu kapsamda gerçekleştirilecek gönüllülük faaliyetleri çevre dostu projelere katılım ve çevre yanlısı alışkanlıklar oluşturmak için bir motivasyon kaynağı olabilir.

Çevre yanlısı değerler bir dereceye kadar çevre yanlısı motivasyon gerektirir. Örneğin, çevre sorunlarının ve iklim değişikliğinin neden olduğu afetler hakkındaki endişeler çevre yanlısı tutumların, değerlerin, davranışların oluşmasında, kabul edilmesinde ve harekete geçilmesinde etkili olabilir.

Yine de olumlu inanç, tutum ve harekete geçme motivasyonuna rağmen bunlar davranışlara dönüşemeyebilir. Çünkü, davranış değişikliğini sürdürülebilir bir şekilde alışkanlık haline getirmek gerekmektedir. Verplanken (2018) alışkanlıkları, “sabit bağlamlarda davranışların tekrarlanmasıyla elde edilen, belirli ipuçlarına otomatik olarak yanıt vermeye yönelik belleğe dayalı eğilimler” şeklinde tanımlamaktadır.

Sosyo-bilişsel modellerde, motivasyon bireyler yeni davranışlarda bulduklarında veya yeni koşullara uyum sağladıklarında ortaya çıkan davranışın temel itici gücü olarak tanımlanırken alışkanlık davranışın istikrarlı ve tekrarlayan bir biçimde düzenliliğini temsil eder (Verplanken & Whitmarsh, 2018).

İklim Değişikliği 2022 raporu (IPCC, 2022) doğal, sosyal ve iklim sistemlerinin güçlü etkileşimlerinin ve insan kaynaklı

iklim değişikliğinin doğa ve insanlar üzerinde yaygın olumsuz etkilere neden olduğunu doğrulamaktadır. Sektörler ve bölgeler genelinde, en savunmasız insanların ve sistemlerin orantısız bir şekilde etkilendiği ve aşırı iklim koşullarının geri dönüşü olmayan etkilere yol açtığı açıktır. Rapora göre iklim değişikliği etkilerinin ve risklerinin yanı sıra adaptasyonun değerlendirilmesi aynı anda ortaya çıkan iklimsel olmayan küresel eğilimlere göre belirlenir. Örneğin, biyolojik çeşitlilik kaybı, doğal kaynakların sürdürülemez genel tüketimi, arazi ve ekosistem bozulması, hızlı kentleşme, demografik değişimler, sosyal ve ekonomik eşitsizlikler ve bir salgının ortaya çıkması.

Uyum, insan sistemlerinde, zararı hafifletmek veya faydalı fırsatlardan yararlanmak için gerçek veya beklenen iklime ve etkilerine uyum sağlama süreci olarak tanımlanır. Doğal sistemlerde uyum, gerçek iklime ve etkilerine uyum sağlama sürecidir; insan müdahalesi bunu kolaylaştırabilir. İklim değişikliği 2022 raporunda doğaya ve insanlara yönelik riskleri azaltabilecek uygulanabilir ve etkili uyum seçenekleri olduğu sonucuna varılırken, aynı zamanda uyumun sınırlarının olduğu ve hem uyum hem de hafifletme konusunda daha fazla çabaya ihtiyaç olduğu belirtilmektedir. (IPCC, 2022)

Açıklanmış planları içeren bilgilendirme kampanyaları gibi geleneksel halkla ilişkiler uygulamaları toplumsal bir davranış değişikliği yaratılmasına ve bunların toplum kültürünü oluşturan alışkanlıklar haline dönüştürülmesine katkı sağlayabilir.

5.6. Toplumsal Değişimin Gerekliliği

Halkla ilişkiler stratejileri planlanırken toplumsal duyarlılığın sağlanması ve davranışsal desteğin oluşmasına yönelik çabaların dikkate alınması oldukça önemlidir. Çevre sorunlarının çözümüne yönelik çabalara halkın katılımının özellikle de kişisel motivasyonlara bağlı olduğu söylenebilir.

Çevre sağlığı kurallarını oluşturma sürecinde yer alınması uyumsal etkinliği arttırabilecektir. Halkın çözüm sürecine dahil olmasını başarabilmek halkı tanımayı ve kendilerine nasıl değer

verildiğini göstererek öneri, ihtiyaç ve endişelerinin dikkate alınmasını gerektirir.

Çevre sorunlarının olumsuz etkilerinin azaltılabilmesi veya önlenmesi için uyum davranışları kritik öneme sahiptir. Uyumsal davranışları motive eden faktörler bölgelerin kültürel özelliklerine göre değişiklik gösterebilmektedir. Valkengoed ve Steg (2019) 23 farklı ülkeden 106 çalışmada (90 makale) toplam 64.511 katılımcıdan elde edilen verileri analiz ederek risk algısının insanların uyum sağlama niyetlerinin en güçlü belirleyicisi olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Çevre kurallarına uyum süreci algılarda önemli bir rol oynayan kişisel özelliklere ve yaşam deneyimlerine bağlı olabilmektedir. Bireysel ve toplumsal hedefler için görev paylaşımında bulunmak ve uyumsal davranışların belirlenmesini sağlamak için kapsayıcı stratejiler geliştirilmelidir.

Kamuoyunun çevre kurallarına uyumu hayati önem taşımaktadır. Sorumlulukların birlikte sahiplenilmesi gerektiğinin vurgulanması toplumsal fayda için birlikte hareket edilmesini gerektirmektedir.

Halkla ilişkiler uygulamaları toplumsal huzurun oluşması için çevreye ve toplum sağlığına verilebilecek zararları en aza indirmeye katkı sağlamakta böylece kamu harcamalarının ve risk oluşturabilecek faaliyetlere karşı alınacak önlemlerin de azaltılmasına yardımcı olmaktadır.

Bireylerin çevre kurallarına uyumunu halkla ilişkiler uygulamalarıyla arttırabilmeleri için gerekli olan etkili stratejilerin belirlenmesi için bireylerin algıları, tutumları ve davranışları arasındaki bağlantılar analiz edilmelidir. Hem bilgi gönderilmesine hem de bilgi alınmasına olanak sağlayan dijital ortamlarda çevre kirliliğinin yarattığı olumsuzluklara dair verilen mesajların etkisi genişletilebilir.

Etkili halkla ilişkiler uygulamalarının amacı farklı özelliklere ve bakış açılarına sahip olan bireylerin nasıl bilinçlendirilmesi ve bilgilendirilmesi gerektiğini dair eğilimlerinin belirlenmesidir.

Uygulamalarının etkinliği ve kalitesi ise tutum ve davranış değişikliğinin derecesi ile ilgilidir.

Sorunların giderilmesi için kamuoyunun davranış ve düşüncülerinin istenilen yönde değiştirilmesinde, ortak bir amaç için çalışılmasında, sorumluluklarının yerine getirilmesinde, gerekli önlemlerin alınmasında ve toplumsal gereksinimlerin öğrenilmesinde halkla ilişkiler önemli bir rol oynamaktadır. Halkı bilgilendirmeye ve harekete geçirmeye yönelik olarak etkili araç ve yöntemlerin sistematik bir biçimde kullanıldığı halkla ilişkiler uygulamalarında ortak ve kapsayıcı stratejilere yönelik olarak gerçekleştirilecek olan iletişimin kalitesi ne kadar iyi olursa başarıda o kadar yüksek olur.

Çevre kurallarına uyumun iletişimsel uygulamalarla artırılabilmesi için toplumu oluşturan bireyler arasındaki farklılıkların belirlenmesi gerekmektedir. Bireylerin kültürleri, eğitim düzeyleri, ideolojileri, sosyal statüleri, ekonomik gelirleri, sosyal adalet duyguları ve yaşam felsefeleri çevre kurallarına uyumlarını ve davranışlarını etkileyebilir.

Çevre sağlığının korunmasına yönelik öz kontrollere dair uygun davranış ve normların bir örnek teşkil edebileceği söylenebilir. Farklı özelliklere sahip bireylerin oluşturduğu toplumlarda huzurunun oluşması için ortak bir şekilde hareket edilmesi diyalog ve hoşgörüyü dayanmaktadır.

5.7. Sonuç ve Öneriler

Çevre sorunlarının ve nedenlerinin çözümü için uluslararası iş birliklerinin yapılması ve resmî kurumlarla beraber halkın da çözüm sürecine dahil olması gerekmektedir. Bu nedenle toplumun her kesimine çevre eğitimi ve bilinci verilmelidir. Çünkü halkın iş birliği ve olumlu bir katkısı olmadan yapılan çalışmaların yeterince etkili olamayabileceği söylenebilir.

Mevcut çevre sorunlarının yok edilmesi ve gelecekte oluşabilecek yeni çevre sorunlarının engellenebilmesi için benzer çevre sorunlarının üstesinden gelmiş ülkelerin bilgilerinden, deneyimlerinden ve teknolojilerinden faydalanılmalıdır.

Önlemlerle beraber cezai yaptırımların arttırılması, nüfus artış hızının kontrol altına alınması, plansız ve çarpık şehirleşme ve sanayileşmenin önlenmesi, biyolojik çeşitliliğin korunması, doğal kaynakların sürdürülebilir bir şekilde kullanılması, çevre koruma ilkelerinin kuruluşların ekonomik amaçları ile bütünleştirilmesi ve sonuçların periyodik olarak ölçülmesi gerekmektedir. (Çelebi, 2010).

Zarar verilirken büyük rantların elde edildiği ‘Çevre’ korunurken de rant sağlama alanı haline gelebilmektedir. Bu nedenle sadece çevre sorunlarını önleme tedbirlerine yönelik olarak yapılan çalışmalar değil aynı zamanda olumlu sonuçlara etki edebilecek ancak yapılamayan çalışmalar da takip edilmelidir.

Toplumsal uyum bireysel uyumu da kapsamalıdır. Cinsiyetçilik, ırkçılık ve yoksulluk gibi ruh sağlığını etkileyen diğer toplumsal sorunlarda olduğu gibi, çevre sorunlarının sonuçları ele alınırken bireysel sorunlara da odaklanılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Acevedo, P., Mora-Urda, A.I. & Montero, P. (2019). Social inequalities in health: duration of unemployment unevenly effects on the health of men and women. *The European Journal of Public Health*, Vol. 30, No. 2, 305–310.
- Aldoory, L. (2005). Preface: Identity, difference, and power in public relations. *Journal of Public Relations Research*, 17, 89–90. https://doi.org/10.1207/s1532754xjpr1702_2
- Bamberg, S., Rees, J. H., & Schulte, M. (2018). Environmental protection through societal change: What psychology knows about collective climate action—and what it needs to find out. (185–213). In S. Clayton, & C. Manning (Eds.). *Psychology and climate change, Human Perceptions, Impacts, and Responses*, Academic Press.
- Berry, J. W. (1997). Immigration, acculturation, and adaptation. *Applied Psychology, An International Review*, 46 (1), 5–34. doi:10.1111/j.1464-0597.1997.tb01087.x
- Berry, J. W. (2005). Acculturation: Living successfully in two cultures. *International Journal of Intercultural Relations*, 29, 697–712. <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2005.07.013>
- Biggs, B., King, L., Basu, S. & Stuckler, D. (2013). Is wealthier always healthier? The impact of national income level, inequality, and poverty on public health in Latin America. *Soc. Sci. Med.* 71, 266-273.
- Buoli, M., Grassi, S., Caldiroli, A., Carnevali, G. S., Mucci, F., Iodice, S., Cantone, L., Pergoli, L., Bollati, V. (2018). Is there a link between air pollution and mental disorders? *Environment International*, 118, 154–168.
- Chancel, L. & Piketty, T. (2021). Global Income Inequality, 1820–2020: the Persistence and Mutation of Extreme Inequality, *Journal of the European Economic Association*,

- Vol. 19, Issue 6, 3025–3062, <https://doi.org/10.1093/jeea/jvab047>
- Chen, Z. & Gotway Crawford, C.A. (2012). The role of geographic scale in testing the income inequality hypothesis as an explanation of health disparities. *Soc. Sci. Med.* 75, 1022-1031.
- Chisholm, D., Docrat, S., Abdulmalik, J., Alem, A., Gureje, O., Gurung, D., Hanlon, C., Jordans, M.J.D., Kangere, S., Kigozi, F., Mugisha, J., Muke, S., Olayiwola, S., Shidhaye, R., Thornicroft, G. & Lund, C. (2019). Mental health financing challenges, opportunities and strategies in low- and middle-income countries: findings from the Emerald Project, *BJPsych Open* 5, e68, 1–9. doi: 10.1192/bjo.2019.24
- Clayton, S. (2020). Climate anxiety: Psychological responses to climate change, *Journal of Anxiety Disorders* 74, 2-7.
- Commission on Public Relations Education (CPRE) (2018). *Fast Forward: The 2017 Report on Undergraduate Public Relations Education*, USA: Commission on Public Relations Education.
- Conley, D. T., Drummond, K. V., DeGonzalez, A., Rooseboom, J., & Stout, O. (2011). *Reaching the goal: The applicability and importance of the common core state standards to college and career readiness*. Educational Policy Improvement Center. Oregon.
- Corral-Verdugo, V., Mireles-Acosta, J. F., Tapia-Fonllem, C., & Fraijo-Sing, B. (2011). Happiness as correlate of sustainable behavior: A study of pro-ecological, frugal, equitable and altruistic actions that promote subjective wellbeing. *Human Ecology Review*, Vol. 18, No.2, 95–104.
- Çelebi, E. (2010). *Türkiye’de Çevre İle İlgili Sivil Toplum Kuruluşlarının Halkla İlişkiler Çalışmalarının Çevre Sorunları Üzerindeki Etkileri*, Yayımlanmamış Yüksek

Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Çelebi, E. (2015). Farklı kültürel ortamlara göçte yaşanan kaygı ve belirsizlik sorunu: ve bu sorunların çözümü için halkla ilişkiler çalışmalarına odaklanma, *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, Sayı 34, 27-39.
- Çelebi, E. (2019). *Halkla ilişkiler uygulamaları nasıl olmalı?*, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.
- Çelebi, E. (2020a). Sosyal medya ve krizde iletişim(sizlik): GSM operatörlerinin yaşadığı şebeke krizi üzerine bir araştırma. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi* 34, 141-158. DOI: 10.31123/akil.694122.
- Çelebi, E. (2020b). Sosyal Medya İletişiminin Kurumsal İtibar Algısı Üzerindeki Rolü, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, sayı 41, Denizli, s. 108-118.
- Çelebi, E. (2020c). Oyun bağımlılığının sosyalleşme sürecine yönelik motivasyon üzerindeki rolü. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder)*, 8 (1), 643-668. <https://doi.org/10.19145/e-gifder.559199>.
- Çelebi, E. (2020d). Public relations in public institutions: A research on the effectiveness of communication process. *Journal of Human Sciences*, 17(3), 768-779.
- Çelebi, E. (2020e). Kurumsal Halkla İlişkilerin Etkinliğini Ölçme: STK Gönüllüleri Üzerine Bir Araştırma, *Selçuk İletişim*, 13 (1), 180-196.
- Çelebi, E. (2021a). Sağlık kuruluşlarında halkla ilişkilerin etkinliğini ölçme: Özel ve kamu sağlık kuruluşlarının karşılaştırılması. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(1), 81-98.
- Çelebi, E. (2021b). Kriz Yönetiminde Kullanılan İletişim Stratejilerinin Etkinliği Üzerine Bir Araştırma. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 16/1, 92-106.

- Çelebi, E. & Özgüzel, S. (2021). Covid-19 pandemi sürecine yönelik kamu spotlarının etkinliği üzerine bir araştırma. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 17(Pandemi Özel Sayısı), 3348-3469. DOI: 10.26466/opus.810640
- Çelebi, E. (2022). Medyanın Toplumsal Cinsiyet Rollerinde Etkisi, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(82), 822-829.
- Dacre Pool, L., & Sewell, P. J. (2007). The key to employability: Developing a practical model of graduate employability. *Education + Training*, 49(4), 277-289. doi.org/10.1108/00400910710754435
- Dacre Pool, L., Qualter, P., & Sewell, P. J. (2014). Exploring the factor structure of the CareerEDGE employability development profile. *Education + Training*, 56(4), 303-313. doi.org/10.1108/ET-01-2013-0009
- Diliello, T. C., Houghton, J. D. & Dawley, D. (2011). Narrowing the creativity gap: The moderating effects of perceived support for creativity. *The Journal of Psychology*, 145:3, 151-172, DOI: 10.1080/00223980.2010.548412
- ECOPSI Research Report (2013). *Competencies and Role Requirements of Communications Professionals. Insights from Quantitative and Qualitative Studies*. <http://www.ecopsi.org.uk/> E.T. 15.06.2023
- Eijkman, Q.A.M. (2007). We are here to serve you! public security, police reform and human rights implementation in Costa Rica, *School of Human Rights Research Series*, Vol. 24, Intersentia, Utrecht.
- Foundation For Critical Thinking (2019). <http://www.criticalthinking.org/pages/our-conception-of-critical-thinking/411> E.T. 20.10.2023

- Fullerton, J.A. & McKinnon, L.M. (2015). U.S. Public Relations Students' Perceptions of PR: What College Students Think About PR Education and the PR Profession. *Public Relations Journal*, 9(2), 1-17.
- Gargiulo, T. L., Pangarkar, A., Kirkwood, T., & Bunzel, T. (2006). *Building business acumen for trainers: Skills to empower the learning function*. John Wiley & Sons, CA.
- Gudykunst, W. B. (1998). Applying anxiety/uncertainty management (AUM) theory to intercultural adjustment training. *Int. J. Intercultural Rel.* 2(22), 227-250.
- Gudykunst, W. B. (2004). *Bridging differences: effective intergroup communication*, 4th, London, Sage Publication.
- Güler, Ş. & Sezgin, M. (2019). Halkla ilişkiler bölümü öğrencilerinin mesleki kaygı düzeylerinin incelenmesi, 2. *Uluslararası Eğitimde ve Kültürde Akademik Çalışmalar Sempozyumu*, 12-14 Eylül 2019 Denizli, 362-371.
- Heise, L. Greene, M.E., Opper, N, et al. (2019). Gender inequality and restrictive gender norms: framing the challenges to health. *Lancet* 2019; 393: 2440–54.
- Howell, A. J. & Passmore, H. A. (2013). The nature of happiness: Nature affiliation an mental well-being. Mental well-being. (231–257). C.L.M. Keyes (ed.), *Mental Well-Being: International Contributions to the Study of Positive Mental Health*, DOI 10.1007/978-94-007-5195-8_11, Springer Science+Business Media Dordrecht.
- Grimmelikhuisen, S. G. & Welch, E. W. (2012). Developing and testing a theoretical framework for computer-mediated transparency of local governments, *Public Administration Review*, 72(4), 562–571.
- Habermas, J. (1991). *The structural transformation of the public sphere* (Translated by. T. Burger and F. Lawrence), The MIT Press, Cambridge.

- Hofstede, G. (1980). *Culture's consequences: International differences in work-related values*. Beverly Hills, CA: Sage.
- Hofstede, G., & Hofstede, G. J. (2005). *Cultures and organizations: Software of the mind* (2nd ed.). New York, NY: McGraw-Hill.
- Intergovernmental Panel On Climate Change (IPCC) (2022). *Climate Change 2022: Impacts, Adaptation and Vulnerability*. Contribution of Working Group II to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change [H.-O. Pörtner, D.C. Roberts, M. Tignor, E.S. Poloczanska, K. Mintenbeck, A. Alegria, M. Craig, S. Langsdorf, S. Löschke, V. Möller, A. Okem, B. Rama (eds.)]. Cambridge University Press. Cambridge University Press, Cambridge, UK and New York, NY, USA, 3056 doi:10.1017/9781009325844.
- International Federation Of Red Cross (IFRC). (Erişim Tarihi 18.10.2023). *What is a disaster?*, <https://www.ifrc.org/our-work/disasters-climate-and-crises/what-disaster>.
- International Public Relations Association (IPRA). (Erişim Tarihi 19.09.2023), *A new definition of public relations*, <https://www.ipra.org/member-services/pr-definition/>.
- Johannesen, R.L. (2002). *Ethics in human communication*, Long Grove, IL: Waveland Press.
- Kang, J. (2010). Ethical conflict and job satisfaction of public relations practitioners. *Public Relations Review*, 36(2), 152-156. <https://doi.org/10.1016/j.pubrev.2009.11.001>
- Kent, M. L. & Taylor, M. (2002). Toward a dialogic theory of public relations, *Public Relations Review*, 28, 21–37.
- Kim, S.E. (2005). The role of trust in the modern administrative state: An integrative model, *Administration & Society*, 37(5), 611–635.
- Kolb, A. Y. & Kolb, D. A. (2005). Learning styles and learning spaces: Enhancing experiential learning in higher education.

- Academy of Management Learning & Education*, 4(2), 193-212. <https://www.jstor.org/stable/40214287>.
- Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Prentice-Hall, Inc.
- Mackenbach, J., Valverde, J.R., Bopp, M., Brønnum-Hansen, H., De-boosere, P., et al. (2019). Determinants of inequalities in life expectancy: an international comparative study of eight risk factors. *Lancet Public Health*, Elsevier, 4 (10), 529-537.
- Madigan, P. (2017). *Practitioner perspectives on higher education as a preparation for employment in Public Relations in Ireland*. UK: University of Sheffield.
- Ni, L., Wang, Q & Gogate, A. (2018). Understanding immigrant internal publics of organizations: Immigrant professionals' adaptation and identity development, *Journal of Public Relations Research*, 30:4, 146-163, DOI: 10.1080/1062726X.2018.1490289.
- Noelle-Neumann, E. (1974). The spiral of silence a theory of public opinion, *Journal of Communication*, Vol. 24, Iss. 2, 43-51.
- Office Of The United Nations High Commissioner For Human Rights (2004). Human Rights Standards and Practice for the Police, *Expanded Pocket Book on Human Rights for the Police*, Professional Training Series No. 5/Add.3, United Nations, New York and Geneva.
- Osse, A. (2015). *Polislik Faaliyetlerini Anlamak: İnsan Hakları Savunucuları İçin Bir Kaynak*, (Çev. T. Andaç vd.), Uluslararası Af Örgütü, Hollanda.
- Oxford Dictionary of English (2010) *Ethics*. <https://en.oxforddictionaries.com/definition/ethics> E.T. 20.08.2022
- Özcan, H., Işık, T., Dünya, P., Kocabaş, İ. (2020). Türkiye'deki özel firmaların ve halkla ilişkiler ajanslarının halkla ilişkiler mezunlarına bakış açıları ve halkla ilişkiler çalışanlarından

- beklentileri, *Türkiye Mesleki ve Sosyal Bilimler Dergisi*, yıl 2, sayı 3, 37-53.
- Özgüzel, S., Tümkaya, S., Aybek, B., İşcan, E. & Çelebi, E. (2020). Yabancı Uyruklu Çocukların Eğitim Ve Okul Güvenliği Sorunları, *Güvenli Okul*, Ed. Demircioğlu,İ., Avşar, Z., Demircioğlu,E., Tuncer, C.O., Pegem Akademi, Ankara, 111-146.
- Paskin, D. (2013). Attitudes and perceptions of public relations professionals towards graduating students' skills, *Public Relations Review*, 39, 251-253.
- Pearce, A., Dundas, R., Whitehead, M. & Taylor-Robinson, D. (2019). Pathways to inequalities in child health, *Arch Dis Child* 104, 998–1003.
- Pickett, K. E. & Wilkinson, R.G. (2015). Income inequality and health: A causal review, *Social Science & Medicine* 128, 316-326.
- Price Waterhouse Coopers (2018). *Workforce of the Future: The Competing Forces shaping 2030*. <https://www.pwc.com/gx/en/services/people-organisation/workforce-of-the-future/workforce-of-the-future-the-competing-forces-shaping-2030-pwc.pdf> E.T. 15.09.2023
- Public Relations Society Of America (PRSA). (Erişim Tarihi 18.08.2023), About Public Relations, <https://www.prsa.org/about/all-about-pr>
- Putnam, R. (2000). *Bowling along: The collapse and revival of American community*. New York, NY: Touchstone.
- Romanello, M., McGushin, A., Di Napoli, C., Drummond, P., Hughes, N., Jamart, L., et al. (2021). The 2021 report of the Lancet Countdown on health and climate change: code red for a healthy future. *Lancet* 398, 1619–1662. doi: 10.1016/S0140- 6736(21)01787- 6.

- Sha, B. & Ford, R. L. (2007). Redefining “requisite variety”: The challenge of multiple diversities for the future of public relations excellence. In E. L. Toth (Ed.), *The future of excellence in public relations and communication management* (pp. 381–398). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Şardağı, E. (2022) Sürdürülebilirlikte Eğitimin Rolü: Türkiye’deki Halkla İlişkiler Lisans Programları Üzerine Bir Araştırma, *Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi*, Özel Sayı, 197-215, DOI: 10.17829/turcom.1021639.
- Türkal, İ. & Taşcıoğlu, R. (2020). Özel ve Gönüllü Kuruluşlar Bağlamında “Halkla İlişkiler” Meslek Algısı: İş İlanları Üzerine Bir İnceleme. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (UKSAD)*, 6 (1), Yaz, s.38-51.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) (2021). *Toplumsal Cinsiyet İstatistikleri*, Ankara
- T.C. Dışişleri Bakanlığı (Erişim Tarihi 18.09.2023), İnsan hakları. https://www.mfa.gov.tr/insan-haklari_.tr.mfa.
- T.C. İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü (Erişim Tarihi 18.09.2023) İnsan hakları şube müdürlüğü. <https://www.egm.gov.tr/dasiliskiler/ihsb>.
- T.C. İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü (Erişim Tarihi 18.09.2023) Toplum destekli polislik. <https://www.egm.gov.tr/toplum-destekli-polislik>.
- T.C. Sağlık Bakanlığı (2023). *Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2021*, Ankara.
- T.C. Sağlık Bakanlığı Sağlık Geliştirilmesi Genel Müdürlüğü (2020). Türkiye Sağlık Okuryazarlığı Düzeyi ve İlişkili Faktörleri Araştırması, <https://sggm.saglik.gov.tr/TR,57003/turkiyenin-saglik-okuryazarligi-duzeyi-olculdu.html>

- UN Women (2018). *Turning promises into action: gender equality in the 2030 agenda for sustainable development*. United States: UN Women.
- United Nations (Erişim Tarihi 20.09.2023). Sustainable Development Goals. <https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/>
- United Nations, Universal Declaration Of Human Rights. (Erişim Tarihi 22.09.2023). <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>.
- United Nations Human Rights Office Of The High Commissioner (Erişim Tarihi 22.09.2023) *What are human rights?* <https://www.ohchr.org/en/what-are-human-rights>.
- United Nations Office For Disaster Risk Reduction (UNDRR) (Erişim Tarihi 18.08.2023) Disaster risk reduction & disaster risk management, <https://www.undrr.org>.
- U.S. Department of Education, National Center for Education Statistics (2002). *Defining and Assessing Learning: Exploring Competency-Based Initiatives*, NCES 2002-159, prepared by Elizabeth A. Jones and Richard A. Voorhees, with Karen Paulson, for the Council of the National Postsecondary Education Cooperative Working Group on Competency-Based Initiatives. Washington, DC.
- Valkengoed, A.M. & Steg, L. (2019). Meta-analyses of factors motivating climate change adaptation behaviour, *Nature climate change*, Vol. 9, 158-165.
- Verplanken, B. (Ed.) (2018). *The Psychology of Habit, Theory, Mechanisms, Change, and Contexts*, Springer, Switzerland.
- Verplanken, B. & Whitmarsh, L. (2021). Habit and climate change, *Current Opinion in Behavioral Science*, Vol. 42, 42-46.

- Weber A.M., Cislighi, B., Meausoone. V, et al. (2019). Gender norms and health: insights from global survey data. *Lancet* 2019; 393: 2455–68.
- World Health Organization (2019). Suicide worldwide in 2019: global health estimates. Geneva, Licence: CC BY-NC-SA 3.0 IGO.
- World Health Organization (2021). Mental health atlas 2020. Geneva.
- World Health Organization (2022). World Health Statistics 2022, Monitoring Health for the SDG's, sustainable development goals, Geneva.
- World Health Organization (Erişim Tarihi 28.09.2023). Strategic Communication Framework for effective communication. https://cdn.who.int/media/docs/default-source/documents/communication-framework.pdf?sfvrsn=93aa6138_0
- World Health Organization. (Erişim Tarihi 28.09.2023). *Air Pollution*, https://www.who.int/health-topics/air-pollution#tab=tab_1
- Yang, A. & Taylor, M. (2013) The relationship between the professionalization of public relations, societal social capital and democracy: Evidence from a cross-national study, *Public Relations Review* 39, 257– 270.
- Zhaoi W., Chang, M., Yu, L. & Sohail, M.T. (2022). Health and Human Wellbeing in China: Do Environmental Issues and Social Change Matter? *Front. Psychol.* 13:860321. doi: 10.3389/fpsyg.2022.860321.